

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

**METODOLOGIA
DE DEZVOLTARE A CURRICULUMULUI DISCIPLINAR**

CUPRINS

GLOSAR.....	3
DEZVOLTAREA CURRICULUMULUI NAȚIONAL – VIZIUNE ȘI ORIENTĂRI GENERALE.	
INTRODUCERE	5
I. PREMISE, OBIECTIVE ȘI PRINCIPII ALE METODOLOGIEI.....	6
1.1. Contextul elaborării metodologiei.....	6
1.2. Obiectivele generale ale Metodologiei vizează:.....	8
1.3. Principiile dezvoltării curriculumului	9
1.4. Criteriile de elaborare a curriculumului disciplinar	10
1.5. Etapele dezvoltării curriculumului la disciplina școlară	12
II. PROIECTAREA CURRICULUMULUI DISCIPLINAR.....	14
2.1. Structura curriculumului: componentele de bază.....	14
2.2. Preliminarii.....	15
2.3. Administrarea disciplinei	17
2.4. Concepția disciplinei	17
2.5. Asigurarea coerenței curriculumului cu profilul absolventului și competențele-cheie.....	18
2.6. Integrarea sistemului de valori în curriculumul disciplinei școlare	20
2.7. Dezvoltarea secțiunii „Competențe specifice disciplinei”	26
2.8. Dezvoltarea secțiunii „Unități de competențe”	31
2.9. Formularea unităților de conținut și selectarea conținuturilor relevante	34
2.10. Formularea rezultatelor învățării	38
2.11. Formularea finalităților de învățare pe clase	41
2.12. Racordarea elementelor curriculare la resursele temporale din planul-cadru	44
III. DIMENSIUNI TRANSVERSALE ȘI INTEGRATOARE ALE CURRICULUMULUI	
DISCIPLINAR.....	49
3.1. Asigurarea funcționalității integrării temelor cross-curriculare	49
3.2. Dezvoltarea unui cadru curricular de inserție a noilor educații.....	54
3.3. Garantarea coerenței, echilibrului și relevanței inserției noilor educații.....	58
3.4. Integrarea abordărilor STEAM în curricula disciplinare	60
BIBLIOGRAFIE.....	66
ANEXE	67
Anexa nr.1. Structura-tip a componentei “Concepției disciplinei”.....	67
Anexa nr.2. Listă de verificare/ autoverificare pentru autorii de curriculum	71

GLOSAR

În sensul prezentei metodologii se vor utiliza următoarele concepte-cheie care se regăsesc în Codul educației, Cadrul de referință al Curriculumului Național, Concepția dezvoltării curriculumului școlar și alte documente de politici educaționale naționale și internaționale.

1. *Curriculumul național* – documentul oficial fundamental care reglementează învățământul general la nivelul țării. El definește scopurile, valorile, obiectivele educaționale, competențele ce trebuie formate și dezvoltate la copiii/elevi, precum și conținuturile, standardele de învățare și criteriile de evaluare pentru fiecare nivel și disciplină de studiu.
2. *Competență* – sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori formate și dezvoltate prin învățare.
3. *Competențe specifice disciplinei* – set de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate în cadrul unei discipline concrete, fiind direct legate de un anumit domeniu al cunoașterii, spre deosebire de competențele generale sau transversale, care sunt aplicabile în multiple contexte.
4. *Competențele transversale* – cunoștințe, abilități, valori și atitudini aplicabile în diferite domenii și contexte sociale, care depășesc limitele unei singure discipline școlare și facilitează adaptarea și integrarea în diverse situații de învățare și muncă.
5. *Competențele-cheie* – ansamblu de cunoștințe, abilități, valori și atitudini esențiale pentru dezvoltarea personală, integrarea socială și succesul profesional, având un caracter general și transversal, fiind fundamentale pentru învățarea continuă și adaptarea la o societate în schimbare.
6. *Cunoștințe* – ansamblu de informații factuale, conceptuale, procedurale; idei, teorii validate și care sprijină înțelegerea unei discipline sau a unui domeniu de cunoaștere.
7. *Finalitățile educației* – sistem de scopuri, obiective, rezultate așteptate, pe care și le asumă sistemul educațional în raport cu formarea personalității.
8. *Finalitățile învățării* – rezultatele învățării pe parcursul unui an școlar. Finalitățile învățării pe nivele de clasă statuează rezultatele învățării ce trebuie atinse în perioada unui an școlar și servesc ca bază pentru elaborarea instrumentarului de evaluare a nivelului de stăpânire de către elevi a competențelor specifice disciplinei respective.
9. *Noile competențe* – set de cunoștințe, abilități, valori și atitudini esențiale pentru adaptarea la schimbările rapide din societate, economie și tehnologie, fiind influențate de factori precum digitalizarea, globalizarea, schimbările climatice și noile modele de învățare și muncă, având în mare parte un caracter general și transversal.
10. *Noile educații* – un set de materii și dimensiuni educaționale transversale, promovate de către UNESCO, care constituie răspunsuri la provocările lumii contemporane și care completează disciplinele tradiționale prin formarea de competențe, valori și atitudini esențiale pentru cetățeanul secolului XXI.
11. *Profilul de formare al absolventului/ absolventei* – ansamblul competențelor, cunoștințelor, atitudinilor și valorilor dobândite la finalizarea unui ciclu de învățământ, descriind rezultatele învățării pe care acesta/ aceasta ar trebui să le demonstreze și oferind o direcție clară pentru procesul educațional.
12. *Temă cross-curriculară* – conținut al curriculumului care traversează disciplinele școlare, facilitând integrarea cunoștințelor și valorilor dincolo de granițele tradiționale și nu constituie o materie separată, ci este integrată în diverse arii curriculare pentru a sprijini gândirea critică, interdisciplinară și colaborativă.

13. *Rezultatul învățării* – declarația despre ceea ce o persoană cunoaște, înțelege și este capabilă să facă la finalul unui proces de învățare. Acesta se exprimă prin cunoștințe, abilități și atitudini.
14. *Unități de învățare* (pe clase). Fiecare unitate de învățare este formată din:
- unitățile de competențe ce vor fi formate și/sau dezvoltate în cadrul unității de învățare în cauză;
 - unitățile de conținut, inclusiv inter- și transdisciplinare, recomandate pentru formarea și dezvoltarea unităților de competență; unitățile de conținut conțin câte o listă explicită de noțiuni/ termeni noi pe care trebuie să le însușească elevul/eleva;
15. *Unități de competență* – elemente componente ale unei competențe specifice, care descriu în mod clar ce trebuie să știe și să poată face elevul/ eleva într-un anumit context.

DEZVOLTAREA CURRICULUMULUI NAȚIONAL – VIZIUNE ȘI ORIENTĂRI GENERALE. INTRODUCERE

Dezvoltarea curriculumului național reprezintă un proces strategic și sistemic de modernizare a educației, fundamentat pe politici educaționale coerente și pe documente de referință naționale și internaționale. Scopul acestui demers este de a asigura relevanța, calitatea și echitatea educației în Republica Moldova, prin formarea unui absolvent autonom, responsabil și implicat, capabil să răspundă dinamicii societății contemporane și să contribuie activ la dezvoltarea comunității. Curriculumul național este documentul-cadru obligatoriu pentru toate nivelurile învățământului general și constituie instrumentul care orientează procesul de predare-învățare-evaluare spre dezvoltarea competențelor-cheie, în strânsă legătură cu valorile și atitudinile necesare integrării armonioase în comunitatea națională și globală.

Viziunea care stă la baza dezvoltării curriculumului național se fundamentează pe Cadrul de Referință al Curriculumului Național, care definește profilul de formare al absolventului și principiile organizării procesului curricular, precum și pe documentele internaționale de politici educaționale elaborate de UNESCO, OECD, Consiliul Europei sau în cadrul Agendei ONU 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. Totodată, aceasta reflectă analiza nevoilor societății la nivel local, național și global, integrată în strategiile sectoriale și intersectoriale, și valorifică experiențele educaționale validate la nivel european și internațional.

Direcțiile de dezvoltare a curriculumului național se centrează pe competențe, ca unitate de bază a formării, și urmăresc proiectarea conținuturilor și a activităților educaționale în jurul competențelor-cheie, transversale și specifice, definite în corelație cu profilul de formare al absolventului. În acest sens, se acordă o atenție sporită integrării celor zece noi educații transversale, realizată în baza algoritmului metodologic și a matricelor de asociere, astfel încât acestea să fie distribuite echilibrat și progresiv la nivelul fiecărui ciclu de învățământ. Totodată, curriculumul promovează interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea, facilitează alinierea la standardele și recomandările internaționale, valorifică resursele digitale și potențialul inteligenței artificiale și încurajează orientarea spre învățarea pe tot parcursul vieții.

Operaționalizarea acestor orientări se realizează prin integrarea funcțională a noilor educații în arhitectura curriculară, prin formularea competențelor specifice, unităților de competență, selectarea unităților de conținut, definirea contextelor de învățare și propunerea unor sugestii metodologice și de evaluare. Procesul are în vedere atât fundamentarea conceptuală și justificarea integrării, cât și determinarea formelor optime de abordare, fie acestea transversale, modulare, opționale sau extracurriculare. În acest mod, curriculumul național evită caracterul formal sau declarativ, fiind orientat către construirea unor trasee formative relevante, ancorate în realitatea vieții cotidiene și adaptate la diversitatea elevilor și a comunităților.

Prin acest demers, curriculumul național devine un instrument strategic de politică educațională, capabil să formeze cetățeni competenți, reflexivi și responsabili, care să acționeze etic și să contribuie la dezvoltarea durabilă a societății. Astfel, dezvoltarea curriculară se configurează nu doar ca un proces tehnic de elaborare a documentelor, ci ca o viziune orientată spre consolidarea capitalului uman și social al Republicii Moldova.

I. PREMISE, OBIECTIVE ȘI PRINCIPII ALE METODOLOGIEI

1.1. Contextul elaborării metodologiei

Elaborarea Metodologiei de dezvoltare a curriculumului național (în continuare *Metodologia*) reprezintă un pas esențial pentru asigurarea unui sistem educațional de calitate, adaptat nevoilor elevilor și ale societății. Metodologia propune o viziune modernă, integratoare, orientată spre viitor asupra procesului de dezvoltare curriculară în acord cu Concepția dezvoltării curriculumului școlar și urmărește:

- implementarea recomandărilor Consiliului European privind dezvoltarea competențelor cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții;
- realizarea priorităților stipulate în Strategia de Dezvoltare a Educației „Educația 2030”, axată în special pe incluziune, dezvoltare personală, cetățenie activă și responsabilă;
- promovarea unui nou profil al absolventului/absolventei mai bine pregătit pentru profesiile viitorului;
- consolidarea interconexiunii dintre educația formală, non-formală și informală pentru a asigura dezvoltarea potențialului propriu al fiecărui copil/elev;
- susținerea formării competențelor școlare prin metode inovatoare de predare-învățare-evaluare;
- asigurarea caracterului unitar al educației prin valorificarea diversității sociale, culturale, lingvistice, promovarea educației interculturale și multilingve;
- alinierea la standardele educaționale globale și adaptarea la provocările locale – inclusiv digitalizarea, mobilitatea forței de muncă și necesitatea de formare a unor cetățeni responsabili și reflexivi;
- promovarea pedagogiei centrate pe competențe, învățare autentică și valori universale.

Astfel, Ministerul Educației și Cercetării a aprobat Concepția dezvoltării curriculumului școlar în Republica Moldova, Cadrul de Referință al Curriculumului Național, Metodologia de evaluare a curriculumului național.

Caracteristicile noii generații de curricula școlare vizează:

Caracteristică	Descriere
Relevanță	Formează sistemul de competențe-cheie necesare pentru învățarea pe tot parcursul vieții, dezvoltarea potențialului, bunăstare, modelarea viitorului și transformarea societății.
Centrare pe elev	Curriculum centrat pe copil/elev, pe nevoile, particularitățile și interesele individuale; strategii de învățare constructivistă și activ-participative (probleme, proiecte, investigații); dezvoltarea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor și valorilor; monitorizarea progresului și a stării de bine.
Coerență	Coerență pe verticală și orizontală pentru atingerea finalităților educaționale; valorificarea disciplinelor; corelarea predare-învățare-evaluare; legătura între învățarea formală-nonformală-informală.
Flexibilitate	Trasee individualizate de învățare (formală-nonformală-informală); sprijinirea realizării potențialului fiecărui elev; implicarea cadrelor didactice, conducerii școlii și părinților în procesul decizional.
Sensibilitate interculturală	Promovează educația inter- și multiculturală, valorificând tradițiile naționale și diversitatea lingvistică și culturală.
Echilibru	Optimă din perspectiva timpului de învățare, a efortului cognitiv, a ponderii materiilor de bază/opționale/la alegere; garantează dreptul tuturor copiilor la progres în toate domeniile învățării.
Integrare interdisciplinară	Integrare a disciplinelor înrudite; predare-învățare-evaluare cu caracter inter- și transdisciplinar; orientare spre formarea durabilă a competențelor-cheie.

Printre schimbările care se vor produce pentru toate școlile și toate disciplinele din planul-cadru de învățământ în vigoare se numără:

- racordarea curriculumului de la fiecare disciplină la formarea de competențe-cheie, valori și principii europene;
- creșterea gradului de aplicabilitate a conținuturilor curriculare studiate în rezolvarea problemelor uzuale;
- valorificarea noilor educații (Educație antreprenorială, Educație ecologică, Educație pentru media, Educație pentru sănătate etc.)
- abordarea transdisciplinară în studierea diferitor fenomene și procese;
- creșterea motivației elevilor pentru studii etc.

Necesitatea revizuirii curriculumului național derivă din dorința de a transforma educația într-un proces relevant, ancorat în realitatea cotidiană, capabil să dezvolte gândirea critică, creativitatea și autonomia elevului/eleveii. Curriculumul nu mai poate fi o simplă listă de teme sau conținuturi, ci trebuie să funcționeze ca o hartă pentru viață, ghidând elevii în explorarea sensului propriei dezvoltări și a rolului lor în comunitate.

Prezenta Metodologie de dezvoltare a curriculumului disciplinar a fost elaborată în conformitate cu Cadrul de Referință a Curriculumului Național și orientează procesul de dezvoltare a noilor curricula disciplinare conform recomandărilor Consiliului Uniunii Europene, Consiliul Europei, Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică și Summit-ului „Transformarea educației 2022”.

Scopul general al Metodologiei este de a asigura un proces unitar, coerent și eficient de proiectare, implementare și evaluare a documentelor curriculare la nivel de disciplină, care să:

a) integreze în mod echilibrat competențele-cheie, cele 10 „noi educații” și temele cross-curriculare în structura fiecărei discipline și pe întreg parcursul școlarității;

b) garanteze coerența verticală între ciclurile de învățământ și coerența orizontală între discipline și arii curriculare;

c) orienteze procesul educațional spre dezvoltarea competențelor, atitudinilor și valorilor necesare cetățeanului secolului XXI;

d) promoveze utilizarea unor strategii de învățare și evaluare autentică, relevante pentru contexte reale de viață;

e) asigure adaptabilitatea și flexibilitatea curriculumului disciplinar în raport cu nevoile elevilor, specificul comunității și evoluțiile societății;

f) ofere autorilor de curriculum repere metodologice, proceduri și instrumente standardizate care să prevină suprapunerile și lacunele de conținut și să optimizeze încărcarea curriculară.

1.2. Obiectivele generale ale Metodologiei vizează:

- Să ofere un cadru metodologic coerent pentru dezvoltarea curriculumului disciplinar la nivel național;
- Să definească principiile, pașii și responsabilitățile implicate în procesul de revizuire curriculară;
- Să promoveze o viziune curriculară centrată pe valori, competențe și învățare pe tot parcursul vieții;
- Să faciliteze echitatea, relevanța și calitatea actului educațional în Republica Moldova.

Acest document are o largă adresabilitate, grupurile țintă vizate fiind:

- factorii de decizie din Ministerul Educației și Cercetării – pentru promovarea unor politici educaționale informate;
- conceptorii de curriculum – prin reperele conceptuale și procedurale necesare pentru asigurarea coerenței procesului ciclic de schimbare și dezvoltare curriculară, dar și pentru eficientizarea procesului de asigurare a calității în domeniul dezvoltării curriculare;
- specialiștii în evaluare – prin prezentarea profilurilor de formare ale absolvenților diferitelor niveluri de studiu, ca repere pentru reorganizarea structurilor și a modalităților de evaluare în relație cu acestea;
- managerii de școli și cadrele didactice – pentru optimizarea managementului curriculumului la nivelul școlii și pentru adoptarea unor strategii adecvate de dezvoltare instituțională din perspectiva școlii care învață;
- autorii de resurse de predare, învățare și evaluare – prin reperele pe care le oferă pentru adecvarea resurselor de învățare la caracteristicile învățării centrate pe competențe și la caracteristicile și nevoile noilor generații de elevi;

1.3. Principiile dezvoltării curriculumului

Întregul proces de dezvoltare curriculară se va fundamenta pe Concepția disciplinei, componentă a curriculumului disciplinar care statuează viziunea, fundamentele epistemologice, finalitățile și arhitectura conceptuală a disciplinei, constituind reperul obligatoriu în proiectarea celorlalte componente curriculare.

În acest context, Metodologia promovează un ansamblu de principii de politici curriculare, care au rolul de a oferi o viziune clară, bine fundamentată din punct de vedere axiologic, a demersurilor ulterioare de dezvoltare și actualizare a documentelor curriculare.

Principiile de dezvoltare curriculară au implicații directe la nivelul structurii Curriculumului național (de exemplu, al modelului de proiectare), dar și al activităților de predare, învățare și evaluare. Astfel, toate grupurile de lucru de dezvoltare curriculară vor urmări implementarea următoarelor principii:

Principiul corespunderii contextului sociocultural național și internațional. Curriculumul național reflectă valorile socio-culturale specifice societății din Republica Moldova ca direcție de educație interculturală și integrare a minorităților naționale în spațiul cultural al Republicii Moldova. Curriculumul național reflectă valorile europene drept condiție de eficientizare a aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Principiul centrării pe elev/elevă. Curriculumul național facilitează adecvarea educației la nevoile de învățare și dezvoltare ale copilului și la abordarea holistică minte-corp-suflet. Curriculumul național respectă caracteristicile de vârstă ale elevilor și este corelat cu principiile psihologiei învățării, în acord cu relația care se stabilește între învățare și dezvoltarea ființei umane.

Principiul inter- și transdisciplinarității. Curriculumul Național promovează principiul integrării inter- și transdisciplinarității prin valorificarea conexiunilor dintre disciplinele școlare existente, integrarea unor discipline precum științele și tehnologiile, introducerea unor noi discipline cu caracter integrat, utilizarea disciplinelor opționale și a activităților nonformale, toate acestea având ca scop formarea competențelor transversale și transformaționale, necesare pentru aplicarea cunoștințelor în contexte diverse și relevante.

Principiul egalității de șanse și al promovării unei educații incluzive de calitate. Acest principiu implică asigurarea condițiilor necesare pentru accesul la studii, desfășurarea și recunoașterea studiilor printr-un curriculum accesibil, precum și furnizarea unei oferte de servicii educaționale care includ consilierea, orientarea școlară și ghidarea în carieră a elevilor.

Principiul funcționalității. Curriculumul Național este proiectat în viziune sistemică, toate componentele acestuia fiind corelate atât la nivelul planurilor-cadru de învățământ, cât și al curricula disciplinare.

Principiul flexibilității/individualizării. Curriculumul național asigură flexibilitate și dinamism, în acord cu nevoile, interesele și ritmurile diferite de dezvoltare a elevilor. Actualizările și modificările periodice asigură faptul că curriculum-ul rămâne relevant și aliniat cu obiectivele educaționale.

Principiul coerenței. Curriculumul Național se reflectă prin corelarea ofertei educaționale atât pe orizontală, la nivelul unui an de studiu, cât și pe verticală, între diferiți ani sau diferite niveluri de studiu, asigurând o abordare unitară, progresivă și integrată pentru evitarea supraîncărcării și a suprapunerilor. Principiul coerenței prevede corelarea oportunităților și valențelor disciplinelor de studiu în formarea competențelor-cheie și transversale, precum și prin corelarea disciplinelor în cadrul ariilor curriculare.

Principiul relevanței și al împlinirii sociale. Curriculumul Național stabilește ce trebuie să știe, să știe să facă și să manifeste atitudinal o persoană la finalizarea unui parcurs de învățare, în vederea inserției sociale și profesionale. Curriculumul ar trebui să includă aspecte ale vieții sociale pentru a ajuta elevii să devină cetățeni implicați și responsabili.

Principiul utilității. Curriculumul Național trebuie să includă conținuturi care să fie utile atât pentru dezvoltarea individuală, cât și pentru progresul societății. Curriculumul ar trebui să ofere cunoștințe și abilități valoroase, pe care elevii le pot aplica în viața lor reală.

1.4. Criteriile de elaborare a curriculumului disciplinar

Elaborarea curriculumului disciplinar presupune luarea în calcul a unor particularități specifice, iar criteriile de elaborare prezentate în această Metodologie oferă autorilor un cadru orientativ unitar, menit să asigure calitatea și relevanța documentelor curriculare. Aceste criterii nu reprezintă simple liste tehnice de verificare, ci reperi de proiectare care sprijină construirea unui curriculum coerent, fundamentat științific, deschis inovației și ancorat în realitățile educaționale și sociale.

Valorificate corespunzător, ele fac procesul de elaborare mai transparent, mai echilibrat și mai centrat pe formarea integrală a elevului/eleveii, garantând atât consistența internă a documentelor, cât și aplicabilitatea lor practică în școală. În continuare, tabelul și figura asociată sistematizează dimensiunile, criteriile și elementele specifice ce trebuie avute în vedere, oferind sugestii practice pentru aplicare, care vor constitui baza discuțiilor și recomandărilor detaliate din secvențele următoare ale lucrării.

Tabelul 1. Dimensiunile esențiale ale dezvoltării curriculumului

Domeniu	Criteriu	Elemente specifice
Asigurarea coerenței interne și fundamentarea științifică	1. Validitatea și coerența	- Alinierea logică a <i>competențelor-cheie – specifice – unități de competență – conținuturi</i> - Progresie, completitudine, accesibilitate - Corelare pe verticală și orizontală
	2. Fidelitatea și corectitudinea științifică	- Acuratețe epistemologică - Conținuturi actuale, riguroase, echilibrate - Corelare conținuturilor cu tipurile de achiziții
	3. Gestionarea efortului cognitiv	- Volum, dificultate, intensitate echilibrate - Adaptare la vârstă și timp de învățare
	4. Claritate lingvistică	- Limbaj precis, coerent, inteligibil
Asigurarea relevanței educaționale și sociale	5. Relevanța socială și personală	- Centrare pe dezvoltare personală, incluziune și viață activă
	6. Formarea de valori și atitudini	- Integrarea valorilor în toate componentele curriculare - Proiectarea activităților formative, orientate spre autonomie valorică
	7. Plenitudine și incluziune	- Centrare pe învățare reflexivă, accesibilitate
	8. Orientarea aplicativă	- Conținuturi conectate la viața reală - Proiecte interdisciplinare, evaluare autentică
Centrarea pe inovare și deschidere curriculară	9. Inovare didactică și digitalizare	- Resurse digitale, platforme educaționale
	10. Flexibilitate și autonomie	- Opțiuni de adaptare, extindere, libertate pedagogică
	11. Interdisciplinaritate și transdisciplinaritate	- Teme cross-curriculare, proiecte STE(A)M - Integrare între discipline

În baza acestor dimensiuni, recomandăm autorilor de curriculum să utilizeze criteriile ca reperi practice de proiectare, prin care să asigure coerența documentelor, fundamentarea științifică a conținuturilor, relevanța socială și deschiderea spre inovare. Ele îi vor orienta în selectarea conținuturilor, formularea unităților de competență, integrarea valorilor și adaptarea la nevoile

elevilor, transformând curriculumul într-un instrument clar, aplicabil și conectat la realitățile educaționale actuale.

Validitatea și coerența curriculumului disciplinar	<ul style="list-style-type: none"> • Asigurați coerența competențelor specifice între cicluri și disciplinele din aria curriculară • Proiectați sistemul de competențe specifice în aliniere cu competențele-cheie • Derivați logic unitățile de competență din competențele specifice • Asigurați completitudinea unităților de competență pentru întreg ciclul învățării (cunoaștere-aplicare-integrare) • Urmăriți progresia graduală a competențelor și unităților de competență • Corelați numărul și complexitatea competențelor și unităților de competență cu numărul de ore • Proiectați conținuturi accesibile vârstei elevilor • Aliniați conținuturile pe verticală și orizontală • Verificați coerența între competențe, unități de competență și conținuturi
Orientarea aplicativă	<ul style="list-style-type: none"> • Selectați conținuturi pornind de la probleme reale și contexte autentice • Promovați învățarea prin proiecte și activități aplicative • Proiectați evaluarea autentică cu valorificarea unor instrumente relevante
Fidelitatea și corectitudinea științifică	<ul style="list-style-type: none"> • Aliniați conținuturile cu specificul și evoluția domeniului de cunoaștere • Asigurați acuratețea științifică a conținuturilor • Respectați specificul epistemologic al disciplinei • Corelați materiile de studiu cu tipurile de achiziții proiectate
Relevanța socială și personală	<ul style="list-style-type: none"> • Selectați conținuturi pentru dezvoltarea multiaspectuală a elevului • Puneți accent pe dezvoltarea personală, integrarea socială și pregătirea profesională
Inovare didactică și resurse digitale	<ul style="list-style-type: none"> • Recomandați strategii interactive, colaborative, exploratorii • Utilizați platforme digitale și tehnologii emergente • Creați contexte pentru dezvoltarea gândirii critice și creativității
Formarea de atitudini și valori	<ul style="list-style-type: none"> • Integrați valorile esențiale în competențe, unități de competență, conținuturi, activități de predare-învățare, evaluare • Proiectați activități pentru formarea de comportamente adaptative și autonomiei valorice
Plenitudine, extensie și incluziune	<ul style="list-style-type: none"> • Valorificați învățarea experiențială, reflexivă, personalizată • Asigurați accesibilitatea învățării pentru toți
Flexibilitate și autonomie	<ul style="list-style-type: none"> • Oferiți cadrelor didactice spațiu pentru creativitate pedagogică și autonomie • Structurați curriculumul/manualul cu opțiuni de adaptare, aprofundare, extindere
Interdisciplinaritate și transdisciplinaritate	<ul style="list-style-type: none"> • Promovați conținuturi inter- și transdisciplinare • Introduceți proiecte integrate (STEM/STEAM), produse comune, teme cross-curriculare • Integrați tematic disciplinele din aceeași arie curriculară
Gestionarea efortului cognitiv	<ul style="list-style-type: none"> • Echilibrați volumul, dificultatea și intensitatea conținuturilor • Adaptați conceptele și sarcinile la vârsta elevilor • Verificați raportul ore/unitate de competență/conținuturi • Echilibrați aprofundarea și extinderea învățării
Claritate și acuratețe lingvistică	<ul style="list-style-type: none"> • Utilizați un limbaj clar, coerent, accesibil, precis, adecvat vârstei și nivelului cognitiv

Figura 1. Sugestii privind dezvoltarea curriculumului disciplinar

1.5. Etapele dezvoltării curriculumului la disciplina școlară

Dezvoltarea curriculumului la disciplina școlară se va realiza conform etapelor:

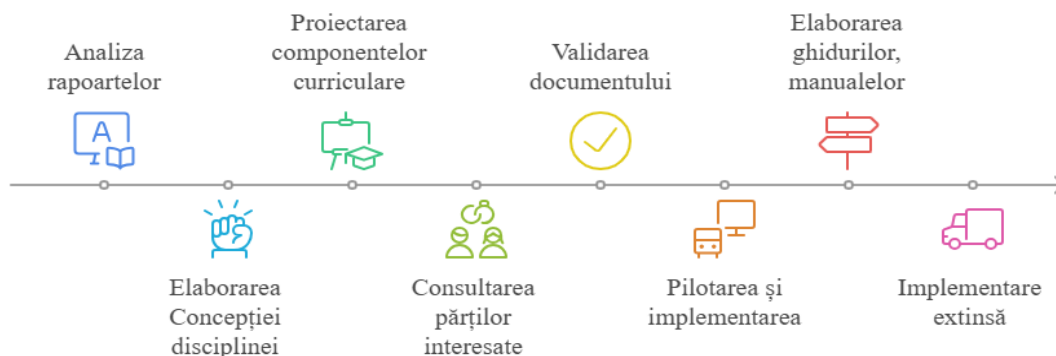

Figura 2. Etapele de dezvoltare a curriculumului

1. *Analiza Raportului de evaluare a curriculumului la disciplina școlară (2025) și a Raportului de sinteză privind evaluarea curricula din cadrul ariei curriculare (2025)*. Noile curricula trebuie să se fundamenteze pe o analiză riguroasă a rapoartelor de evaluare, să răspundă direcțiilor strategice ale politicii educaționale și, în același timp, să integreze nevoile și perspectivele reale ale beneficiarilor.

Se va lua în considerare:

- Sinteza rezultatelor chestionarelor aplicate elevilor, cadrelor didactice și părinților.
- Analiza focus-grupurilor – concluzii și diferențe între categoriile de respondenți.
- Analiza pe discipline din aria curriculară – corelare cu datele colectate de la beneficiari, cu accent pe inter- și transdisciplinaritate.
- Analiza comparativă internațională – raportare la curricula din alte țări europene.
- Criteriile și indicatori de performanță recomandați – analiza lor pe componente structurale și pe niveluri de studii, pentru fundamentarea dezvoltării curriculumului la disciplină.

2. *Elaborarea și validarea Concepției disciplinei școlare.*

- Concepția disciplinei școlare orientează întreg procesul de proiectare curriculară, stabilind viziunea, finalitățile, valorile, competențele specifice, structura de conținut și direcțiile metodologice ale disciplinei. Concepția reprezintă baza obligatorie pentru dezvoltarea componentelor curriculare și pentru asigurarea coerenței verticale și orizontale a disciplinei.
- Concepția trebuie să fie ambițioasă, incluzivă, flexibilă, orientată spre dezvoltarea integrală a elevului/eleveii, fundamentată pe valori. Reper fundamental: Cadrul de Referință al Curriculumului Național (2025). Concepția va argumenta necesitatea de modernizare a curriculumului disciplinar prin raportare la transformările educaționale (naționale și internaționale), rezultatele evaluării curriculumului, cerințele pieței muncii și contextului socio-economic, prioritățile strategice ale educației.
- Concepția disciplinei va evidenția valoarea curriculumului inovativ, adaptat realităților educaționale, sociale și economice, cu rol decisiv în formarea profilului absolventului.
- Concepția va contura: specificul epistemologic al disciplinei în contextul evoluției domeniului de cunoaștere; abordările inovative și dimensiunile esențiale promovate: relevanța formativă a conținuturilor, coerența internă și fundamentarea științifică, relevanța educațională și socială, inovare și deschidere curriculară.
- Concepția va stabili direcțiile de dezvoltare a curriculumului, oferind răspuns la următoarele întrebări-cheie:

- *De ce se revizuieste curriculumul?*
- *Cum se aliniaza la tendintele europene si internationale?*
- *Ce rol are disciplina in formarea profilului absolventului?*
- *Ce valori promoveaza?*
- *Care este sistemul de competente specifice?*
- *Cum se va asigura cadrul de invatare mai eficienta?*
- *Cum se asigura diversitatea si echitatea?*

Validarea Concepției disciplinei se va efectua prin organizarea consultărilor publice și avizarea acestora de către instituțiile interesate (organele locale în domeniul învățământului, instituțiile de învățământ profesional tehnic și cel superior, organizațiile societății civile active în domeniul educației și protejării drepturilor copilului).

3. *Proiectarea componentelor curriculumului disciplinar în baza prevederilor Concepției disciplinei.*

Categoriile de experți ce vor fi implicați în proiectarea curriculară sunt prezentate în tabelul ce urmează:

Tabelul 2. Categoriile de experți în proiectarea curriculumului

Categorie de experți	Rol / Contribuție
<i>Cercetători în aria de cunoaștere (profesori universitari, colaboratori științifici, specialiști în inovare și transfer tehnologic)</i>	Stabilesc <i>fundamentele epistemologice</i> ale disciplinei/materiei școlare.
<i>Specialiști în științele educației (experți în proiectare curriculară, psihologia învățării)</i>	Asigură <i>medierea pedagogică</i> a informațiilor științifice, adaptându-le pentru curriculum.
<i>Practicieni (învățători și profesori cu experiență directă la clasă)</i>	Oferă <i>expertiză aplicativă</i> în instruirea concretă la nivelul disciplinei/materiei școlare.

4. *Consultarea părților interesate* pentru a asigura *legitimitatea, relevanța și consensul* asupra curriculumului elaborat. Curriculumul se elaborează printr-o colaborare interdisciplinară, combinând fundamente științifice, pedagogice și practice.

5. *Validarea documentului.* După redactarea versiunii inițiale a curriculumului, pentru a asigura *coerența și aplicabilitatea* documentului, acesta este supus unui proces amplu de revizuire și ajustare, bazat pe feedback-ul colectat din partea părților implicate.

6. *Elaborarea sugestiilor metodologice și de evaluare.* În conformitate cu noul curriculum vor fi recomandate activități de învățare relevante unităților de competență, cu caracter formativ, aplicativ, cu caracter inter- și transdisciplinar, care implică elevii în soluționarea situațiilor de viață, încurajează gândirea critică, capacitatea elevului/elevei de a-și adapta propriul comportament la diferite contexte de viață, schimbări sociale. Se va oferi posibilitatea adaptării demersurilor didactice la specificul tuturor categoriilor de elevi, valorificarea oportunităților oferite de mijloacele digitale. Se va pune accent pe caracterul aplicativ al instrumentarului de evaluare.

7. *Pilotarea curriculumului și implementarea imersivă/integrală/nivele.* Varianta negociată în consens cu toate părțile va fi implementată în școli-pilot/ toate școlile. Pe parcursul perioadei de pilotare se va monitoriza procesul de implementare, se va colecta feedback-ul de la profesori, elevi, manageri, experți, părinți. În baza acestora se vor efectua ajustări iterative pentru a adapta curriculumul la nevoile elevilor și așteptările altor factori educaționali.

8. *Implementare extinsă și management curricular.* După adoptarea oficială, curriculumul va fi implementat. Vor fi formate cadrele didactice și asigurate toate condițiile și sprijinul organizațional local. Se va supraveghea implementarea curriculumului prin monitorizare la nivel național, local și instituțional pentru adaptarea curriculumului la realitățile în schimbare și menținerea standardelor de calitate.

II. PROIECTAREA CURRICULUMULUI DISCIPLINAR

2.1. Structura curriculumului: componentele de bază

Proiectarea curriculumului disciplinar se va realiza conform structurii (vezi figura de mai jos) și va fi elaborat distinct conform nivelului de studii primar, gimnazial și liceal, dar și conform profilurilor: real, umanist, arte, sport, general.

a) *Preliminarii.* Se va preciza scopul și funcțiile curriculumului disciplinar, beneficiarii acestuia; se va argumenta modul de aliniere la politicile educaționale naționale și tendințele internaționale; se va descrie locul curriculumului în structura Curriculumului național.

b) *Concepția disciplinei.* Concepția disciplinei va configura cadrul conceptual, valoric și pedagogic al disciplinei, ca fundament al elaborării curriculumului. Concepția va defini finalitățile formării, contribuția disciplinei la dezvoltarea competențelor-cheie, principiile epistemologice, rolul acesteia în profilul absolventului/absolventei, structura domeniilor de conținut, precum și orientările didactice esențiale.

c) *Administrarea disciplinei.* Se va indica numărul de ore pe an, pe săptămână; numărul de unități de învățare, numărul de ore alocate fiecărei unități de învățare; numărul și tipuri de evaluări (inițială, formative, sumativă), proiecte interdisciplinare, iar în cazul disciplinelor experimentale lucrările practice/experiențe de laborator. Autorii de curriculum vor verifica conformitatea orelor cu Planul-cadru și structura anului școlar; se va evalua echilibrul în învățarea disciplinei (timpul alocat fiecărei unități de învățare proporțional cu complexitatea și importanța acesteia).

d) *Competențele specifice disciplinei.* Se va decide asupra setului de competențe specifice, asigurând corelarea cu competențele-cheie, gradualitatea în formarea lor; complexitatea în raport cu resursele temporale disponibile și specificul taxonomiei *cunoaștere-aplicare-integrare-transfer*.

e) *Unități de învățare pe clase.* Fiecare unitate de învățare va fi selectată în raport cu criteriile: relevanța în raport cu competențele specifice; accesibilitatea în raport cu particularitățile de vârstă; progresia pe ani de studii; conexiunea cu contextele de viață; fidelitatea în raport cu evoluțiile în domeniu; caracterul valoric; caracterul inter- și transdisciplinar etc.). Unitatea de învățare va include: *unități de competență, unități de conținut recomandate, inclusiv inter-și transdisciplinare, rezultate ale învățării pe unități de învățare.* Definirea competențelor specifice și a unităților de competență, selectarea conținuturilor recomandate trebuie să asigure elevilor să atingă un nivel de pregătire peotriva posibilităților sale.

f) *Finalitățile învățării pe clase.* Se va descrie rezultatele globale ale învățării pentru fiecare ciclu și clasă la nivel *cognitiv* (ce știe și înțelege elevul/eleva), *aplicativ* (ce poate face elevul/eleva); *axiologic și atitudinal* (cum se comportă, ce valori și atitudini exprimă) în aliniere cu sistemul de competențe specifice. Finalitățile vor fi în sinergie cu competențele-cheie, vor reflecta progresiv caracteristicile profilului absolventului și dimensiunile învățării moderne.

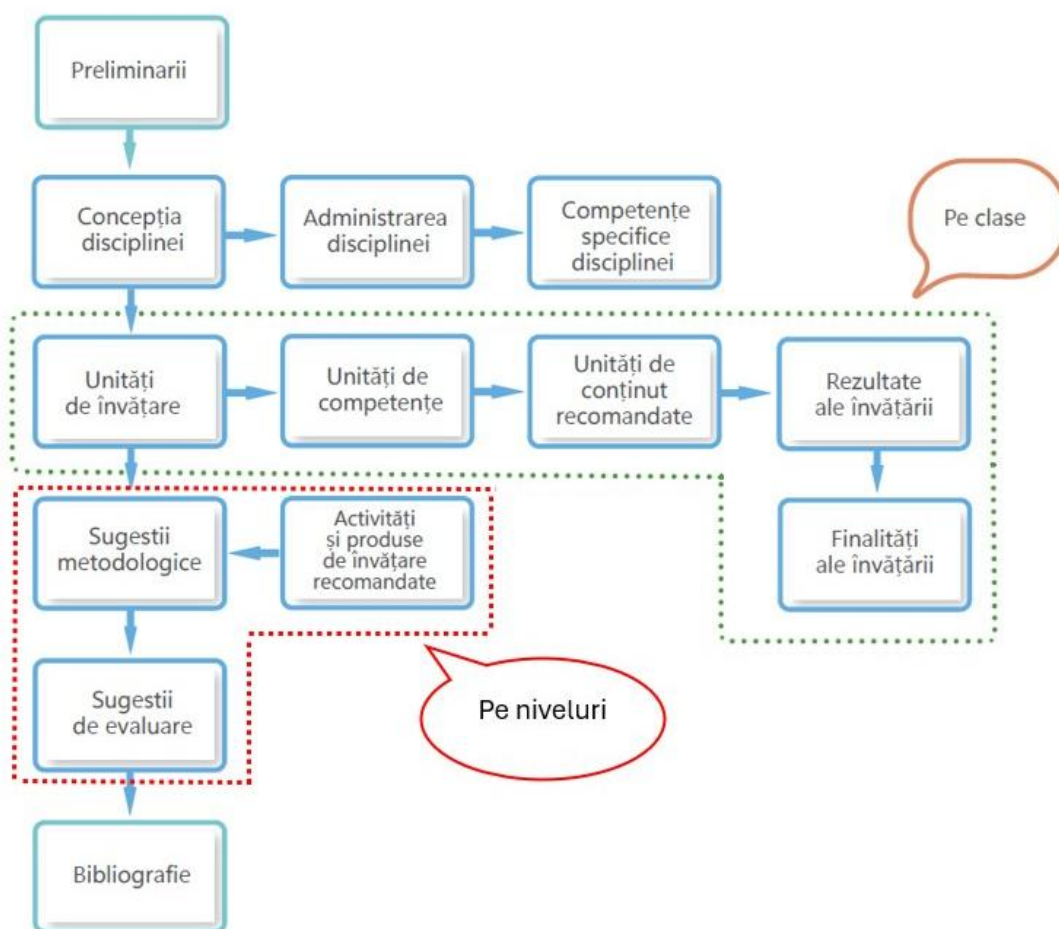

Figura 3. Structura curriculumului disciplinar

2.2. Preliminarii

La elaborarea de *Preliminarii*, se vor analiza, fundamenta și statua următoarele aspecte esențiale:

1) Alinierea curriculumului disciplinar la politicile educaționale naționale și internaționale

- Disciplina este în concordanță cu politicile educaționale naționale (ex: Codul Educației, Strategia "Educația 2030", Cadrul de referință a Curriculumului Național (ediția 2025), strategii STEM, Educație pentru dezvoltare durabilă etc.).
- Disciplina corelează cu documentele internaționale de referință: recomandări UNESCO, OECD, Consiliul European, Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD), Recomandările Parlamentului European și ale Consiliului UE (2018) privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Busola învățării 2030, Cadrul european de competențe în materie de durabilitate (GreenComp), Cadrul european pentru competența digitală a cetățenilor (DigComp), Cadrul de competențe de inteligență artificială pentru elevi etc.
- Disciplina contribuie la respectarea principiilor fundamentale: echitate, incluziune, învățare pe tot parcursul vieții, dezvoltarea competențelor cheie.

2) Locul disciplinei în structura Curriculumului Național

- Se va preciza tipul disciplinei: disciplina obligatorie, disciplina opțională, disciplină la alegere, disciplină de trunchi comun etc.

- Se va justifica necesitatea și relevanța introducerii disciplinei în contextul reformelor curriculare actuale.
- Se va analiza relaționarea cu alte arii curriculare, contribuția la profilul de formare al elevului/elevei și completarea/îmbogățirea curriculumului existent.

3) Funcțiile curriculumului propus la disciplină

Se vor defini funcțiile principale ale disciplinei, în raport cu finalitățile educației:

- Funcția formativă – contribuția la dezvoltarea gândirii științifice, a atitudinilor și valorilor;
- Funcția informativă – transmiterea de concepte, fapte, principii relevante;
- Funcția aplicativă – dezvoltarea abilității de a transfera și aplica cunoștințele în contexte reale;
- Funcția integrativă – dezvoltarea unei viziuni holistice și transdisciplinare;
- Funcția orientativă – ghidarea elevilor în alegerea parcursului educațional și profesional.

4) Particularitățile curriculumului propus la disciplină

Se vor analiza și evidenția elementele care oferă curriculumului un caracter distinctiv, cum ar fi:

- Specificitatea epistemologică a conținuturilor;
- Gradul de actualitate și relevanță socială;
- Abordarea competențială și metodele active de învățare;
- Flexibilitatea curriculară și posibilitatea de adaptare la nevoile elevilor și ale comunității școlare;
- Interdisciplinaritatea și caracterul aplicativ al tematicii abordate;
- Gradul de inovare didactică.

Standarde și indicatori pentru autoverificare

Standard: Componenta Preliminarii prezintă complet datele de identificare, cadrul normativ și profilul de formare.

Indicatori:

- Denumirea disciplinei este consemnată conform nomenclatorului oficial (verificat în planul-cadru).
- Este precizat nivelul și ciclul de învățământ (ex.: primar, gimnazial, liceal).
- Este indicat profilul, aria curriculară și statutul disciplinei din planul-cadru.
- Este menționată baza normativă (minimum 2 acte: CRCN + plan-cadru).
- Este inclusă referința la minimum 2 dintre cele 10 noi educații relevante.

2.3. Administrarea disciplinei

La elaborarea componentei dedicate *Administrării disciplinei* se va indica numărul de ore pe an, pe săptămână; numărul de unități de învățare/per clasă și numărul de ore alocat fiecărei unități de învățare; numărul și tipuri de evaluări (inițială, formative, sumativă) inclusiv arie, profil, clasă.

Autorii de curriculum vor verifica conformitatea orelor cu Planul-cadru și structura anului școlar; se va evalua echilibrul în învățarea disciplinei (timpul alocat fiecărei unități proporțional cu complexitatea și importanța acesteia).

În curriculumul disciplinar administrarea disciplinei se va prezenta conform modelului:

Disciplina	Aria curriculară	Statut	Profil	Clasa	Nr.de ore săptămână	Nr. de ore anual	Număr unități de învățare
Ex. Disciplina X	Limbă și comunicare	obligatorie	Real sau umanist sau general	X	8	136	4

Detalierea orientativă și modalitatea de repartizare pe unități de învățare pe clase și unități de timp la disciplină în raport cu: numărul de ore de predare-învățare, numărul de lucrări practice/laborator, numărul de proiecte interdisciplinare, numărul de evaluări sumative, se stabilește în Sugestiile metodologice de organizare a procesului educațional la disciplină. În sugestiile metodologice administrarea disciplinei se va detalia conform exemplului de mai jos:

Unități de învățare / semestre	Total ore	Din ele, număr de ore			Activități de învățare - evaluare, număr	
		Predare - învățare	Lucrări practice	Evaluare sumativă	Proiecte interdisciplinare	Experiențe de laborator
Clasa VIII Ex. Chimia	68	58	2	5	2	12

2.4. Concepția disciplinei

Concepția disciplinei configurează cadrul conceptual, valoric și pedagogic al disciplinei și reprezintă fundamentul elaborării curriculumului și definește finalitățile formării, contribuția disciplinei la dezvoltarea competențelor-cheie, principiile epistemologice, rolul acesteia în profilul absolventului/absolventei, structura domeniilor de conținut, precum și orientările didactice esențiale.

Concepția disciplinei va argumenta :

- viziunea și valorile disciplinei;
- corelarea cu competențele-cheie și cu profilul absolventului/absolventei;
- domeniile conceptuale de referință;
- progresia competențelor specifice pe cicluri;
- reperele metodologice pentru predare-învățare-evaluare;
- ariile de integrare interdisciplinară și contribuția disciplinei la noile educații.

Concepția va fi dezvoltată conform următoarelor linii directoare:

— Argument.

- Context și dileme curriculare.
- Viziune, misiune și finalitate educațională.
- Fundamente epistemologice și valorice.
- Corelarea competențelor-cheie, competențelor specifice și unităților de competență.
- Relevanța socială și economică.
- Arhitectura conținuturilor și progresia învățării.
- Integrarea noilor educații și a temelor cross-curriculare.
- Corelări interdisciplinare.
- Strategii didactice, contexte și resurse de învățare.
- Evaluarea competențelor și a progresului.
- Perspective de modernizare și inovație.

Structura-tip a Concepției disciplinei este prezentată în Anexa 1.

Concepția disciplinei ocupă un loc central în arhitectura curriculară, constituind documentul de referință care definește cadrul conceptual și direcțiile majore de dezvoltare ale disciplinei. Ea funcționează ca elementul structural prin care sunt articulate componentele curriculare – de la finalitățile educaționale și profilul absolventului până la organizarea conținuturilor, abordările didactice și mecanismele de evaluare.

2.5. Asigurarea coerenței curriculumului cu profilul absolventului și competențele-cheie

Un principiu esențial în elaborarea curriculumului disciplinar este asigurarea coerenței acestuia cu profilul absolventului/absolventei și cu competențele-cheie definite la nivel național și european. Această coerență garantează faptul că parcursul educațional al elevului/elevei este orientat spre formarea unui set unitar, integrat și echilibrat de competențe necesare pentru integrarea socială, continuarea studiilor și adaptarea la schimbările din societate și piața muncii.

Profilul absolventului/absolventei

Profilul absolventului/absolventei reprezintă descrierea ideală a formării integrale a elevului/elevei la finalul unui ciclu educațional. El sintetizează valorile, atitudinile, cunoștințele și abilitățile generale pe care sistemul de învățământ își propune să le formeze la fiecare elev/elevă. Curriculumul disciplinar trebuie să contribuie în mod explicit și justificat la realizarea acestui profil, prin selectarea conținuturilor, formularea competențelor specifice și proiectarea activităților de învățare care susțin formarea personalității autonome, responsabile, critice și creatoare a elevului/elevei.

Competențele-cheie

Competențele-cheie sunt definite ca un ansamblu de cunoștințe, abilități și atitudini esențiale pentru dezvoltarea personală, cetățenia activă, incluziunea socială și angajabilitate. Conform cadrului de referință european actualizat (Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 2018), cele opt competențe-cheie sunt aprobate și în Codul Educației.

Curriculumul disciplinar trebuie să reflecte contribuția propriei discipline la dezvoltarea acestor competențe, în mod direct (prin formularea competențelor specifice și selectarea conținuturilor) sau indirect (prin activități de învățare transversale și interdisciplinare).

Competențe-cheie conform Codului educației:

- a) competențe de comunicare în limba română și de citire, scriere și înțelegere a mesajului;
- b) competențe de comunicare în limba maternă și în multilingvism;
- c) competențe în matematică, științe, tehnologie și inginerie;
- d) competențe digitale, inclusiv de siguranță pe internet și securitate cibernetică;
- e) competențe personale, sociale și de a învăța să înveți;
- f) competențe civice, juridice și de protejare a mediului;
- g) competențe antreprenoriale;
- h) competențe de sensibilizare și expresie culturală.

Modalități de asigurare a coerenței

Pentru a asigura această coerență, autorii de curriculum trebuie să:

- Identifice explicit legăturile dintre competențele specifice ale disciplinei și competențele-cheie;
- Utilizeze un limbaj comun, compatibil cu profilul absolventului/absolventei și Cadrul de Referință a Curriculumului Național;
- Proiecteze activități care favorizează formarea de competențe transversale și integratoare;
- Evalueze în mod coerent rezultatele învățării în raport cu profilul de formare al absolventului/absolventei.

Această abordare holistică și integrată contribuie la un curriculum relevant, adaptat cerințelor societății actuale și nevoilor reale ale elevilor, încurajând formarea de indivizi capabili să acționeze responsabil, critic și activ în viața personală și socială.

Exemplu de legături de corelare a competențelor specifice și competențele -cheie (chimie)

a) Competențe de comunicare în limba română și de citire, scriere și înțelegere a mesajului;		CS 1. Operarea cu limbajul chimic în diverse situații de comunicare, manifestând <i>corectitudine</i> și <i>deschidere</i> .
b) Competențe de comunicare în limba maternă și de multilingvism;		CS 2. Caracterizarea substanțelor și proceselor chimice, manifestând <i>curiozitate</i> și <i>creativitate</i> .
c) Competențe în matematică, științe, tehnologie și inginerie;		CS 3. Rezolvarea problemelor prin aplicarea metodelor specifice chimiei, demonstrând <i>perseverență</i> și <i>responsabilitate</i> în luarea deciziilor.
d) Competențe digitale, inclusiv de siguranță pe internet și securitate cibernetică;		CS 4. Investigarea experimentală a substanțelor și proceselor chimice, respectând normele de securitate personală și socială.
e) Competențe personale, sociale și de a învăța să înveți;		CS 5. Utilizarea inofensivă a substanțelor în activitatea cotidiană, manifestând <i>responsabilitate</i> față de sănătatea personală și <i>grijă</i> față de mediu.
f) Competențe civice, juridice și de protejare a mediului;		
g) Competențe antreprenoriale;		
h) Competențe de sensibilizare și expresie culturală		

2.6. Integrarea sistemului de valori în curriculumul disciplinei școlare

Contextele sociale, economice, culturale și istorice determină sistemul educațional să încurajeze dezvoltarea holistică a elevilor printr-un set de valori desemnate în mod explicit în curriculum, atitudinile și valorile fiind esențiale pentru dezvoltarea cunoștințelor și abilităților.

Valorile promovate prin curriculumul școlar derivă din Constituția Republicii Moldova, Codul educației, Cadrul de Referință al Curriculumului Național, istoria și identitatea culturală națională, precum și valorile consacrate la nivel european și global, inclusiv valorile specificate în Busola de învățare 2030.

Pentru a promova dezvoltarea holistică a copiilor/elevilor, a păstra și cultiva respectul pentru tradițiile și identitatea culturală națională, a asigura coeziunea socială, în societatea tot mai pluralistă, în vederea asumării angajamentului față de obiectivele universale care promovează protecția omenirii și a planetei, curriculumul școlar se axează pe formarea interconexă a următoarelor categorii de valori: *valori personale: valori sociale: valori naționale: valori general-umane.*

Valorile sunt centrale în configurația personalității, orientând judecățile și comportamentul. Valorile se exprimă prin atitudini, ce intervin în modelarea personalității din perspectivă instrumentală, de protecție a imaginii de sine, de exprimare a valorilor personale, de sistematizare a stimulilor sociali exteriori. Astfel, valorile selectate de către autorii de curriculum trebuie să fie utile în viață, să contribuie la imaginea de sine pozitivă, la dezvoltarea discernământului moral al elevilor.

Autorii de curriculum vor decide asupra sistemului de valori, specifice disciplinei școlare, în baza următoarelor criterii:

1) Gradul de *relevanță a valorilor/ atitudinilor* pentru competențele-cheie și noile competențe (Busola de învățare 2030) specifice/aferele disciplinei.

2) *Esența/ semnificația valorilor/ atitudinii* în raport cu specificul domeniului de cunoaștere, concepția disciplinei – se vor da prioritate valorilor care sunt înrădăcinate în logica și specificul disciplinei.

3) *Gradul de relevanță a valorilor/ atitudinilor* în raport cu competențele specifice disciplinei. Setul de valori trebuie să aibă legătură directă cu acțiunile, conținuturile și produsele învățării din cadrul disciplinei.

4) *Corelația/ interconexiunea valorilor* cu celelalte componente ale competențelor specifice (cunoștințele și capacitățile specifice).

5) *Impactul* setului de valori pentru rezultatele școlare și sociale, starea de bine a elevilor. Se va opta pentru valorile care contribuie la dezvoltarea rezilienței emoționale și formarea caracterului.

În acest sens este necesar a urma algoritmul: Competențele-cheie → Profilul de formare al absolventului/absolventei → Valorile specifice disciplinei școlare → Competențe-specifice → Rezultate ale învățării → Finalități ale învățării.

Recomandăm autorilor de curriculum:

- *A deduce din CRCN (2025) competențele-cheie, pertinente specifice pentru disciplina școlară.*

Spre exemplu, pornind de la specificul lingvistic, cultural și formativ al limbii și literaturii române, dar și rolul ei în formarea unui absolvent capabil să comunice eficient, să gândească critic și să aprecieze diversitatea culturală, competențele-cheie pertinente pentru dezvoltarea curriculumului la disciplina limba și literatura română, pot fi considerate:

- Alfabetizarea /literația (nucleul fundamental), centrală în formarea elevilor, întrucât literatura și limbajul stau la baza tuturor celorlalte învățări;
- Multilingvismul, întrucât limba română se învață în raport cu alte limbi; se stimulează conștientizarea rolului limbii române ca limbă oficială și instrument de comunicare interculturală.
- Competențele digitale, necesare pentru integrarea limbii române în societatea cunoașterii și pentru dezvoltarea comunicării academice și sociale.
- Competențe personale, sociale și de a învăța să înveți, întrucât prin studiul textelor literare se contribuie la dezvoltarea spiritului critic și a rezilienței, la formarea capacității de autocunoaștere, reflecție, empatie și cooperare.
- Competențele civice, or, prin intermediul limbii și literaturii române se promovează valori civice și culturale, care susțin participarea responsabilă și conștientă în viața comunității.
- Sensibilizarea și expresia culturală, literatura română fiind sursă de creativitate, imaginație și valorizare a patrimoniului cultural; se dezvoltă sensibilitatea estetică și expresia artistică; esențiale pentru consolidarea identității culturale și pentru exprimarea creativă a elevilor.

- A identifica în baza competențelor-cheie/altor competențe recomandate în CRCN (2025), setul de valori specifice disciplinei școlare.

- Spre exemplu, la limba și literatura română acestea pot fi:

Competență-cheie	Valoare dedusă	Relevanță pentru studierea limbii și literaturii române
Competențe de comunicare în limba română și de citire, scriere și înțelegere a mesajului;	Claritate, rigoare, autenticitate în exprimare	Cultivă respectul pentru limbajul corect și expresiv; stimulează gândirea critică și argumentarea
Competențe de comunicare în limba maternă și de multilingvism	Respect pentru diversitate lingvistică și culturală	Conștientizarea și valorizarea limbii române în relație cu alte limbi; deschidere interculturală
Competențe digitale, inclusiv de siguranță pe internet și securitate cibernetică;	Responsabilitate digitală, creativitate multimedia	Dezvoltarea exprimării prin mijloace digitale și utilizarea etică a resurselor online
Competențe personale, sociale și de a învăța să înveți	Autonomie, perseverență, curiozitate, spirit critic	Formarea capacității de autoînvățare, reflecție și reziliență; cultivarea empatiei prin lecturi
Competențe civice, juridice și de protejare a mediului	Respect, echitate, responsabilitate civică	Literatura ca mijloc de explorare a valorilor democratice și de consolidare a identității naționale
Competențe de sensibilizare și expresie culturală	Creativitate, aprecierea patrimoniului cultural, solidaritate	Dezvoltarea sensibilității estetice și a legăturii cu tradițiile literare și culturale

- A analiza Profilul de formare al absolventului/absolventei pentru învățământul primar, gimnazial și liceal și a deduce valorile specifice disciplinei școlare.

Spre exemplu, prin intermediul Geografiei, elevii își pot forma un set de valori esențiale: *respectul pentru natură și diversitate, responsabilitatea față de mediu și comunitate, spiritul civic și solidaritatea, curiozitatea științifică și gândirea critică, creativitatea și colaborarea.* Aceste valori

susțin dezvoltarea unei conștiințe geografice orientate spre dezvoltare durabilă, identitate culturală și responsabilitate globală.

În baza *Profilului de formare al absolventului/absolventei pentru învățământul primar, gimnazial și liceal* putem deduce că valorile specifice *geografiei* pot fi:

a) *Valorile legate de cunoaștere și gândire critică:*

- Curiozitatea și deschiderea spre învățare permanentă – Geografia stimulează explorarea lumii, a mediului, a interacțiunilor spațiu–societate.
- Gândirea critică și independentă – analiza fenomenelor naturale și sociale, evaluarea impactului lor asupra omului și mediului.
- Prospectivitate – capacitatea de a anticipa și planifica în raport cu schimbările climatice, dezvoltarea durabilă și dinamica globală.

b) *Valori personale și sociale:*

- Responsabilitate – atitudine responsabilă față de mediu, resurse naturale și comunitate.
- Empatie și solidaritate – înțelegerea diversității umane, a problemelor globale (sărăcie, migrație, inegalități).
- Adaptabilitate – învățarea reacției la situații de criză (dezastre naturale, schimbări climatice).
- Angajament civic – înțelegerea rolului cetățeanului în societate și a responsabilității față de patrimoniul natural și cultural.
- Respect pentru diversitate – geografia promovează toleranța față de diferite culturi, tradiții, moduri de viață.

c) *Valori naționale:*

- Identitate culturală și apartenență – înțelegerea specificului național în context global.
- A integra setul de valori în *Concepția disciplinei și toate elementele structurale ale curriculumului*.

a) *Integrarea valorilor în formula competențelor.* În procesul de elaborare a noilor documente curriculare, autorii vor avea libertatea de a actualiza competențele specifice diferit de cele din ediția 2018–2019.

Acest exercițiu de reconceptualizare trebuie să pornească de la Profilul absolventului din CRCN (2025), care devine reperul esențial al întregii arhitecturi curriculare. Reformularea competențelor specifice nu presupune doar o actualizare terminologică, ci o aliniere la valorile definatorii ale prezentului curriculum, supranumit curriculum centrat pe valori.

În acest sens, autorii vor analiza atent dimensiunile profilului (încrederea în sine, autonomia, gândirea critică și creativă, adaptabilitatea, integritatea morală etc.) și vor identifica acele valori și atitudini care pot fi integrate prin construcția gerunzială/ participiu în finalul fiecărei competențe specifice.

Structura unei competențe specifice va îmbina nucleul cognitiv și formativ (ex.: „Perceperea identității lingvistice și culturale proprii în context național”) cu o proiecție valorică și atitudinală desprinsă din attributele generice și adaptată actualității educaționale.

De exemplu:

- „...manifestând încredere în sine și autonomie morală” (atitudini și valori: persoane cu încredere în sine, demonstrând autonomie și integritate morală);
- „...raportându-se critic și creativ la realitățile contemporane” (atitudini și valori: gândesc creativ, critic și independent);
- „...demonstrând adaptabilitate la schimbări și prospectivitate în propriul parcurs de formare” (atitudini și valori: se pot adapta la schimbări, sunt prospectivi în planificarea viitorului);

- „...angajându-se în mod responsabil și empatic în viața comunității” (atitudini și valori: responsabili, atenți la emoțiile celorlalți, empatici și solidari);
- „...colaborând în mod proactiv și deschis pentru rezolvarea conflictelor și promovarea binelui comun” (atitudini și valori: proactivi, colaborativi și integri social).

Astfel, actualizarea competențelor specifice va asigura alinierea la noile competențe-cheie europene, integrarea competențelor cerute de evoluțiile lumii contemporane și va ancora curriculumul în dimensiunea sa centrală: formarea prin valori.

a) *Exemple de integrare a valorilor în formula competențelor specifice:*

Limba și literatura română:

- Perceperea identității lingvistice și culturale proprii în context național, demonstrând autonomie, responsabilitate morală și toleranță.
- Matematică:
- Rezolvarea de probleme din viața cotidiană prin raționamente logice și argumentate, manifestând perseverență și rigoare.
- Utilizarea metodelor matematice în echipă, în mod cooperant și responsabil, manifestând respect reciproc în procesul de învățare.

Istoria românilor și universală:

- Analiza critică a evenimentelor istorice din perspectiva valorilor democratice și drepturilor omului, manifestând respect față de diversitatea culturală.
- Valorizarea contribuției propriei culturi la patrimoniul universal, manifestând atitudini de apartenență și deschidere.

TIC/Informatică:

- Utilizarea responsabilă, etică și sigură a tehnologiei în scopuri educaționale și personale, manifestând *respect* față de viața privată, *proprietatea intelectuală* și *siguranța digitală*.

b) *Selectarea conținuturilor în sprijinul dezvoltării valorilor.* Pentru aceasta se recomandă:

- A selecta conținuturi care oferă contexte autentice de reflecție și dezvoltare morală, or, unele teme istorice, literare sau matematice pot fi abordate în moduri care încurajează valorile. În procesul de selecție a conținuturilor este bine de analizat ce fel de atitudine cultivă acest conținut?
- A asigura echilibrul între conținutul informativ și cel formativ: se va selecta teme cu potențial de implicare emoțională, etică sau civică.
- A oferi spațiu pentru diversitate, perspectivă critică și dialog; a include teme care permit explorarea mai multor puncte de vedere, dezvoltarea gândirii critice și a empatiei. Or, valorile nu se „predau”, ci se dezvoltă prin discuție, analiză, confruntare cu dileme reale.
- A favoriza interdisciplinaritatea: unele valori (ex: echitatea, adevărul, responsabilitatea) pot fi consolidate mai eficient prin corelarea între discipline.

c) *Și activitățile de învățare trebuie să favorizeze cultivarea valorilor.* Pentru aceasta ele trebuie să fie interactive, semnificative și reflective, să creeze spațiu pentru întrebări reale, nu doar pentru răspunsuri corecte, să permită formarea unei relații personale cu conținutul, colegii și lumea. Pentru *integrarea valorilor în activitățile de învățare*, recomandăm:

- A valorifica texte, documente și surse care provoacă reflecția morală.

- A integra dileme, dezbateri și activități de argumentare, prin care elevii să învețe să ia poziție, să-și apere valorile și să înțeleagă alegerile altora.
- A valorifica învățarea prin cooperare și proiecte de echipă: participarea responsabilă, ascultarea activă și luarea deciziilor comune cultivă valori în acțiune.
- A recomanda activități de reflecție personală și conexiune cu viața reală. Întrebările de tip: „Ce am învățat despre mine?” sau „Cum pot aplica această idee în comunitatea mea?” ancorează valorile în realitate.

Spre exemplu, integrarea valorilor în activități de învățare la următoarele discipline:

Limba și literatura română:

Valoare	Activitate propusă	Esență formativă
Empatie	Lectura unui text narativ urmată de o scrisoare adresată personajului din perspectiva altui personaj	Dezvoltarea capacității de a înțelege trăirile și motivațiile altora
Libertate și responsabilitate	Dezbateri: „Libertatea de exprimare – limite și responsabilități”	Argumentare etică și reflecție asupra valorilor democratice
Identitate și autenticitate	Eseu reflexiv: „Cine sunt eu în cuvintele altora?” / Jurnal literar	Explorarea sinelui prin exprimare personală
Respect față de diversitate	Analiza unor texte din autori din spații culturale diferite (ex: texte rome, basarabene, universale)	Deschiderea către pluralismul cultural și lingvistic

Istorie:

Valoare	Activitate propusă	Esență formativă
Demnitate umană	Studiu de caz: Holocaustul, deportările sovietice – urmat de o expoziție a memoriei	Înțelegerea consecințelor intoleranței și responsabilitatea istorică
Toleranță	Proiect de cercetare: Coexistența etnică și religioasă în Basarabia interbelică	Înțelegerea diversității istorice și culturale
Justiție și echitate	Dezbateri istorice: „Au fost revoluțiile o expresie a voinței populare sau o luptă pentru putere?”	Formarea gândirii critice și a simțului justiției

d) Cu referire la *evaluarea valorilor și atitudinilor*, precizăm că acestea nu se evaluează separat, ci ca dimensiuni ale competențelor, prin sarcini autentice, dileme, comportamente observabile, reflecție ghidată, proiecte, mai puțin prin teste.

În ghidurile metodologice la compartimentul *Evaluare* vor fi prevăzute modalități și criterii care vizează și dimensiunea atitudinală.

Exemplu: *Istoria*

Prin sarcina „Analizează evenimente istorice prin raportare la valori democratice și drepturile omului” se poate evalua *capacitatea elevului/eleveii de a argumenta un punct de vedere bazat pe principiul demnității umane*.

Pentru *evaluarea atitudinilor* pot fi sugerate instrumente precum:

- Grile de observație (formativă, cu descriptorii de atitudine)
- Fișe de autoevaluare și interevaluare
- Jurnal reflexiv
- Rubrici de evaluare pentru activități cu conținut valoric (ex: proiecte, eseuri, dezbateri)

- Scenarii de viață (studii de caz) cu sarcini de analiză valorică

De exemplu:

Formă de evaluare	Valori evaluate	Exemplu de sarcină
Dezbateri / argumentare	Respect, curaj moral, spirit critic	„Argumentează dacă un personaj istoric a fost sau nu un lider etic”
Proiect colaborativ	Colaborare, respect reciproc, inițiativă	„Elaborați în echipă o campanie despre drepturile copiilor”

În procesul de dezvoltare a ghidurilor de implementare a curriculumului la disciplină se va ține de cont și de anumite *particularități ale formării atitudinilor*:

1) Formarea atitudinilor este condiționată de gradul de organizare, profunzime și funcționalitate internă. Atitudinile nu se formează instantaneu, ci prin procese educaționale de durată, influențate de: gradul de structurare internă (convingeri, emoții, intenții); intensitatea și extensia (cât de profundă și cât de generalizabilă este atitudinea); interacțiunea cu alte atitudini și valori, ce pot sprijini sau bloca formarea. Atitudinile devin stabile doar dacă sunt repetate, exersate și reflectate în contexte relevante – aspect recomandat a fi luat în calcul de autorii de ghiduri, manual și profesori.

2) Formularea în ghidurile metodologice a importanței respectării etapelor pedagogice ale formării atitudinilor:

- a) punerea problemei și expunerea elevului/elevei la fapte, idei, dileme morale;
- b) declanșarea reflecției și formarea unei poziții valorice prin reflecție, dialog și analiză critică;
- c) exersarea și sistematizarea comportamentului atitudinal;
- d) consolidarea prin repetiție și integrarea în comportamente stabile.

Deci, integrarea valorilor în curriculum trebuie să fie: fidelă esenței științifice și didactice a disciplinei; realizată în contexte semnificative și autentice de învățare; atent calibrată la nivelul de înțelegere și dezvoltare al elevilor.

Valorile nu se „predau”, ci se cultivă prin modelaj comportamental, experiență trăită și climat educațional valoric: unele valori sunt „prinse”, „căutate” și „aspirate” mai degrabă decât direct „predate”, respectiv, cum este (comportamentul) factorul educațional (profesorul/ părintele/ semenii) se consideră mai important, are un impact mai puternic decât ceea ce spune acesta în materie de valori.

Vocea elevilor personalizează procesul de formare a atitudinilor. Respectarea vocii elevilor în alegerea temelor, în reflecție sau în formularea opiniilor valorice favorizează semnificația personală, încurajează autonomia morală, contribuie la dezvoltarea identității personale și sociale.

Formarea atitudinilor trebuie realizată în concordanță cu specificul științific și educațional al disciplinei. Este necesar a păstra integritatea conținutului disciplinei și a aborda adecvat valorilor în contexte concrete de învățare, specifice disciplinei școlare.

Totodată, se va ține cont de importanța pregătirii și a sprijinului pentru școli, cadre didactice în vederea reconcilierii tensiunilor și dilemelor posibile în raport cu formarea unor anumite atitudini; necesitatea prevenirii promovării nonvalorilor și a pseudo-valorilor, impuneri atitudinilor în mod autoritar; promovării succesului superficial, competiției toxice, conformismului, normalizarea stereotipurilor sau a comportamentelor discriminatorii. Educația valorică trebuie să cultive gândirea critică, nu obediența; discernământul, nu dogmatismul. Curriculumul disciplinar nu trebuie doar să „conțină” valori, ci să creeze contextul pentru experiența autentică și trăirea acestora, căci atitudinile se formează în cadrul unui mediu școlar coerent, afectiv susținător și metodologic adaptat.

Nota bene!

- Integrați în curriculumul disciplinar valori relevante pentru competențele-cheie și finalitățile educației (Busola OCED 2030);
- Selectați atitudini ce corespund specificului competențelor specifice disciplinei;
- Proiectați în curriculum și ghidul metodologic valorificarea unor situații reale, dileme morale, proiecte comunitare etc.;
- Proiectați evaluarea atitudinilor în mod formativ, prin reflecție, autoevaluare, observație comportamentală.

2.7. Dezvoltarea secțiunii „Competențe specifice disciplinei”

Repere metodologice privind proiectarea competențelor specifice în raport cu competențele-cheie

Pentru a proiecta competențele specifice ale unei discipline în corelație cu competențele-cheie prevăzute în Codul Educației al Republicii Moldova, este esențial să se respecte următoarele repere metodologice. În acest mod se va asigura coerența și relevanța procesului educațional în raport cu finalitățile generale ale sistemului de învățământ.

1. Fundamentarea pe competențele-cheie și profilul absolventului, statuate în CRCN 2025

Proiectarea competențelor specifice se va realiza în baza competențelor-cheie, statuate în Codului Educației al Republicii Moldova, Art. 11, alin. (2).

2. Corelarea competențelor specifice cu competențele-cheie

Competențele specifice ale unei discipline trebuie să fie formulate astfel încât să contribuie direct la dezvoltarea uneia sau mai multor competențe-cheie. Această corelare asigură relevanța și coerența procesului educațional.

O competență specifică bine formulată include:

Cunoștințe: informațiile și conceptele pe care elevul/eleva trebuie să le dobândească.

Abilități: capacitatea de a aplica cunoștințele în contexte variate.

Atitudini: dispozițiile și valorile care influențează comportamentul elevului/eleveii.

Această structură reflectă o abordare holistică a învățării, integrând dimensiunile cognitive, praxiologice și afective.

3. Claritate și măsurabilitate

Competențele specifice trebuie să fie formulate clar și să permită evaluarea progresului elevilor. Utilizarea unor verbe de acțiune concrete și observabile facilitează acest proces.

4. Adaptabilitate și contextualizare

În elaborarea competențelor specifice, este important să se țină cont de particularitățile disciplinei, de nivelul de școlaritate și de nevoile specifice ale elevilor. Această adaptabilitate asigură relevanța și eficiența procesului educațional.

Resurse metodologice recomandate

Pentru o elaborare eficientă a competențelor specifice, se recomandă consultarea următoarelor documente:

Concepția dezvoltării Curriculumului școlar 2024¹ stabilește orientările generale privind noul curriculum pentru învățământul general. Se preconizează că noul curriculum va fi orientat spre formarea și dezvoltarea competențelor cerute de provocările lumii contemporane.

¹ <https://mec.gov.md/ro/content/fost-aprobata-conceptia-dezvoltarii-curriculumului-scolar> (accesat 20 iulie 2025).

*Cadrul de referință al Curriculumului Național 2025*²: oferă fundamentele conceptuale și metodologice pentru dezvoltarea curriculumului.

*Rapoartele de evaluare a Curriculumului Național 2019*³ conțin rezultatele evaluării din perspectiva beneficiarilor direcți ai educației (elevi, părinți), cadrelor didactice și cadrelor de conducere din învățământul general.

Formarea competențelor-cheie în învățământul general. Provocări și constrângeri⁴: analizează provocările și constrângerile în formarea și dezvoltarea competențelor-cheie.

Prin respectarea acestor repere metodologice, se va asigura o aliniere eficientă între competențele specifice ale disciplinelor și competențele-cheie statuate în Codul Educației, contribuind astfel la formarea unui profil de absolvent adaptat cerințelor societății contemporane.

Algoritmul de proiectare a competențelor specifice

Algoritmul de proiectare a competențelor specifice disciplinei include următoarele etape:

1. Identificați competențele-cheie relevante pentru disciplina în cauză

- Analizați competențele-cheie statuate în Codul Educației.

Selectați (una sau mai multe) competențe-cheie care sunt pertinent legate de disciplina vizată.

2. Determinați profilul disciplinei și finalitățile de niveluri/cicluri de învățământ

- Consultați Raportul de evaluare a curriculumului disciplinar 2019 și identificați rezultatele așteptate ale învățării la finalul nivelului/ciclului de învățământ (primar, gimnazial, liceal).

3. Selectați cuvântul-acțiune funcțional

- Folosiți cuvinte-acțiune funcționale: „analizarea”, „elaborarea”, „exprimarea”, „interpretarea”, „investigarea”, „operarea”, „prelucrarea” etc., de pe nivelurile superioare ale taxonomiilor recomandate de CRCN 2025.

4. Schițați componentele preconizate ale competenței specifice

Pentru fiecare competență specifică formulați explicit:

- Cunoștințe – relevante disciplinei și concepute ca bază teoretică.
- Abilități – cu cuvinte-acțiune observabile și măsurabile.
- Atitudini și valori – concrete, integrate, care contribuie la consolidarea sistemului de valori statuate în CRCN 2025 și amplifică învățarea.

5. Corelați elaborarea competenței specifice cu competențele-cheie selectate

- Arătați explicit contribuția: de exemplu, „Această competență specifică contribuie la dezvoltarea competenței-cheie de comunicare în limba română prin...”.
- Asigurați coerența între unități de conținut – competențe specifice și competența - cheie vizată.

6. Asigurați progresivitatea și scalabilitatea

- Asigurați-vă că formularea competenței specifice este adecvată nivelului/ciclului de învățământ (primar, gimnaziu, liceu) și poate evolua treptat.
- Asigurați-vă că fiecare competență specifică poate fi evaluată prin produse sau activități didactice clare (teste, exerciții, studii de caz, portofolii, proiecte etc.).

7. Schițați unitățile de competență

- Descompuneți competențele specifice disciplinei în unități de competență (pre-achiziții) cu cuvinte-acțiuni clare, conectate la etapele cognitive (receptare, exprimare, transfer etc.) conform taxonomiilor stipulate în CRCN 2025.

² https://mec.gov.md/sites/default/files/crcn_aprobat.pdf (accesat 20 iulie 2025).

³ În curs de publicare.

⁴ <https://soros.md/wpcontent/uploads/2023/03/StudiuFormareaCompetentelorCheie.pdf> (accesat 20 iulie 2025).

- Ulterior, folosiți schița unităților de competență la etapa elaborării compartimentului respectiv din curriculumul disciplinar.

8. Redactați formularea finală a competenței specifice:

<Cuvânt-acțiune funcțională> + <Conținut/temă> + [1-2 Valori și Atitudini dominante]

9. Consultați și validați

- Discutați textul cu colegi și experți într-un proces consultativ (cadre didactice, experți curriculum). Ajustați în funcție de feedback, asigurând claritate și relevanță.

10. Integrați în documentele curriculare

- Includeți competențele specifice în Curriculumul disciplinar și Sugestiile metodologice, indicând explicit legătura cu competențele-cheie și unitățile de competență/conținut.

Sinteza algoritmului de proiectare a competențelor specifice este prezentată în figura ce urmează.

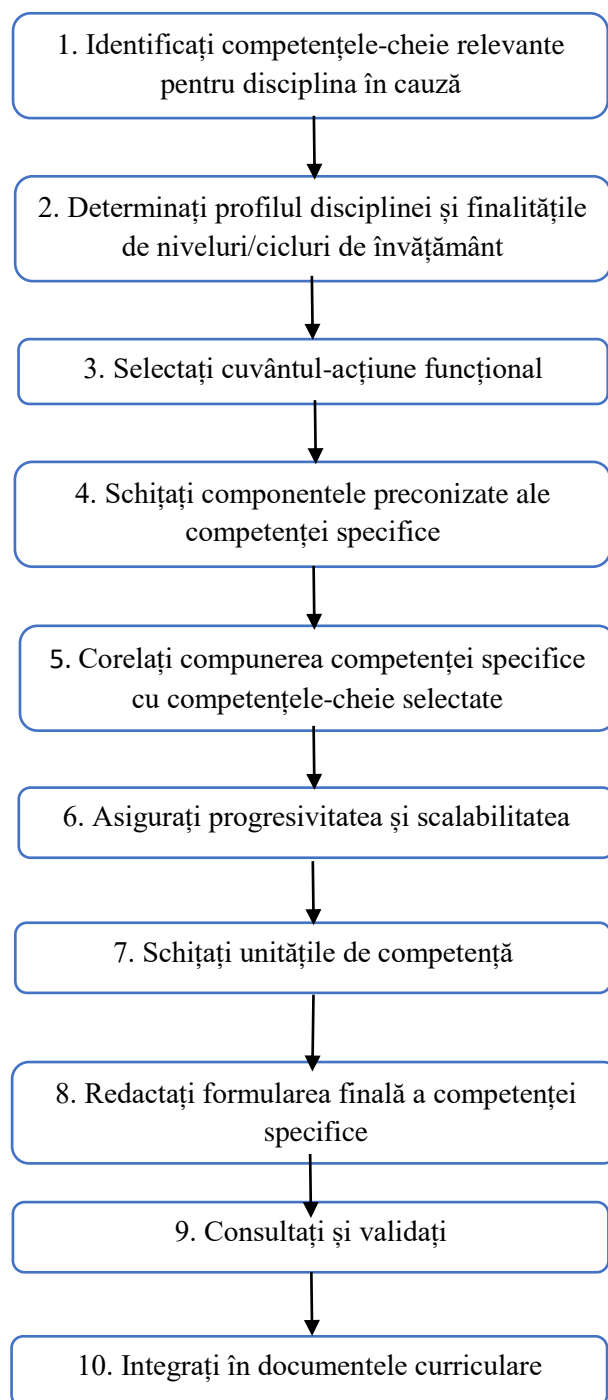

Figura 5. Algoritmul de proiectare a competențelor specifice

Limba și literatura română, gimnaziu

- Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare orală, dovedind coeziune și coerență discursivă și manifestând încredere în sine și respect față de interlocutori.
- Manifestarea unei identități lingvistice conștiente, prin valorizarea limbii române ca mijloc de expresie personală, de comunicare, de acces la cunoaștere și de apartenență culturală.

Istoria românilor și universală, gimnaziu

- Valorificarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, manifestând integritate și încredere în sine.
- Contextualizarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor în timp și spațiu, manifestând deschidere spre învățare continuă și adaptabilitate.
- Contextualizarea evenimentelor, proceselor și fenomenelor în timp și spațiu, demonstrând respect pentru continuitatea și schimbarea istorică.
- Aplicarea culturii istorice în analiza critică a informației din surse variate, manifestând responsabilitate socială.

Matematica, gimnaziu

- Investigarea seturilor de date, folosind instrumente, inclusiv digitale, și modele matematice, pentru a studia/ explica relații și procese, manifestând perseverență și spirit analitic.

Informatica, gimnaziu

- Receptarea și interpretarea informației digitale, cultivând gândirea critică, curiozitatea cognitivă, discernământul, responsabilitatea și onestitatea intelectuală în selectarea și utilizarea informației.
- Utilizarea aplicațiilor și a instrumentelor digitale în activități cotidiene, manifestând responsabilitate, eficiență, respect pentru diversitate, deschidere spre colaborare și valorizarea utilității tehnologiilor în viața personală și socială.
- Rezolvarea de probleme utilizând algoritmi și gândire computațională, promovând creativitatea, perseverența, responsabilitatea în luarea deciziilor, spiritul inovativ și respectul pentru diversitatea soluțiilor.
- Crearea și modificarea conținuturilor digitale, manifestând creativitate, responsabilitate, rigoare, respect pentru proprietatea intelectuală, sensibilitate culturală și etică.
- Respectarea normelor etice și de securitate în mediul digital, promovând integritatea, respectul pentru confidențialitate, responsabilitatea civică, siguranța personală și solidaritatea în mediul digital.

Autoevaluarea competențelor specifice disciplinei

Autoevaluarea are drept scop estimarea nivelului de corespundere a competențelor specifice stipulate în curriculumul disciplinar în curs de elaborarea cu cerințele CRCN 2025.

Autoevaluarea se va efectua în conformitate cu Metodologia de evaluare a curriculumului în învățământul general⁵.

⁵ În curs de definitivare.

2.8. Dezvoltarea secțiunii „Unități de competențe”

Repere metodologice privind proiectarea unităților de competențe

Conform CRCN 2025, *unitățile de competență* sunt elemente constitutive ale competențelor specifice, reprezentând etape în formarea și dezvoltarea competențelor specifice. Unitățile de competență sunt formate și dezvoltate la fiecare disciplină pe parcursul unei unități de învățare/ unui an școlar pe fiecare nivel de clasă.

În ansamblu:

- Unitatea de competență reprezintă o componentă a curriculumului care reflectă o sferă delimitată de cunoștințe, abilități și atitudini intercorelate, necesare pentru a răspunde cerințelor practice și teoretice ale disciplinei.
- Ea va organiza conținuturile de învățare și rezultatele așteptate ale învățării în mod coerent și logic, facilitând procesul de predare-învățare și evaluare.
- Unitățile de competență vor servi drept puncte de referință pentru formularea rezultatelor/ finalităților așteptate ale învățării, planificarea activităților educaționale și dezvoltarea instrumentelor de evaluare.
- Ele trebuie structurate în așa mod încât să permită progresia treptată a elevilor pe niveluri și cicluri de învățământ (primar, gimnazial, liceal) și să asigure conexiuni între competențe transversale și specifice.

O astfel de abordare va asigura o perspectivă integrată și funcțională a curriculumului, punând accent pe dezvoltarea unor competențe aplicabile și relevante în contexte reale.

În structura unităților de competență din curriculumul disciplinar vor fi incluse elementele constitutive de bază ale acestora: cunoștințele, abilitățile și atitudinile. Formulările vor urma modelul constructivist, bazat pe activarea proceselor cognitive, esențiale pentru dezvoltarea competențelor.

Pentru a asigura un grad cât mai înalt de acoperire a particularităților disciplinei în cauză, se va porni de la diferențierea cât mai fină a tuturor etapelor procesului de învățare. Se vor avea în vedere etapele de structurare a operațiilor mentale: percepție, interiorizare, construire de structuri mentale, transpunere în limbaj, acomodare internă, adaptare externă. Acestea le corespund categorii de competențe organizate în jurul anumitor verbe definitorii, care reflectă etapele procesului de învățare: receptare, prelucrare primară (a datelor, informațiilor, observațiilor), algoritmizare, exprimare și argumentare, prelucrare secundară (a rezultatelor, datelor, observațiilor), integrare și transfer.

Pornind de la faptul că curriculumul disciplinar este orientat, în principal, spre formarea competențelor cognitive, pentru formularea unităților de competență se vor folosi cuvintele-acțiuni (formele substantive ale infinitivelor lungi) din taxonomia lui Bloom, revizuită de Anderson ;i nivelurilor locale.

Amintim că în taxonomia Bloom-Anderson sunt stabilite următoarele nivele ierarhice ale capacităților cognitive: a) cunoaștere – b) aplicare – c) integrare – d) transfer.

Complexitatea capacităților cognitive sau, prin alte cuvinte, nivelul abilităților de gândire crește odată cu avansarea de la nivelul ierarhic de jos (reproducere) la cel de sus (creare).

În procesul de formulare a unităților de competență, dezvoltatorii de curriculum vor folosi cuvintele-acțiuni din taxonomia respectivă, stabilind în mod explicit comportamente (acțiuni, fapte) ce pot fi observate și evaluate precis. Evident, formulările în cauză vor fi derivate din competențele specifice disciplinei pentru care se elaborează curriculumul.

Proiectarea unităților de competență din perspectiva învățării în medii digitale

În scopul valorificării oportunităților didactice oferite de mediile digitale, în procesul de formulare a unităților de competență, pe lângă taxonomia clasică Bloom-Anderson, autorii se vor conduce și de versiunile digitale ale acesteia^{6,7}.

Algoritmul de proiectare a unităților de competențe

Algoritmul de proiectare a unităților de competență include următoarele etape:

1. Analizați competențele specifice ale disciplinei

Identificați competențele specifice disciplinei.

În baza *Schiței componentelor* fiecăreia din competențele specifice ale disciplinei, elaborate la etapa precedentă, clarifica și intenția educațională: Ce comportamente și rezultate de învățare sunt așteptate de la elev/elevă la absolvirea nivelului respectiv de învățământ (primar, gimnazial, liceal)?

2. Asigurați corelarea unităților de competență cu competențele specifice disciplinei

Setați legătura fiecăreia din unitățile de competență preconizate cu una sau mai multe competențe specifice disciplinei.

Asigură coerență între finalitățile transversale, inter- și trans-disciplinare și cele disciplinare.

3. Descompuneți competențele specifice în unități de competență

Utilizați cuvinte-acțiune operaționale din taxonomiile educaționale recomandate de CRCN 2025 (Bloom-Anderson, Taxonomia digitală a lui Bloom, Taxonomia digitală extinsă a lui Bloom etc.) corespunzătoare nivelului respectiv de învățământ.

Gruparea și ordonarea competențelor specifice după progresul cognitiv sau tematic (cronologic, logic, spiralat).

4. Formulați unitățile de competență

Fiecare unitate de competență trebuie să respecte următoarele criterii:

Claritate (formulare directă și precisă).

Măsurabilitate (permite evaluarea performanței).

Relevanță (corelată cu profilul de formare al elevului/eleveii).

Fezabilitate (adecvată vârstei și nivelului de dezvoltare).

Caracter integrator (include cunoaștere, abilități, atitudini).

Structură recomandată:

<Cuvânt-acțiune> + <Obiectul acțiunii> + [Context] + [Atitudini dominante]8

Folosiți cuvintele-acțiune de pe nivelurile intermediare și cele superioare ale taxonomiilor recomandate de CRCN 2025.

Exemple:

Identificarea ideii principale a unui text narativ.

Identificarea personajelor principale și a acțiunilor esențiale dintr-un text narativ

5. Validați și echilibrați setul de competențe

Verificați dacă întregul set de unități de competență acoperă competențele specifice disciplinei.

Evaluati echilibrul între dimensiuni: cognitive, procedurale, atitudinale.

Asigurați progresivitatea și continuitatea între clase, niveluri de învățământ și cicluri.

6. Asociați unitățile de competență cu conținuturi și cu rezultate ale învățării

În baza *Schiței unităților de competență* a fiecăreia din competențele specifice ale disciplinei, elaborate la etapa precedentă, asociați fiecărei unități de competență conținuturi relevante.

Pentru fiecare unitate de competență schițați rezultatele așteptate ale învățării. Ulterior, această schiță va fi utilizată pentru setarea acestor rezultate în tabelul respectiv din curriculumul disciplinar.

7. Efectuați revizuirea și ajustarea iterativă a unităților de competență

⁶ <https://livedplusteachonline.ws.asu.edu/2016/05/integratingtechnologywithbloomstaxonomy> (accesat 21.07.2025).

⁷ <https://www.fractuslearning.com/bloomstaxonomydigitalprinttable/> (accesat 21.07.2025)

⁸ <...> – element obligatoriu. [...] – element opțional.

Recitiți toate unitățile de competență din perspectiva:

- CRCN 2025;
- Rapoartelor de evaluare a Curricula disciplinare.
- Didacticii disciplinei.
- Adaptați curriculumul disciplinar la specificul elevilor cu cerințe educaționale speciale.

Sinteza algoritmului de proiectare a unităților de competență este prezentată în figura ce urmează.

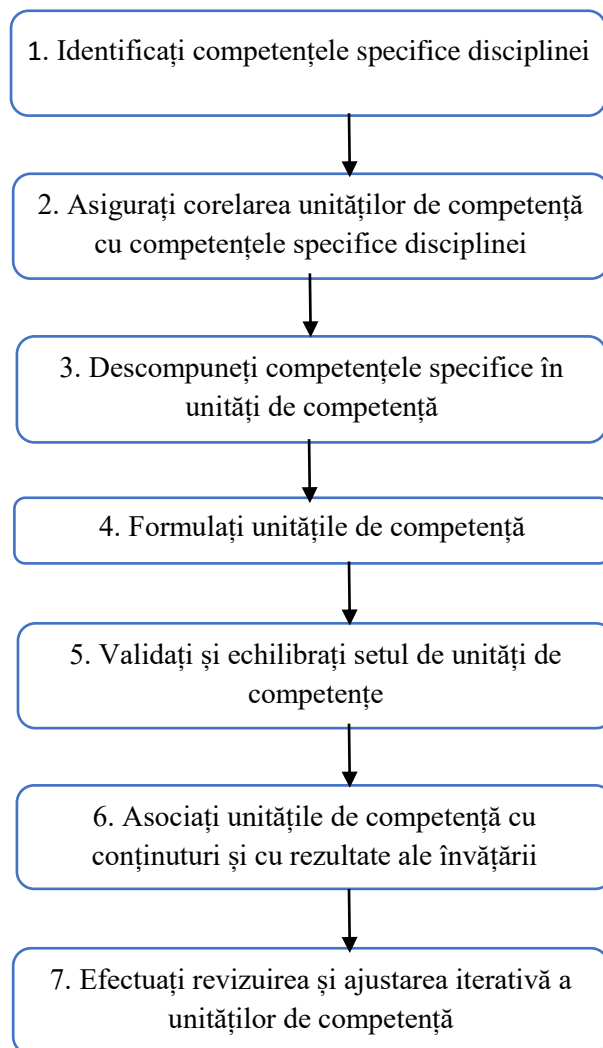

Figura 6. Algoritmul de proiectare a unităților de competență

Notă!

- Revizuirea și ajustarea unităților de competență ar putea avea ca efect apariția necesității de revizuire și ajustare a competențelor specifice disciplinei. Prin urmare, autorii vor asigura caracterul iterativ al întregului proces de proiectare a competențelor specifice disciplinei, unităților de competență, conținuturilor, rezultatelor/ finalităților învățării.

Exemplu de formulare a unităților de competență

Limba română, Clasa a V-a (proiect)

- Identificarea personajelor principale și a acțiunilor esențiale dintr-un text narativ
- Descrierea mediului textual și decorul folosind elemente semnificative din text.
- Exprimarea argumentată a propriilor stări postlectorale.
- Rezumarea unui text narativ cu elemente descriptive.
- Comentarea valorilor general-umane ale textului literar.

- Comentarea figurilor de stil în baza parametrilor propuși.

Istoria românilor și universală, Clasa a V-a (proiect)

- Utilizarea termenilor istorici de bază pentru descrierea evenimentelor din preistorie și antichitate.
- Plasarea în ordine cronologică și geografică a evenimentelor fundamentale din istoria românilor și universală
- Analiza surselor simple (imagine, hartă, text scurt) și distingerea faptelor de opinii.

Matematica, Clasa a V-a (proiect)

- Utilizarea numerelor naturale și zecimale în rezolvarea problemelor din viața cotidiană.
- Efectuarea operațiilor aritmetice și aplicarea proprietăților acestora.
- Reprezentarea și interpretarea datelor sub formă de tabele și diagrame simple.
- Identificarea și clasificarea figurilor geometrice plane după proprietăți.

Informatica, Clasa a VII-a (proiect)

- Descrierea principalelor componente hardware și a funcțiilor sistemului de operare.
- Organizarea și gestionarea fișierelor și dosarelor în medii digitale off și online.
- Crearea de prezentări multimedia integrate, cu animații și audio.
- Respectarea regulilor de securitate digitală în mediile off și online.
- Respectarea regulilor elementare de comportament și etică digitală.

Autoevaluarea unităților de competență

Autoevaluarea are drept scop estimarea nivelului de corespundere a unităților de competență stipulate în curriculumul disciplinar în curs de elaborare cu cerințele CRCN 2025.

Autoevaluarea se va efectua în conformitate cu Metodologia de evaluare a curriculumului în învățământul general.

2.9. Formularea unităților de conținut și selectarea conținuturilor relevante

În procesul de elaborare a curriculumului disciplinar, unitățile de conținut ocupă un rol esențial în arhitectura curriculară, întrucât ele oferă cadrul tematic prin care elevii pot construi sensuri, dobândi competențe și explora realitatea în mod semnificativ. În viziunea Cadrului de Referință al Curriculumului Național (CRCN), conținuturile nu sunt finalizate în sine, ci resurse educaționale cu valoare formativă, alese și organizate în mod strategic pentru a susține dezvoltarea competențelor-cheie și specifice, într-un demers coerent, flexibil și centrat pe elev.

Formularea unităților de conținut presupune o abordare curriculară integrată, orientată spre sens, relevanță și aplicabilitate. Aceste unități contribuie activ la conturarea unui parcurs educațional autentic, în care cunoașterea nu este transmisă, ci construită prin implicare, reflecție și conexiune cu lumea înconjurătoare.

Pentru a asigura calitatea, coerența și relevanța formativă a acestei componente curriculare, este recomandat ca unitățile de conținut:

- să contribuie vizibil la dezvoltarea competențelor specifice ale disciplinei, reflectând legătura funcțională dintre conținut și finalitățile învățării;
- să sprijine, în același timp, dezvoltarea competențelor transversale, precum gândirea critică, creativitatea, colaborarea, reziliența și conștiința civică;
- să fie formulate clar și funcțional, utilizând un limbaj accesibil cadrelor didactice și armonizat terminologic cu celelalte componente ale curriculumului (competențe, activități de învățare, produse, evaluare);
- să fie structurate logic, asigurând o progresie firească a învățării și consolidarea treptată a competențelor;

- să proiecteze tema cross-curriculară formulată explicit, însoțită de sugestii pentru legături interdisciplinare și integrarea noilor educații în corelare cu unitățile de conținut.

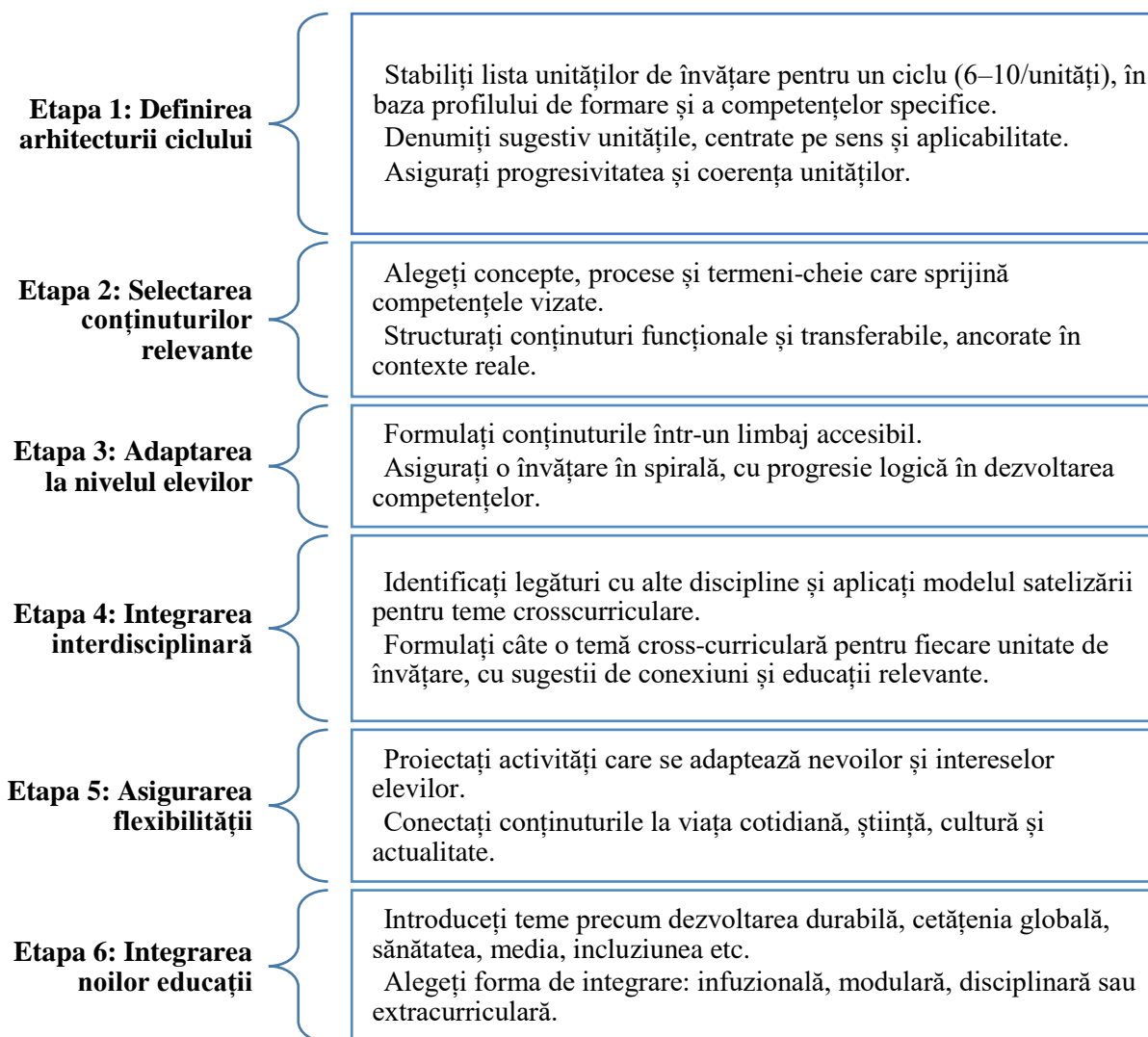

Figura 7. Algoritm sintetic pentru elaborarea conținuturilor curriculare

- Selecția conținuturilor se realizează în raport cu mai multe criterii curriculare fundamentale, dezvoltate în acord cu orientările internaționale (UNESCO, OECD) și adaptate specificului național:
- Relevanță științifică și socială – reflectarea progreselor în domeniul de studiu și a conexiunii conținuturilor cu provocările, transformările și realitățile societății contemporane. Se recomandă valorizarea noilor paradigme educaționale, prin integrarea temelor asociate noilor educații, care oferă un cadru actualizat pentru înțelegerea lumii și acționarea responsabilă în diverse contexte personale, sociale și profesionale.
- Adecvare la vârsta și etapa de dezvoltare a elevilor – adaptarea conținuturilor astfel încât acestea să sprijine incluziunea, echitatea și accesul tuturor elevilor la experiențe de învățare de calitate;
- Funcționalitate curriculară – asigurarea unei conexiuni logice între competențele specifice, unitățile de competență și rezultatele învățării;

- Centrarea pe valori – selectarea conținuturilor care favorizează dezvoltarea unor repere etice solide, a conștiinței civice, a responsabilității față de sine, ceilalți și societate, în acord cu valorile democratice, umaniste și sustenabile promovate de curriculum;
- Deschidere către integrări inter- și transdisciplinare – promovarea unei viziuni integrate asupra cunoașterii, care sprijină formarea unei gândiri sistemice și conectate la realitate;
- Ancorare în situații autentice de învățare și teme generative – selecția și formularea unităților de conținut se realizează în funcție de potențialul acestora de a genera experiențe educaționale relevante pentru viața reală, care implică rezolvarea de probleme, luarea deciziilor, colaborarea și aplicarea cunoștințelor în contexte cotidiene, sociale, tehnologice sau civice. Este recomandată ancorarea tematică în întrebări generative și teme-dileme, care provoacă reflecție, explorare și dialog, oferind sens și profunzime procesului educațional.

Structura propusă a unei unități de învățare

Titlul unității de învățare		
VALORI:		
Unități de competență care vor fi dezvoltate prin unitate	Unități de conținut <ul style="list-style-type: none"> ○ Concepte fundamentale/ Procese și relații esențiale ○ Conținuturi aplicative/contextuale <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Conținuturi interdisciplinare</i> ▪ <i>Temă/ teme cross-curriculare</i> ▪ <i>Integrarea noilor educații prin contexte de învățare</i> 	Rezultatele învățării „Elevul/eleva + Verb operațional + Obiectul acțiunii + Context”.

- *Cu caracter opțional, în funcție de context.*

Prezentăm în continuare un exemplu concret pentru disciplina Limba și literatura română, clasa a 5-a

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: <i>Limba română și cultura națională, familia și valorile personale, comunitatea locală și patrimoniul cultural</i>		
VALORI PROIECTATE LA NIVELUL UNITĂȚII DE ÎNVĂȚARE :		
<ul style="list-style-type: none"> ○ Respect și toleranță – prin analiza diversității lingvistice și culturale; ○ Identitate culturală și angajament civic – prin explorarea tradițiilor, sărbătorilor, patrimoniului; ○ Creativitate și empatie – prin activități interdisciplinare (muzică, artă, TIC). 		
Unități de competență	Unități de conținut	Rezultatele învățării Elevul/ eleva
1.1. Formularea argumentelor despre limba română ca limbă maternă și ca limbă de stat	<ul style="list-style-type: none"> ○ Concepte fundamentale/ Procese și relații esențiale: ○ Limba română, limba maternă ○ Limba română și cultura națională ○ Conținuturi aplicative/contextuale ○ Valorile familiei mele <p><i>Contexte de învățare:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Familia și valorile personale 	<ul style="list-style-type: none"> - argumentează importanța limbii române ca limbă maternă prin exemple din familie și comunitate (context cotidian și social). - prezintă rolul limbii române ca limbă de stat în cadrul unei dezbateri sau activități colaborative (context creativ și colaborativ).

<p>1.2. Explicarea conceptului de identitate etnică, lingvistică, culturală</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Comunitatea locală și patrimoniul cultural <p><i>Proiecte interdisciplinare, la alegere⁹</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Sărbători, obiceiuri și tradiții din familia mea (cu muzică, istorie, educație tehnologică) ○ Cine sunt eu în cultura mea? (cu educație civică, istorie) ○ Harta culturală a satului/orășelului meu (cu geografie, arte plastice) ○ Cuvintele din limba mea care mă emoționează (cu TIC – prezentări) 	<ul style="list-style-type: none"> - descrie elemente ale identității culturale proprii prin sărbători și tradiții locale (context cotidian și social). - realizează o prezentare simplă despre diversitatea culturală folosind resurse digitale (context digital)
---	--	--

Pentru a asigura coerența curriculară și relevanța formativă a unităților de învățare, autorii de curriculum vor include, pentru fiecare unitate, următoarele componente esențiale:

Concepte fundamentale și procese/ relații esențiale

Vor fi identificate conceptele-cheie care reflectă esența științifică și formativă a domeniului de studiu, precum și procesele sau relațiile semnificative care pot contribui la dezvoltarea competențelor vizate. Aceste concepte trebuie formulate clar și să constituie repere constante pentru elevi în înțelegerea temei studiate.

Conținuturi aplicative/ contextuale

Se vor include exemple, situații autentice, sarcini practice sau teme care pun conținuturile în legătură cu viața reală a elevilor, experiențele lor personale, sociale sau culturale. Accentul va fi pus pe funcționalitatea învățării, pe aplicarea cunoștințelor în contexte concrete (școală, comunitate, viața cotidiană, profesii etc.).

Contextele de învățare în care pot fi implicate conținuturile

Pentru fiecare unitate, autorii vor descrie contextele de învățare posibile – școlare, extrașcolare sau nonformale – în care elevii pot explora și aplica conținuturile propuse. Acestea pot include:

- contexte cotidiene și sociale (familie, comunitate, evenimente reale),
- contexte digitale sau media (simulări, platforme, resurse interactive),
- contexte creative și colaborative (atelier, proiecte de echipă, dezbateri),
- contexte tematice relevante (sănătate, mediu, drepturile omului, inovație etc.).

Conținuturi interdisciplinare, teme cross-curriculare și conexiuni cu noile educații (opțional, dar recomandat)

Autorii vor avea posibilitatea de a integra, acolo unde este relevant:

- Conexiuni interdisciplinare, valorificând concepte și practici din alte discipline;
- Teme cross-curriculare, abordate prin modelul satelizării (tema centrală susținută de perspective multiple);
- Elemente din noile educații: educația pentru mediu, pentru sănătate, pentru cetățenie globală, pentru media, pentru valori, pentru competențe digitale etc.

Recomandări privind integrarea proiectelor interdisciplinare în curriculumul disciplinar

- **1 proiect/an** pentru disciplinele de 1 oră pe săptămână – asigură conexiuni fără suprasolicitare, preferabil în jurul unei teme anuale comune.
- **2–3 proiecte/an** pentru disciplinele cu 2–5 ore pe săptămână – permit abordarea semestrială și dezvoltarea competențelor de cooperare și transfer.

⁹ conținuturi interdisciplinare, temă/ teme cross-curriculare, noile educații

- **4 proiecte/an** pentru disciplinele extinse (>5 ore pe săptămână) – integrează învățarea prin cercetare, digitalizare și impact comunitar, fără a mări numărul de ore.
Integrarea la nivel structural
- În fiecare curriculum la disciplină, la componenta „Conținuturi”, după unitățile de conținut, să fie introdusă o secțiune distinctă „Proiecte interdisciplinare recomandate”.
- Componenta curriculară de apariție
- În „Sugestii metodologice”: exemple de organizare și de produse finale.
- În „Sugestii de Evaluare”: produse transdisciplinare și criterii comune. Proiectele interdisciplinare devin mecanism de integrare și echilibrare a volumului cognitiv.

2.10. Formularea rezultatelor învățării

Conform Codului Educației¹⁰, curriculumul național în învățământul general conturează viziunea asupra parcursului educațional, proiectând așteptările societății cu privire la rezultatele scontate ale învățării pentru fiecare disciplină școlară, pe niveluri de învățământ.

Conform Clasificării Internaționale Standard a Educației (ISCED 2011), rezultatele învățării sunt definite ca “Totalitatea informațiilor, cunoștințelor, înțelegerii, atitudinilor, valorilor, aptitudinilor, competențelor sau comportamentelor stăpânite după finalizarea unui program de educație”¹¹.

Această definiție a fost racordată la specificul învățământului general din Republica Moldova:

*Rezultatul învățării este declarația despre ceea ce o persoană cunoaște, înțelege și este capabilă să facă la finalul unui proces de învățare. Acesta se exprimă prin cunoștințe, abilități și atitudini*¹².

Rezultatele învățării trebuie să fie măsurabile și evaluabile.

Conform CRCN 2025, curriculumul disciplinar operează cu două categorii de rezultate ale învățării:

- *Rezultate ale învățării pe unități de învățare* — reprezintă totalitatea rezultatelor învățării care se așteaptă că vor fi demonstrate de elevi după studierea unei unități de conținut, asociate cu unitățile de competență respective.
- *Finalitățile învățării pe clase* — reprezintă totalitatea rezultatelor învățării, exprimate în termeni de cunoștințe, abilități, valori și atitudini, care stabilesc în mod precis nivelul de progres anual în formarea și dezvoltarea competențelor specifice disciplinei la finalizarea clasei respective.

Formularea rezultatelor învățării pe unități de competență

Structura rezultatelor învățării pe unități de competență

Formularea rezultatelor învățării se va efectua prin transpunerea unităților de competență în enunțuri care se referă la ceea ce trebuie să cunoască, să înțeleagă și să poată face elevul/eleva la finalizarea fiecăreia din unitățile respective de învățare.

Structură recomandată a rezultatului învățării pe unități de competență:

Elevul/eleva + <Verb operațional> + <Obiectul acțiunii> + [Context]¹³

Verbele operaționale vor fi selectate din taxonomiile recomandate de CRCN 2025.

¹⁰ Codul Educației, Art. 40, alin (1).

¹¹ <https://mecc.gov.md/ro/content/clasificarea-internationala-standard-educatiei-isced-2011-0>

¹² Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Anexa, Secțiunea „Terminologie”.

¹³ <...> — Element obligatoriu. [...] — element opțional.

Algoritmul de deducere a rezultatelor învățării din unitățile de competență

Algoritmul de deducere a rezultatelor învățării din unitățile de competență include următorii pași:

1. Identificați unitățile de competență

Extrageți unitatea de competență din cadrul unității de învățare.

2. Determinați dimensiunile componente ale unității de competență

Descompuneți unitatea în cunoștințe, abilități și atitudini: Ce știe elevul/eleva? Ce poate face?

Cum se raportează la ceea ce știe?

3. Identificați contextul didactic

Analizați conținuturile, activitățile și produsele de învățare asociate unității de competență.

4. Alegeți nivelul taxonomic al performanței

- Stabiliți nivelul cognitiv corespunzător (cunoaștere - aplicare - integrare – transfer) cunoaștere, înțelegere, aplicare, analiză, evaluare, creație).

5. Formulați rezultatul învățării

Folosiți structură de mai sus a rezultatului învățării pe unități de competență.

6. Validați și calibrați

Verificați dacă rezultatul învățării este observabil, clar, specific vârstei și poate fi evaluat în practică.

Sinteza algoritmului de deducere a rezultatelor învățării din unitățile de competență este prezentată în figura ce urmează.

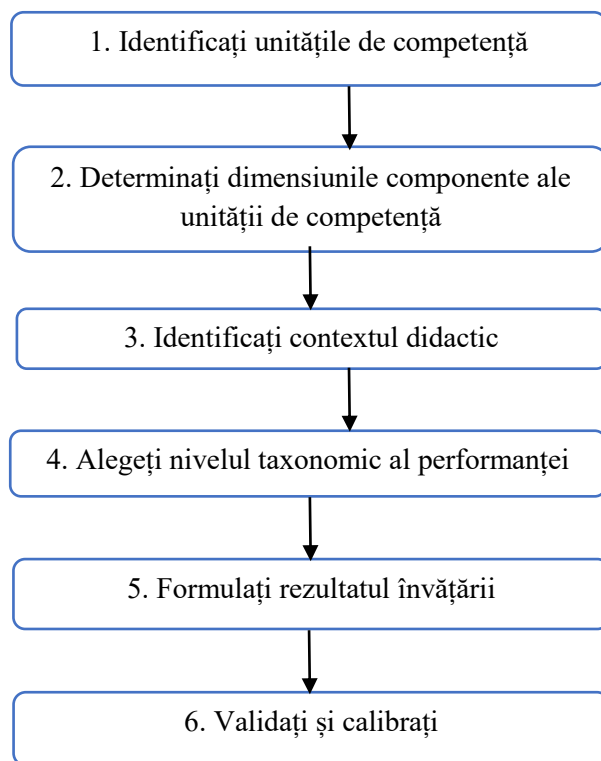

Figura 8. Algoritmul de deducere a rezultatelor învățării din unitățile de competență

Notă!

Fiecare unitate de competență poate genera 4–5 rezultate ale învățării, corespunzătoare diferitelor niveluri taxonomice.

Exemple de formulare a rezultatelor așteptate ale învățării pe unități de competență

✓ *Limba română, Clasa a V-a (proiect)*

Unitate de competență: Aplicarea corectă a regulilor de ortografie și punctuație în enunțuri scurte.

- Elevul/eleva aplică corect regulile ortografice în redactarea enunțurilor scurte, în contexte cotidiene și sociale (familie, comunitate, evenimente reale).
- Elevul/eleva identifică și corectează greșelile de ortografie și punctuație într-un text scurt, în contexte digitale sau media (simulări, platforme, resurse interactive).
- Elevul/eleva utilizează dicționarul ortografic pentru a verifica forma corectă a cuvintelor, în contexte tematice relevante (sănătate, mediu, drepturile omului, inovație).
- Elevul/eleva redactează enunțuri scurte, folosind corect semnele de punctuație (punct, virgulă, două puncte etc.), în contexte creative și colaborative (atelier, proiecte de echipă, dezbateri).
- Elevul/eleva argumentează alegerea formei ortografice corecte într-un context dat, în contexte interdisciplinare și sociale (dezbateri, situații de viață școlară și comunitară).

✓ *Istoria românilor și universală, Clasa a V-a (proiect)*

Unitatea de competență „Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context cronologic” derivă din competența specifică „Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie”.

- Elevul/eleva plasează evenimentele istorice antice pe o axă cronologică simplă, în contexte tematice și vizuale (hărți, linii ale timpului, resurse digitale).
- Elevul/eleva ordonează evenimentele istorice dintr-o fișă de lucru, în contexte colaborative și aplicative (activități de grup, atelier, proiecte).
- Elevul/eleva recunoaște epocile și secolele studiate în exemple concrete, în contexte cotidiene și educaționale (discuții, comparații cu evenimente actuale, resurse media).

✓ *Matematica, Clasa a V-a (proiect)*

Unitatea de competență „Identificarea, scrierea, citirea numerelor naturale în contexte variate” derivă din competența specifică „Operarea cu numere reale pentru a efectua calcule în diverse contexte, manifestând interes pentru rigoare și precizie”.

- Elevul/eleva identifică numerele naturale în tabele, texte scurte sau situații reale, în contexte cotidiene și sociale (prețuri, date calendaristice, distanțe).
- Elevul/eleva scrie corect numerele naturale până la un milion, folosind sistemul zecimal, în contexte educaționale și aplicative (fișe de lucru, exerciții, aplicații digitale).
- Elevul/eleva citește numere naturale scrise cu litere sau cifre, în contexte cotidiene și media (anunțuri, etichete, resurse digitale).
- Elevul/eleva compară două numere naturale și le ordonează crescător sau descrescător, în contexte colaborative și tematice (jocuri logice, probleme de matematică, activități de grup).
- Elevul/eleva transformă un număr exprimat în cuvinte în formă numerică și invers, în contexte creative și funcționale (texte literare, sarcini de redactare, simulări digitale).

✓ *Informatica, Clasa a VII-a (proiect)*

Unitatea de competență „Elaborarea prezentărilor ce conțin texte și imagini grafice” derivă din competența specifică „Prelucrarea digitală a informațiilor text, numerice, grafice, audio și video, manifestând interes pentru învățare activă, comunicare și colaborare”.

- Elevul/eleva elaborează o prezentare digitală cu texte și imagini, utilizând un program de prezentare, în contexte digitale și colaborative (proiecte de echipă, activități interdisciplinare, teme tematice).

- Elevul/eleva inserează imagini grafice relevante și le aranjează estetic în cadrul diapozitivelor, în contexte digitale și creative (proiecte multimedia, prezentări tematice, resurse vizuale).
- Elevul/eleva aplică formatarea textului și a imaginilor pentru a crește lizibilitatea prezentării, în contexte educaționale și colaborative (atelier de lucru, proiecte de echipă, activități interdisciplinare).
- Elevul/eleva selectează conținut relevant pentru tema propusă și respectă drepturile de autor, în contexte media și etice (căutări online, utilizarea resurselor deschise, activități documentare).
- Elevul/eleva susține oral o prezentare electronică în fața colegilor, cu claritate și coerență, în contexte sociale și educaționale (dezbateri, proiecte școlare, activități de grup).

2.11. Formularea finalităților de învățare pe clase

Finalitățile învățării pe clase reprezintă o totalitate de rezultate ale învățării, formulate în termeni de cunoștințe, abilități, valori și atitudini care statuează nivelul de progres gradual în formarea și dezvoltarea competențelor specifice disciplinei.

Formularea finalităților de învățare pe clase se va efectua prin generalizarea rezultatelor învățării ale unităților de competență, precizând totodată atitudinile dominante care se formează și se dezvoltă în clasa respectivă.

Structură recomandată a finalităților de învățare pe clase:

**Elevul/eleva + <Verb operațional> + <Obiectul acțiunii> + [Context] + [Scop]
+ <Atitudini dominante>¹⁴**

Verbele operaționale vor fi selectate din taxonomiile recomandate de CRCN 2025.

Algoritmul de deducere a finalităților de învățare pe clase

Algoritmul de deducere a finalităților de învățare pe clase include următorii pași:

1. Analizați unitățile de competență

Analizați unitățile de competență pe clase din perspectiva formării și dezvoltării progresive ale competențelor specifice și competențelor-cheie.

2. Analizați conținuturile și contextul didactic

Analizați conținuturile recomandate, activitățile și produsele școlare asociate fiecărei unități de competență:

- Ce teme sunt abordate?
- Ce tipuri de sarcini și contexte sunt propuse?
- Ce produse școlare demonstrează stăpânirea competenței?

3. Determinați nivelul taxonomic al performanțelor

Precizați nivelul cognitiv, praxiologic și atitudinal al comportamentelor așteptate conform taxonomiilor statuate în CRCN și particularităților de vârstă ale elevilor.

4. Determinați atitudinile dominante

Precizați valorile și atitudinile preconizate pentru a fi formate și dezvoltate în mod progresiv în unitățile respective de învățare.

5. Formulați finalitățile de învățare pe clase

Folosiți structura de mai sus a finalităților de învățare pe clase.

6. Validați și calibrați

Verificați dacă finalitatea:

- este observabilă și măsurabilă;
- este formulată clar și complet;
- respectă nivelul de vârstă al elevului/eleveii;

¹⁴ <...> – Element obligatoriu. [...] – element opțional.

- este compatibilă cu evaluarea finală.

Sinteza algoritmului de deducere a finalităților de învățare pe clase este prezentată în figura ce urmează.

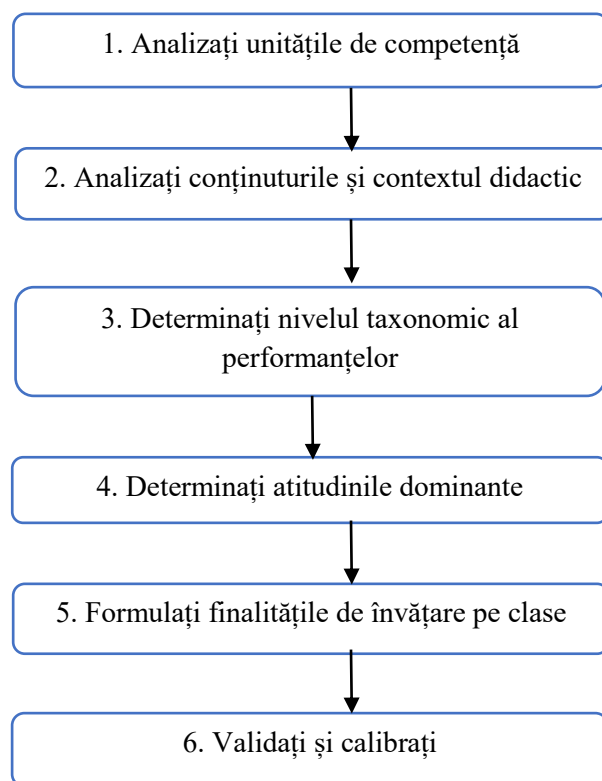

Figura 9. Algoritmul de deducere a finalităților de învățare pe clase

Notă!

- Finalitățile de învățare pe clase vor include 3-6 enunțuri, corespunzătoare nivelurilor superioare ale taxonomiilor recomandate de CRCN 2025.

Exemple de formulare a finalităților de învățare pe clase

Limba română, Clasa a V-a (proiect)

- Elevul/eleva identifică și descrie personaje, întâmplări și secvențe semnificative din texte narrative studiate, în contexte de învățare ghidată, pentru a demonstra înțelegerea mesajului global și detaliat, manifestând curiozitate și interes față de lectură.
- Elevul/eleva redactează texte narrative scurte, respectând succesiunea logică a ideilor și normele elementare ale limbii, în contexte familiare și școlare, cu scopul de a-și exprima clar gândurile și sentimentele, manifestând creativitate și perseverență.
- Elevul/eleva participă activ la interacțiuni verbale, utilizând formule adecvate și exprimări coerente în situații comunicative cotidiene și școlare, pentru a transmite idei și opinii proprii, manifestând respect și deschidere față de interlocutori.

Istoria românilor și universală, Clasa a V-a (proiect)

- Elevul/eleva identifică și descrie evenimente, personaje și fapte istorice esențiale din Antichitate, utilizând surse variate (texte, hărți, imagini), pentru a înțelege evoluția comunităților umane, manifestând curiozitate și respect față de trecut.
- Elevul/eleva plasează evenimente și civilizații antice în timp și spațiu, prin completarea unor linii ale timpului și utilizarea hărților istorice, în contexte de învățare colaborativă,

pentru a înțelege succesiunea și interacțiunea dintre epoci, dovedind interes pentru cunoaștere.

- Elevul/eleva exprimă oral și în scris idei proprii despre viața în Antichitate, în contexte de analiză a surselor istorice și de exprimare argumentativă, pentru a-și dezvolta gândirea critică și exprimarea personală, demonstrând empatie și deschidere față de alte culturi.

Matematica, Clasa a V-a (proiect)

- Elevul/eleva recunoaște, citește și compară numere naturale până la 1.000.000, în contexte cotidiene și școlare, pentru a-și dezvolta gândirea logică și spiritul de observație, manifestând atenție și rigoare.
- Elevul/eleva efectuează operații cu numere naturale și rezolvă probleme simple cu una sau două operații, în contexte aplicative (de exemplu, cumpărături, călătorii), pentru a înțelege utilitatea matematicii, manifestând perseverență și încredere în propriile abilități.
- Elevul/eleva colectează, organizează și interpretează date prezentate în tabele sau diagrame simple, în cadrul unor activități de grup, pentru a formula concluzii logice, manifestând curiozitate și interes pentru lumea înconjurătoare.

Informatica, Clasa a VII-a (proiect)

- Elevul/eleva elaborează prezentări digitale care conțin texte, imagini și animații, în contexte educaționale sau personale, pentru a transmite informații relevante într-o formă vizuală clară, manifestând creativitate și respect pentru regulile de prezentare.
- Elevul/eleva aplică regulile de formatare și editare grafică în structura și conținutul prezentărilor digitale, în cadrul proiectelor individuale și colaborative, pentru a îmbunătăți atractivitatea vizuală a produselor, demonstrând rigoare și simț estetic.
- Elevul/eleva utilizează aplicații și servicii web de tip colaborativ pentru a crea, partaja și prezenta materiale multimedia, în contexte de lucru în echipă, cu scopul de a valorifica resursele digitale și de a coopera eficient cu colegii.

2.12. Racordarea elementelor curriculare la resursele temporale din planul-cadru

Structura volumetrică a curriculumului disciplinar se bazează pe principiul proporționalității dintre timpul de instruire (numărul de ore pe săptămână) și complexitatea componentelor curriculare (competențe, unități, conținuturi, activități și rezultate ale învățării). Conform literaturii de specialitate (Tyler, Taba, Bloom, OECD – *Curriculum Redesign*), creșterea numărului de ore determină, într-un raport echilibrat, extinderea progresivă a competențelor și a volumului de conținut, menținând coerența internă a documentului și evitând supraîncărcarea cognitivă.

Tabelul de mai jos sintetizează această relație proporțională, reflectând raportul optim între timpul alocat și elementele de construcție curriculară, în scopul asigurării unui echilibru între predare, exersare și evaluare, precum și al comparabilității între discipline.

Tabelul 3. Racordarea elementelor curriculare la resursele temporale din planul-cadru

Categoria disciplinelor (nr. ore/săpt.)	Nr. de competențe specifice	Unități de competență (per clasă)	Unități de conținut (per clasă)	Rezultate ale învățării (per clasă)	Terminologie specifică nouă (nr. elemente)	Produse ale învățării (per clasă)	Activități de învățare (per clasă)	Număr de finalități (per clasă)	Proiecte interdisciplinare
1 oră/săptămână	3	6–9	12–18	12–20	≈24–36 elemente (4/competență × 6–9 unități)	10–15	24–36	6–9	1
2–3 ore/săptămână	3-4	9-12 12–16	16–24 18–28	20–30	≈36–52 elemente (4/competență × 9–12 unități)	15–20	36–54	9–12	2
4–5 ore/săptămână	4	12–16	24–32	25–35	≈48–64 elemente (4/competență × 12–16 unități)	20–25	48–70	12–16	3
peste 5 ore/săptămână	5-6	20–30	48–60	30–50	≈60–90 elemente (3/competență × 20–30 unități)	25–35	≈80	15–20	4

Argumentare teoretică:

În teoria curriculumului, structura curriculară se bazează pe raportul dintre:

- timpul de instruire (număr de ore/săptămână),
- numărul de competențe specifice și unități de competență,
- volumul de conținut (unități tematice, concepte, produse ale învățării),
- complexitatea cognitivă a rezultatelor de învățare.

Astfel, fiecare componentă curriculară (competențe – conținuturi – activități – evaluare) crește aritmetic sau exponențial odată cu timpul alocat.

Justificarea proporțiilor numerice

Componentă	Explicație științifică pentru proporțiile utilizate
Numărul de competențe specifice	Este determinat de volumul disciplinei și de nivelul de complexitate cognitivă. Conform taxonomiei lui Bloom, o competență necesită timp pentru formare la nivelurile de înțelegere, aplicare, analiză și sinteză. La disciplinele cu 1 oră pe săptămână se pot dezvolta complet 3 competențe; la disciplinele cu 5 ore pe săptămână – până la șase competențe.
Unitățile de competență	Rezultă din competențele specifice și reprezintă pașii concreți de formare a acestora. Fiecare competență are, în medie, 2-3 unități de competență. De exemplu, 3 competențe generează aproximativ 6– 9 unități, iar patru competențe – între 12 și 16 unități.

Unitățile de conținut	Volumul de conținut este stabilit astfel încât să acopere toate unitățile de competență. S-a utilizat o proporție de 1,5–2 ori mai mare decât numărul unităților de competență, pentru a asigura diversitatea tematică și progresia logică a învățării.
Rezultatele învățării	Fiecare unitate de conținut conduce la 1 sau maximum 2 rezultate observabile și măsurabile. Astfel, la 12 unități de conținut se pot formula între 12 și 18 rezultate ale învățării.
Terminologia specifică	Fiecare unitate conține, în medie, 4 elemente de vocabular sau concepte noi. Această proporție respectă principiile teoriei încărcării cognitive (Sweller, 2010), potrivit căreia un elev poate asimila între 4 și 7 informații noi într-o unitate de învățare.
Produsele învățării	Se raportează la numărul unităților de competență, într-un ritm de un produs la 2–3 unități. Produsele pot fi texte, proiecte, afișe, creații practice sau digitale.
Activitățile de învățare	Se calculează în funcție de durata efectivă a instruirii. O unitate de conținut (cu o durată medie de 2 ore) generează 2–3 activități. De exemplu, la 12 unități de conținut rezultă între 24 și 36 de activități.
Numărul de finalități	Corespunde numărului de competențe specifice (de obicei 2–3 finalități per competență), deci 6–9 pentru discipline mici, 12–20 pentru discipline extinse.

Rațiune pedagogică

Această proporționalitate urmărește:

- coerența internă a curriculumului – să nu existe dezechilibru între competențe și timp;
- evitarea supraîncărcării cognitive¹⁵;
- asigurarea unui raport optim între predare, exersare și evaluare;
- comparabilitatea între discipline – pentru a evita ca o disciplină cu 1 oră/săptămână să aibă același volum de rezultate ca una cu 5 ore/săptămână.

Standarde și indicatori pentru autoverificare

Standard 1. Curriculumul disciplinei fundamentează competențele specifice pe competențele-cheie și pe profilul absolventului prevăzut în Cadrul de Referință al Curriculumului Național

Indicatori:

- Fiecare competență specifică indică explicit competența-cheie vizată și contribuția la profilul absolventului.
- Trimiterile la articolele relevante din Codul Educației și din CRCN sunt formulate consecvent în întreg documentul.
- Toate competențele specifice sunt corelate cu cel puțin o competență-cheie.
- Coerența verticală (pe clase și cicluri) este demonstrată printr-o descriere clară a progresului formativ.

Standard 2. Competențele specifice sunt formulate clar, măsurabil și structurat pe dimensiunile cunoștințe, abilități și valori/atitudini.

Indicatori:

- Fiecare competență specifică conține un verb de acțiune observabil și măsurabil.
- Formularea respectă structura completă: cunoștințe – abilități – valori și atitudini.
- Verbele utilizate sunt selectate din nivelurile superioare ale taxonomiilor recomandate (aplicare, analiză, sinteză, evaluare, creație).
- Fiecare competență poate fi evaluată prin produse ale învățării.

¹⁵ Sweller, J. (2010). *Teoria încărcării cognitive. Progrese teoretice recente*. În *Educational Psychology Review*, 22(2), 123–145. Springer.

Standard 3. Competențele specifice sunt progresive pe clase și cicluri și sunt validate printr-un proces consultativ cu practicieni și experți.

Indicatori:

- Progresul competențelor este vizibil prin trecerea de la formulări simple la formulări complexe și integrate.
- Competențele au fost analizate și validate în cadrul unui proces consultativ cu cadre didactice, formatori și experți curriculari.
- Ajustările rezultate din procesul de validare sunt reflectate în versiunea finală a documentului.
- Fiecare competență este verificată din punct de vedere al fezabilității (timp, resurse, vârstă, nivel de învățământ).

Standard 4. Fiecare competență specifică este descompusă în unități de competență suficiente și distincte ordonate logic după progresul cognitiv.

Indicatori:

- Fiecare competență specifică este structurată în 2–3 unități de competență.
- Setul total de unități de competență acoperă integral competențele specifice formulate.
- Ordinea unităților de competență reflectă progresul cognitiv al elevului: receptare, prelucrare, exprimare, integrare și transfer.
- Pentru fiecare unitate de competență sunt indicate contexte de învățare posibile (școlare, digitale, colaborative, cotidiene).

Standard 5. Unitățile de competență sunt aliniate la taxonomiile educaționale (inclusiv versiunile digitale), integrează dimensiunile cunoștințe–abilități–valori/atitudini și respectă principiile accesibilității pentru toți elevii.

Indicatori:

- Verbele utilizate în formularea unităților de competență corespund nivelurilor taxonomice (cunoaștere, aplicare, integrare, transfer).
- Fiecare unitate de competență include explicit cunoștințe, abilități și valori/atitudini.
- Sunt propuse modalități de valorificare a mediilor digitale pentru învățare activă și colaborativă.
- Unitățile de competență sunt formulate astfel încât să poată fi adaptate la nevoile elevilor cu cerințe educaționale speciale.

Standard 6. Unitățile de conținut sunt relevante științific și social, funcționale și conectate la contexte autentice de viață, la interdisciplinaritate și la noile educații.

Indicatori:

- Unitățile de conținut contribuie direct la formarea competențelor specifice, integrând concepte fundamentale, aplicații și situații autentice de viață.
- Se asigură legături interdisciplinare și teme cross-curriculare (educație pentru mediu, sănătate, cetățenie, digitalizare, valori).
- Conținuturile sunt adaptate vârstei și diversității elevilor, formulate într-un limbaj clar și coerent, cu progresie logică și volum informațional echilibrat.
- Se oferă contexte variate de învățare – cotidiene, digitale, creative și colaborative – care susțin aplicabilitatea și relevanța socială a cunoștințelor.

Standard 7. Rezultatele învățării sunt observabile, măsurabile și calibrate pe niveluri taxonomice, în relație directă cu unitățile de competență.

Indicatori:

- Fiecare rezultat al învățării urmează structura: „Elevul/eleva + verb operațional + obiectul acțiunii + context”.
- Există o corespondență clară între unitățile de competență și rezultatele așteptate (4–5 rezultate per unitate).
- Fiecare rezultat este evaluabil prin produse concrete ale învățării.

- Rezultatele sunt formulate diferențiat pe niveluri de performanță și de complexitate cognitivă.
- Standard 8. Finalitățile de învățare pe clase sintetizează rezultatele unităților de competență și explicitează atitudinile și valorile dominante, asigurând coerență verticală și progres educațional.
- Indicatori:*
- Finalitățile de învățare sunt formulate prin generalizarea rezultatelor unităților de competență și sunt corelate direct cu competențele specifice și competențele-cheie.
 - Fiecare finalitate respectă structura recomandată (Elevul/eleva + verb operațional + obiectul acțiunii + context + scop + atitudini dominante) și utilizează verbe din nivelurile superioare ale taxonomiilor educaționale (aplicare, analiză, sinteză, evaluare, creație).
 - Numărul finalităților formulate pentru fiecare clasă este proporțional cu timpul alocat disciplinei, conform planului-cadru.
 - Finalitățile includ explicit valorile și atitudinile dominante, sunt măsurabile prin activități și produse autentice și reflectă progresul educațional între clase și cicluri.
- Standard 9. Racordarea elementelor curriculare la planul-cadru respectă proporționalitatea dintre timpul de instruire și complexitatea componentelor curriculare, asigurând echilibrul între predare, exersare și evaluare.
- Indicatori:*
- Numărul competențelor specifice, unităților de competență, conținuturilor, rezultatelor și produselor respectă limitele recomandate pentru categoria de ore săptămânale.
 - Abaterile față de intervalele recomandate sunt justificate pedagogic și nu depășesc 10%.
 - Fiecare disciplină include proiecte interdisciplinare în numărul recomandat (1–4, în funcție de încărcarea orară).
 - Raportul dintre predare, exersare și evaluare este precizat și echilibrat în structura unităților de învățare.

III. DIMENSIUNI TRANSVERSALE ȘI INTEGRATOARE ALE CURRICULUMULUI DISCIPLINAR

3.1. Asigurarea funcționalității integrării temelor cross-curriculare

Integrarea temelor cross-curriculare reprezintă o direcție esențială în modernizarea curriculumului național și în formarea profilului absolventului/absolventei capabil/ă să înțeleagă, să relaționeze și să acționeze în contexte complexe ale lumii contemporane. Aceste teme nu constituie discipline de sine stătătoare, ci cadre transversale de învățare, care susțin gândirea critică, educația valorică și conexiunile interdisciplinare.

Fundamentare conceptuală

- În conformitate cu definiția UNESCO, temele cross-curriculare sunt teme integratoare, abordate simultan în mai multe discipline, fără a deveni discipline separate.
- Ele funcționează ca vehicule pentru gândirea transdisciplinară, colaborativă și responsabilă, susținând învățarea contextualizată și formarea unei viziuni globale.

Selecția temelor relevante

Autorii de curriculum sunt încurajați să valorifice temele cross-curriculare în mod coerent cu sistemul de competențe al Curriculumului Național și cu obiectivele strategice ale educației. Dintre temele prioritare recomandate:

- Alfabetizare funcțională și digitală
- Educație interculturală și dialogul intercultural
- Educație STEAM
- Educație pentru identitate, cetățenie democratică și drepturile omului
- Educația pentru sănătate și stare de bine
- Dezvoltare personală și socio-emoțională
- Orientare în carieră

Integrarea tematică prin modelul „satelizării”

Pentru o abordare coerentă și interdisciplinară:

- Selectați o temă centrală în cel puțin 20% din numărul total al unităților de învățare.
- Identificați conexiuni reale cu alte discipline care pot contribui la dezvoltarea temei.
- Aplicați modelul satelit: o disciplină coordonatoare în jurul căreia gravitează contribuții complementare din alte domenii → rezultând o abordare integrată, contextualizată și valoroasă.

Corelarea temelor cu unitățile de învățare

- Integrați explicit o temă cross-curriculară cel puțin 20% din numărul total al unităților de învățare.
- Asigurați coerența semantică și funcțională cu obiectivele unității.
- Alegeți teme care stimulează reflecția personală, responsabilitatea socială și implicarea civică a elevului/eleveii.
- Propuneți teme comune pentru: săptămâni tematice, proiecte interdisciplinare, campanii comunitare.

Planificare colaborativă inter-disciplinară

Promovați colaborarea între autorii de curriculum din discipline diferite/ domenii înrudite pentru a:

- Identifica conținuturi convergente;
- Stabili teme comune abordate din multiple perspective;
- Asigura coerența verticală și orizontală a curriculumului.

Exemple de combinații utile:

- Limba română + Istorie + Educație civică;
- Geografie + Biologie + Chimie (mediu și sustenabilitate);
- TIC + Matematică + Educație antreprenorială.

Asocierea cu competențele transversale

Asigurați conexiunea directă a temelor cross-curriculare cu dezvoltarea competențelor transversale precum:

- Gândirea critică și rezolvarea de probleme;
- Creativitatea și inovația;
- Responsabilitatea și conștiința civică;
- Învățarea autonomă;
- Colaborarea și leadershipul educațional.

Proiectarea situațiilor de învățare autentice

- Construiți contexte de învățare inspirate din viața reală, dileme morale sau sociale, studii de caz și probleme comunitare.
- Întrebări generatoare pot include:
 - „Cum ne afectează deciziile noastre comunitatea?”
 - „Ce înseamnă să fii un cetățean responsabil?”
 - „Este întotdeauna corect să spunem adevărul?”

Recomandați metode precum: învățarea prin proiecte, service-learning, dezbateri și simulări, cercetare aplicată, storytelling educațional.

Definirea produselor de învățare integrate

Proiectați produse de învățare finale relevante, care reflectă învățarea integrată și transferul competențelor:

- Jurnale reflexive și portofolii tematice;
- Planuri de acțiune comunitară;
- Podcasturi, afișe, campanii media;
- Cercetări interdisciplinare;
- Expoziții sau evenimente tematice.

Proiectarea evaluării integrate

Evaluați nu doar cunoștințele, ci și capacitatea elevilor de a:

- Formula conexiuni între discipline;
- Aplica învățarea în contexte reale;
- Formula soluții la probleme complexe.

Includeți:

- rubrici transdisciplinare;
- autoevaluări și co-evaluări;
- proiecte cu aplicație practică.

Adaptarea temelor la contextul local și profilul elevilor

Alegeți temele în funcție de:

- Contextul comunității școlare;
- Disponibilitatea resurselor locale;
- Diversitatea intereselor și nevoilor elevilor;
- Relevanța temelor pentru experiențele lor de viață.

Aplicarea în practica școlară

- Pentru gimnaziu: elevii vor realiza un proiect cross-curricular în clasa a VIII-a, ales dintr-o listă propusă de școală.
- Pentru liceu: elevii vor elabora în clasa a XI-a un proiect de cercetare integrat, evaluat de o comisie școlară, cuprins în portofoliul educațional și recunoscut în certificatul de absolvire.

Alocarea ponderilor minime de integrare

Pentru asigurarea relevanței și echilibrului curricular, se recomandă integrarea componentelor transversale conform prevederilor CRCN, 2025, după cum urmează:

Diagrama de integrare curriculară – busola transdisciplinarității

Utilizați diagrama curriculară ca instrument orientativ. Diagrama funcționează ca o busolă curriculară și orientează proporțional cum trebuie distribuite componentele transversale în fiecare tip

de activitate educațională. Aplicarea corectă a acestora va conduce la curricula mai relevante, echilibrate și ancorate în realitățile lumii contemporane.

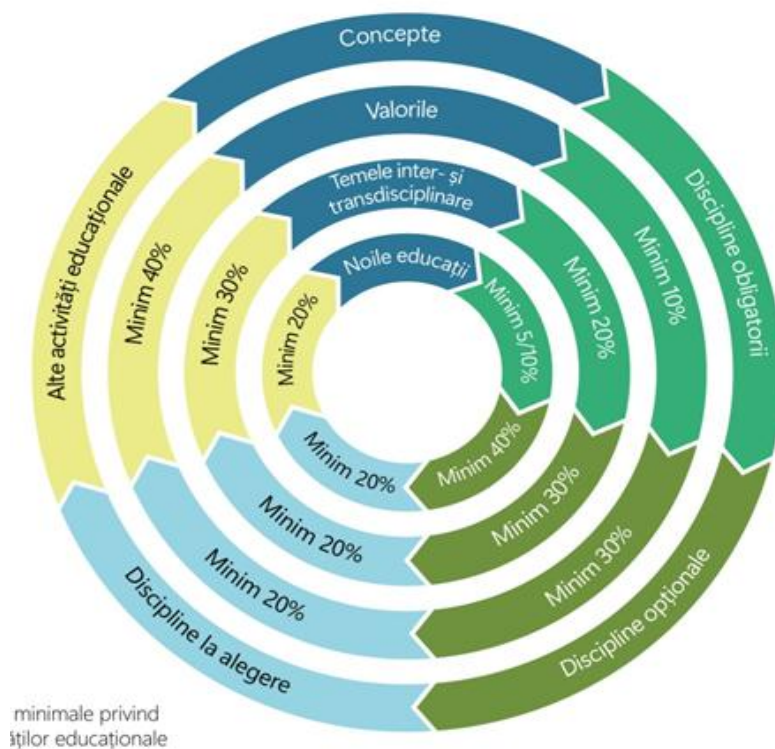

Figura 10. Cerințe minime privind ponderea activităților educaționale¹⁶

Diagrama este organizată concentric, de la centru spre exterior.

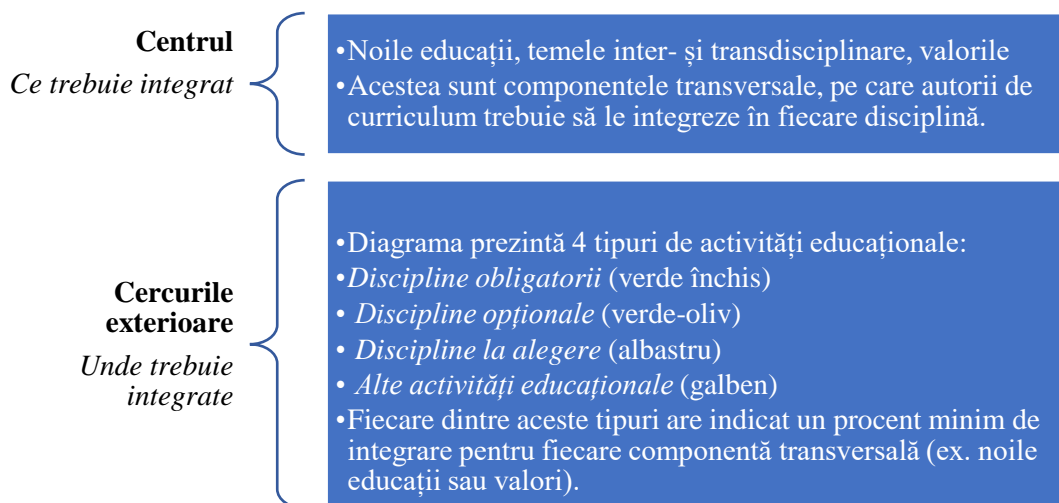

Figura 11. Diagrama de integrare curriculară (explicație)

Diagrama nu impune conținuturi, ci proporționează vizibil integrarea temelor transversale în cele patru tipuri de activități educaționale, după cum urmează:

¹⁶ A se vedea Figura 7, CRCN, 2025, p.28

Tabelul 4. Distribuția ponderilor activităților educaționale după tipurile de activitate

Tip de activitate	Teme inter- /transdisciplinare	Noile educații	Valori
Discipline obligatorii	Min. 20%	Min.5–10%	Min. 10%
Discipline opționale	Min. 30%	Min. 40%	Min. 30%
Discipline la alegere	Min. 20%	Min. 20%	Min. 20%
Activități educaționale extracurriculare	Min. 30%	Min. 20%	Min. 40%

Procentele indică proporția minimă din conținutul curricular al fiecărei discipline sau activități care trebuie să reflecte respectivele componente, conform reprezentării grafice de mai jos.

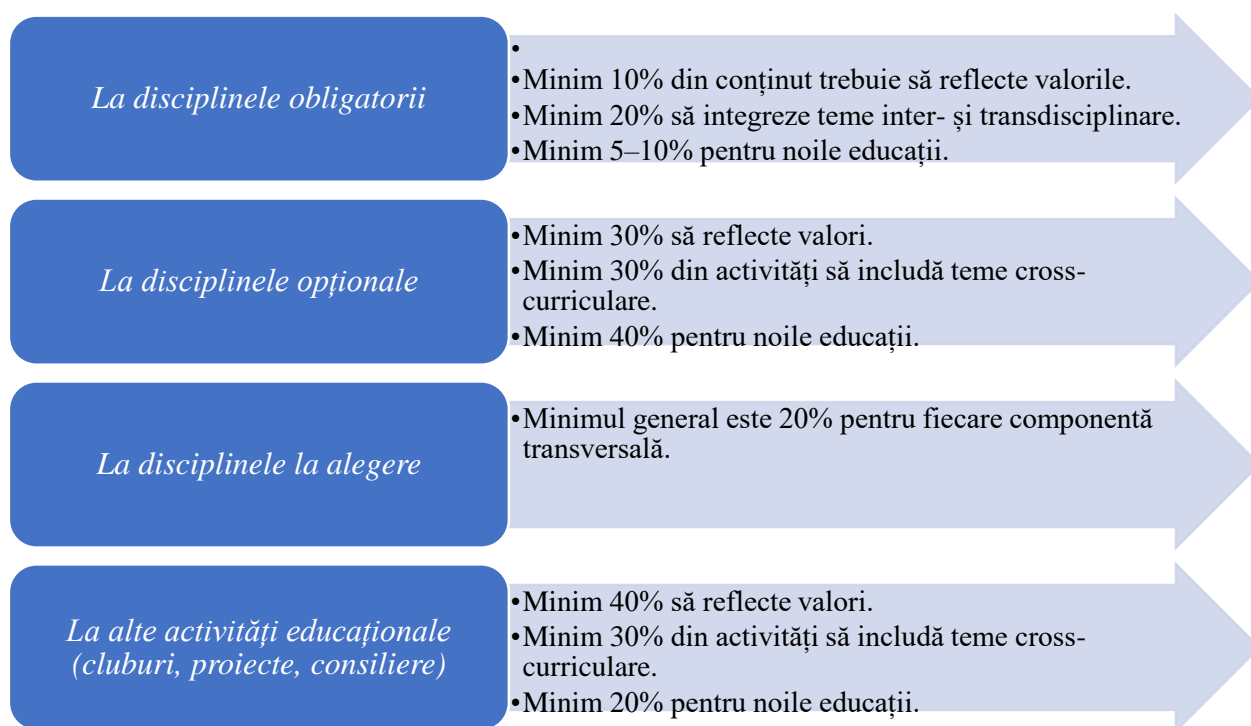

Figura 12. Distribuția ponderilor activităților educaționale de integrare curriculară (explicație)

Această busolă curriculară asigură o abordare echilibrată, adaptabilă și relevantă, contribuind la construirea unui curriculum viu, conștient și orientat spre viitor.

Cum aplică autorii de curriculum această diagramă?

1. În etapa de analiză:

Identifică care valori, teme și noile educații sunt relevante pentru disciplina lor.

2. În redactarea conținuturilor:

Se asigură că procentele minime sunt respectate. De exemplu, dacă o disciplină opțională are 30 de lecții, cel puțin 12 dintre ele trebuie să includă teme cross-curriculare sau valori (40%).

3. În planificarea activităților de învățare:

Selectează metode didactice și sarcini relevante pentru aceste teme: proiecte, studii de caz, activități interdisciplinare etc.

4. În elaborarea evaluării:

Integrează itemi și proiecte care măsoară și competențele dezvoltate prin noile educații (ex: responsabilitate, sustenabilitate, gândire critică).

Standarde și indicatori pentru autoverificare

Standard 1. Minimum 20% din unitățile de învățare ale disciplinei includ explicit cel puțin o temă cross-curriculară.

Indicatori:

- Cel puțin 20% din unitățile de învățare ale disciplinei includ explicit o temă cross-curriculară (alfabetizare funcțională și digitală, Educație interculturală, STEAM, cetățenie democratică, sănătate și stare de bine, dezvoltare personală și socio-emoțională, orientare în carieră).
- În fiecare unitate de învățare selectată, tema cross-curriculară este prezentă nu doar declarativ, ci prin competențe, conținuturi, activități și evaluări.

Standard 2. Temele cross-curriculare sunt distribuite echilibrat și respectă progresia de învățare pe parcursul ciclurilor educaționale.

Indicatori:

- Temele cross-curriculare sunt distribuite uniform pe parcursul ciclului de învățământ, evitând concentrarea exclusivă într-o singură unitate.
- Integrarea se realizează gradual: inițiere la nivel primar, consolidare la nivel gimnazial, aplicare autonomă la liceu.

Standard 3. Fiecare temă cross-curriculară este corelată cu competențe specifice și are indicatori de performanță observabili și măsurabili.

Indicatori:

- În unitățile de învățare dedicate, cel puțin o temă cross-curriculară este asociată cu cel puțin o competență specifică și are indicatori de performanță observabili și măsurabili. Exemple: capacitatea de a utiliza resurse digitale pentru alfabetizare, de a analiza situații interculturale, de a propune soluții STEAM, de a argumenta o opinie civică sau de a aplica comportamente sănătoase.

Standard 4. Activitățile de învățare cross-curriculare sunt semnificative, contextualizate și promovează competențe transversale.

Indicatori:

- Minimum o activitate semnificativă per unitate de învățare valorifică tema cross-curriculară relevantă.
- Activitățile sunt ancorate în contexte de viață reală și promovează gândirea critică, cooperarea și responsabilitatea socială.
- Se recomandă ca cel puțin 30% din aceste activități să valorifice resurse digitale sau metode interactive.

Standard 5. Evaluarea unităților cross-curriculare este autentică, aplicată și formativă.

Indicatori:

- În unitățile de învățare cross-curriculare, evaluarea prevede sarcini concrete legate de tema vizată (dezbatere, proiect, portofoliu, reflecție).
- Indicatorii de evaluare măsoară achiziții aplicabile: rezolvarea de probleme, participare civică, autoreglare emoțională, planificare a carierei.

3.2. Dezvoltarea unui cadru curricular de inserție a noilor educații

În vederea asigurării coerenței curriculare și a alinierii conținuturilor educaționale la valorile, competențele-cheie și provocările societății contemporane, integrarea celor 10 noi educații transversale în curriculumul disciplinar se va realiza în baza următorului algoritm metodologic:

- Fundamentarea conceptuală și justificarea integrării

Identificarea educațiilor relevante pentru fiecare disciplină se realizează prin raportare la:

- valorile fundamentale promovate de sistemul educațional național;
- profilul de formare al absolventului;
- documentele de politici educaționale internaționale și naționale (inclusiv *Cadrul de Referință al Curriculumului Național*, recomandările Consiliului Europei, OECD, UNESCO);
- analiza nevoilor sociale, comunitare și globale, reflectate în documentele strategice sectoriale și intersectoriale.

Cele 10 noi educații care se integrează prioritar sunt:

1. Educația pentru dezvoltare durabilă
2. Educația pentru cetățenie globală
3. Educația financiară
4. Educația antreprenorială și inovarea
5. Educația pentru competențe digitale și inteligența artificială
6. Educația pentru media
7. Educația pentru egalitate și incluziune
8. Educația pentru sănătate și stare de bine
9. Educația pentru pace
10. Educația pentru valori

- Determinarea formelor de integrare

Procesul de integrare a celor 10 noi educații în curriculumul disciplinar se fundamentează pe asocierea explicită între educații și disciplinele școlare, conform *Anexei 1 – Matricea de asociere a noilor educații cu disciplinele școlare* din *Cadrul de Referință al Curriculumului Național*. Această matrice permite stabilirea conexiunilor funcționale între finalitățile specifice ale fiecărei educații și potențialul formativ al fiecărei discipline.

Pentru fiecare disciplină, se vor identifica:

- educațiile prioritare relevante, în funcție de compatibilitatea valorică, tematică și competențială;
- temele transversale și conținuturile fundamentale corespunzătoare;
- formele optime de integrare, corelate cu nivelul de învățământ, specificul disciplinei și gradul de aplicabilitate.

a) Integrare infuzională (transversală)

Se realizează prin includerea tematicilor și valorilor noilor educații în cadrul conținuturilor și competențelor deja existente, fără modificarea structurii curriculare de bază. Este potrivită mai ales:

- pentru învățământul primar.
- în discipline precum: *Limba și literatura română, Educație pentru societate, Biologie, Istorie, Geografie, Arte, Dezvoltare personală*.

b) Integrare modulară

Presupune organizarea unor module tematice autonome, integrate temporar în arhitectura disciplinelor. Se recomandă în mod special pentru:

- ciclurile gimnazial și liceal;
- discipline precum *Informatică, Științe, Limbi străine, Dezvoltare personală*;

- educații precum: *Educația pentru sănătate și stare de bine, Educația pentru dezvoltare durabilă, Educația pentru competențe digitale și inteligență artificială, Educația financiară.*

c) Discipline opționale dedicate

În special în învățământul liceal, se vor elabora cursuri opționale sau programe curriculare distincte dedicate unor educații precum:

- Educația pentru cetățenie globală
- Educația pentru media
- Educația antreprenorială și inovarea
- Educația pentru pace
- Educația pentru valori

Acestea vor răspunde nevoilor de aprofundare a temelor de interes și vor permite extinderea aplicabilității lor în contexte reale de viață.

d) Integrare extracurriculară

Se va realiza prin activități nonformale, proiecte tematice, campanii educaționale sau colaborări comunitare. Acest tip de integrare:

- sprijină aplicarea noțiunilor în contexte reale;
- favorizează învățarea prin experiență;
- contribuie la dezvoltarea abilităților de colaborare, responsabilitate socială și participare civică.
- Proiectarea arhitecturii curriculare

Structura curriculumului disciplinar va reflecta, în mod coerent, integrarea celor 10 noi educații în toate componentele sale esențiale:

a) Competențele specifice și unitățile de competență

Se vor formula competențe care să exprime dimensiuni valoroase, etice, civice și tehnologice precum:

- responsabilitate financiară, inițiativă, gândire critică, discernământ digital, empatie, respect pentru diversitate;
- acțiune civică, comportament durabil, cooperare internațională, rezolvarea nonviolentă a conflictelor;
- reflecție valorică și morală în luarea deciziilor.

b) Unitățile de conținut

Vor fi dezvoltate teme concrete din cele 10 educații, în funcție de specificul disciplinei. Exemple:

- *Educația financiară:* buget, consum responsabil, economisire;
- *Educația pentru sănătate:* nutriție, prevenție, sănătate mintală;
- *Educația pentru media:* fake news, etică informațională;
- *Educația pentru pace:* mediere, solidaritate, drepturile omului;
- *Educația pentru valori:* integritate, demnitate, justiție;
- *Educația pentru competențe digitale și AI:* algoritmi, responsabilitate digitală, securitate cibernetică.

c) Rezultatele învățării

Rezultatele învățării formulate în cadrul curriculumului disciplinar trebuie să reflecte integrarea celor 10 noi educații transversale, asigurând caracterul lor formativ, aplicabil și măsurabil. Conform algoritmului metodologic, procesul de formulare a rezultatelor urmează etapele:

1. Identificarea unității de competență – selectarea competenței specifice disciplinei.
 2. Descompunerea competenței – în dimensiuni de cunoștințe, abilități și atitudini.
 3. Determinarea contextului – stabilirea conținuturilor și activităților asociate.
 4. Alegerea nivelului taxonomic – în raport cu vârsta și nivelul de școlaritate.
 5. Formularea rezultatului – utilizând sintagma: „Elevul/eleva + verb operațional + obiectul acțiunii + context”.
 6. Validarea – verificarea clarității, observabilității și posibilității de evaluare.
- Principii de formulare

- Rezultatele învățării sunt formulate clar, funcțional și măsurabil, în corelare cu profilul de formare al absolventului și competențele-cheie europene.
- Fiecare rezultat al învățării include dimensiuni cognitive, practice și atitudinale, evitând accentul exclusiv pe acumularea de cunoștințe.
- Rezultatele exprimă integrarea valorilor și competențelor specifice celor 10 educații (responsabilitate pentru dezvoltare durabilă, implicare civică, gândire critică, reziliență socio-emoțională, discernământ digital, cooperare interculturală).
- Rezultatele sunt contextualizate în situații de viață reală, permițând transferul cunoștințelor și abilităților în practică.
- Rezultatele sunt progresive: inițiere (nivel primar), consolidare (nivel gimnazial), utilizare autonomă și reflexivă (nivel liceal).
- Rezultatele sunt corelate cu sarcini de evaluare autentice (proiecte, studii de caz, dezbateri, portofolii), verificabile în mod observabil și relevant.

Exemple de formulare

Disciplina: Biologie, clasa a VII-a – Educația pentru sănătate și stare de bine

Unitatea de competență: „Aplicarea cunoștințelor de igienă și nutriție pentru menținerea sănătății personale”.

Rezultate ale învățării:

1. Elevul/eleva descrie principalele grupe de nutrienți și rolul lor în organism.
2. Elevul/eleva elaborează un plan alimentar echilibrat pentru o săptămână, adaptat vârstei și activității.
3. Elevul/eleva analizează eticheta unui produs alimentar și identifică ingredientele cu impact negativ asupra sănătății.
4. Elevul/eleva argumentează, într-o dezbatere, importanța unei alimentații responsabile pentru prevenirea bolilor.

Exemplu de integrare verticală – Educația financiară

Învățământ primar (clasele I–IV)

Unitatea de competență: „Înțelegerea și utilizarea responsabilă a banilor în situații simple de viață.”

Rezultate ale învățării:

Clasa I–II:

- Elevul/eleva recunoaște și denumește bancnotele și monedele naționale.
- Elevul/eleva descrie prin exemple situații cotidiene în care se folosesc banii.
- Elevul/eleva distinge între nevoi de bază și dorințe.

Clasa III–IV:

- Elevul/eleva clasifică cheltuielile personale în „necesare” și „dorințe”.
- Elevul/eleva compară prețurile unor produse uzuale și alege varianta mai avantajoasă.
- Elevul/eleva elaborează o listă de cumpărături respectând un buget simplu.
 - Finalități: La finalul ciclului primar, elevul/eleva manifestă o înțelegere elementară a valorii banilor și adoptă comportamente responsabile simple de utilizare și economisire.

Învățământ gimnazial (clasele V–IX)

Unitatea de competență: „Planificarea bugetului personal și familial, aplicând principii elementare de responsabilitate financiară.”

Rezultate ale învățării:

Clasa V–VI:

- Elevul/eleva calculează venituri și cheltuieli simple, ilustrate prin exemple cotidiene.
- Elevul/eleva diferențiază între cheltuieli fixe și variabile.

- Elevul/eleva explică de ce este important să economisească bani pentru obiective personale.
Clasa VII–IX:
- Elevul/eleva proiectează un buget lunar simplu pentru familie sau școală (ex. excursie).
- Elevul/eleva argumentează avantajele economisirii față de cheltuielile impulsive.
- Elevul/eleva elaborează un plan de economisire pentru atingerea unui obiectiv concret.
 - Finalități: La finalul gimnaziului, elevul/eleva demonstrează capacitatea de a planifica și gestiona resursele financiare în situații cotidiene și manifestă atitudini responsabile față de consum.

Învățământ liceal (clasele X–XII)

Unitatea de competență: „Aplicarea principiilor de responsabilitate financiară și spirit antreprenorial în contexte reale de viață și muncă.”

Rezultate ale învățării:

Clasa X–XI:

- Elevul/eleva analizează instrumente financiare de bază (card bancar, depozit, credit).
- Elevul/eleva elaborează un plan financiar personal anual (venituri, cheltuieli, economii).
- Elevul/eleva evaluează riscurile financiare asociate împrumuturilor.

Clasa XII:

- Elevul/eleva dezvoltă un proiect antreprenorial simplu și estimează costuri/venituri.
- Elevul/eleva aplică concepte de educație financiară pentru a lua decizii responsabile privind investițiile personale.
- Elevul/eleva argumentează etic și responsabil impactul deciziilor financiare asupra comunității și mediului.
 - Finalități: La finalul liceului, elevul/eleva utilizează autonom instrumente de planificare financiară, adoptă comportamente responsabile de consum și demonstrează inițiativă antreprenorială.

d) Sugestii metodologice și activități de învățare

Suportul curricular va include sugestii precum:

- învățare bazată pe proiecte și probleme;
- dezbateri, simulări, campanii tematice;
- activități de tip service learning, inițiative comunitare;
- utilizarea de platforme și instrumente digitale;
- scenarii care integrează simultan mai multe educații (ex. „*Buget verde pentru școala mea*” – combinând educația financiară, dezvoltarea durabilă și antreprenoriatul).

e) Contextele de învățare și aplicațiile transdisciplinare

Se va stimula colaborarea între discipline și învățarea în contexte autentice. Exemple:

- „*Jurnal de incluziune*” – educație pentru media, egalitate și valori;
- „*Orașul viitorului*” – dezvoltare durabilă, cetățenie globală, AI;
- „*Caravana sănătății*” – sănătate, pace, implicare civică.

Prin aplicarea acestui algoritm, integrarea celor 10 noi educații devine o componentă funcțională, coerentă și strategică a curriculumului disciplinar, contribuind la formarea cetățeanului autonom, responsabil și implicat, capabil să trăiască și să acționeze etic într-o societate complexă, digitalizată și interdependentă.

3.3. Garantarea coerenței, echilibrului și relevanței inserției noilor educații

Pentru a garanta o implementare funcțională și echilibrată a celor 10 noi educații în curriculumul disciplinar, este necesar un demers sistematic de asigurare a coerenței interne, a distribuției echitabile și a relevanței educaționale, adaptat la nevoile de dezvoltare ale elevilor și la cerințele societății contemporane.

Integrarea educațiilor transversale în curriculum trebuie să evite caracterul formal, decorativ sau redundanța tematică, fiind orientată spre construirea unor trasee formative clare, progresive și interconectate pe parcursul tuturor nivelurilor de școlaritate.

- Coerența integrării pe verticală și orizontală

Coerența presupune:

- alinierea educațiilor transversale cu profilul de formare al absolventului, conform Cadrului de Referință al Curriculumului Național;
 - corelarea competențelor specifice și unităților de competență cu temele și valorile fundamentale ale noilor educații, astfel încât fiecare disciplină să contribuie, în mod explicit, la formarea dimensiunii civice, digitale, etice, antreprenoriale și stării de bine individual;
 - asigurarea unei progresii logice în abordarea fiecărei educații – de la inițiere și conștientizare, în ciclul primar, la consolidare și aplicare autonomă, în ciclurile gimnazial și liceal;
 - stabilirea unor conexiuni funcționale între discipline, pentru a evita suprapunerile și a promova învățarea integrată.
- Echilibrul și proporționalitatea distribuției

În vederea evitării supraîncărcării curriculare și a asigurării unei prezențe echilibrate a celor 10 educații în curriculum, se recomandă:

- Elaborarea unei matrice de distribuție a noilor educații la nivel de arie curriculară, ciclu de învățământ și disciplină, care să indice ponderea minimă de acoperire recomandată pentru fiecare educație, după cum urmează:
 - Educația pentru dezvoltare durabilă – integrată în toate ariile (în special Științe, Geografie, Biologie, Educație pentru societate);
 - Educația pentru cetățenie globală și pentru pace – accentuată în Educație pentru societate, Istorie, Limbi străine/ Limbile minorităților naționale;
 - Educația financiară și antreprenorială – consolidată în Matematică, Educație tehnologică;
 - Educația pentru competențe digitale și IA – prezentă în Informatică, dar și transdisciplinar;
 - Educația pentru media – infuzată în Limba română, Limbi străine, Educație pentru societate;
 - Educația pentru egalitate și incluziune – integrată în toate disciplinele, cu accente pe Drepturile omului și diversitate culturală;
 - Educația pentru sănătate și stare de bine – infuzată în Biologie, Educație fizică, Dezvoltare personală;
 - Educația pentru valori – abordată în toate disciplinele, prin selectarea de teme și situații care dezvoltă judecata etică și comportamentele morale.
- Stabilirea unui prag orientativ de acoperire a noilor educații, la nivelul curriculumului de disciplină:
 - minimum 5–10% din unitățile de învățare să includă teme sau activități specifice uneia sau mai multor educații transversale;
 - minimum 1% din totalitatea activităților de învățare proiectate pentru o disciplină de studiu la nivelul unui ciclu de învățământ valorifică cumulativ una sau mai multe din dimensiunile noilor educații relevante disciplinei respective
 - fiecare educație să fie reflectată în cel puțin două arii curriculare la fiecare ciclu.

– Relevanța educațională și contextualizarea

Pentru ca integrarea să fie eficientă și formativă, aceasta trebuie să răspundă realităților educaționale și sociale:

- *temele propuse* vor fi ancorate în situații de viață autentice, relevante pentru comunitatea locală, națională și globală;
- *conținuturile vor fi adaptate* la nivelul de dezvoltare al elevilor și la specificul culturii școlare;
- se va asigura o *legătură directă între noile educații și competențele de viață*, cum ar fi: luarea deciziilor, gândirea critică, empatia, cooperarea, gestionarea emoțiilor și reziliența;
- se va promova o *abordare educațională centrată pe valori* democratice, durabilitate, respect reciproc și incluziune.

Standarde și indicatori pentru autoverificare

Standard 1. Curriculumul disciplinar respectă ponderea minimă a integrării noilor educații în unitățile de învățare și activitățile planificate.

Indicatori:

- Minimum 5–10% dintre unitățile de învățare includ explicit una sau mai multe dintre cele 10 noi educații.
- Minimum 1% dintre activitățile de învățare valorifică cumulativ dimensiuni din aceste educații.
- Fiecare educație este reflectată în cel puțin două arii curriculare la fiecare ciclu de învățământ.

Standard 2. Integrarea noilor educații este realizată coerent și progresiv, pe verticală și pe orizontală.

Indicatori:

- Educațiile sunt distribuite echilibrat pe parcursul disciplinei, fără concentrare într-o singură unitate.
- Integrarea are caracter progresiv: inițiere la nivel primar, consolidare la nivel gimnazial, aplicare autonomă la nivel liceal.
- Corelarea orizontală cu alte discipline este vizibilă prin teme comune și proiecte interdisciplinare.

Standard 3. Educațiile transversale sunt integrate în corelație directă cu competențele-cheie și competențele disciplinei.

Indicatori:

- Cel puțin o educație integrată este asociată explicit cu o competență generală și o competență specifică a disciplinei.
- Indicatorii de performanță sunt formulați clar, observabil și măsurabil (ex. elaborarea unui plan financiar, recunoașterea știrilor false, aplicarea unor soluții sustenabile).

Standard 4. Activitățile de învățare reflectă integrarea autentică a educațiilor transversale.

Indicatori:

- Fiecare unitate de învățare conține minimum o activitate semnificativă dedicată educației integrate.
- Activitățile sunt relevante, ancorate în situații reale de viață și promovează gândirea critică, colaborarea și responsabilitatea civică.
- Cel puțin 30% dintre activitățile integrate utilizează resurse digitale sau metode interactive (proiecte, simulări, service learning).

Standard 5. Evaluarea confirmă achiziția competențelor vizate de educațiile transversale prin metode formative și autentice.

Indicatori:

- Fiecare educație integrată dispune de cel puțin o sarcină de evaluare dedicată (portofoliu, proiect, reflecție, dezbateri).
- Instrumentele de evaluare utilizate sunt formative și autentice: rubrici, jurnale, fișe de autoevaluare, proiecte aplicative.
- Evaluarea măsoară explicit transferul achizițiilor în contexte de viață reală.

Standard 6. Integrarea celor 10 educații este echilibrată, relevantă și adaptată specificului de vârstă și disciplinei.

Indicatori:

- Distribuția celor 10 educații este proporțională și funcțională, evitând suprapunerile sau caracterul formal.
- Conținuturile și activitățile sunt adaptate vârstei elevilor și specificului disciplinei.
- Fiecare educație contribuie vizibil la formarea competențelor de viață: gândire critică, empatie, reziliență, cooperare, responsabilitate civică.

3.4. Integrarea abordărilor STEAM în curricula disciplinare

STEAM reprezintă o abordare educațională care integrează Știința, Tehnologia, Ingineria, Artele și Matematica, pentru a dezvolta competențe relevante pentru secolul XXI, precum gândirea critică, creativitatea și colaborarea.

Implementarea STEAM în curriculum nu este doar o integrare de discipline, ci o reformă a modului de a învăța și a preda, orientată spre dezvoltarea elevilor ca cetățeni creativi, responsabili și pregătiți pentru provocările viitorului.

Recomandări metodice privind integrarea abordărilor STEAM în curricula disciplinare

Principiile fundamentale de integrare a abordărilor STEAM în curricula disciplinare

Integrarea STEAM în curricula disciplinare se va baza pe următoarele principii.

Integrarea interdisciplinară și transdisciplinară. Curriculumul trebuie să cuprindă teme și activități care depășesc granițele disciplinelor tradiționale, favorizând conexiuni autentice între științe, tehnologie, arte și matematică.

Orientarea spre competențe pentru secolul XXI. Accentul se va pune pe dezvoltarea abilităților de gândire critică, rezolvare de probleme, colaborare, comunicare și competențe digitale.

Învățarea activă și centrată pe elev. Se vor promova metodele care implică activ elevul/eleva în procesul de învățare: proiecte, experimente, investigații, prototipare.

Creativitate și inovație. Se va valorifica creativitatea elevilor în găsirea și prezentarea soluțiilor, integrând componente artistice pentru a stimula expresivitatea și originalitatea.

Relevanță și aplicabilitate. Curriculumul va conecta învățarea la situații reale și contexte cotidiene, precum și la cerințele pieței muncii și ale comunității.

În procesul de elaborare a curricula disciplinare, autorii vor acorda o atenție deosebită următoarelor aspecte:

- Axarea pe dezvoltarea competențelor pentru secolul XXI:
- Gândirea critică și rezolvarea de probleme reale.
- Creativitatea și inovarea.
- Colaborarea și comunicarea.
- Utilizarea tehnologiei și a instrumentelor digitale.
- Asigurarea coerenței și continuității cu competențele specifice și unitățile de competență.
- Asigurarea unor conexiuni interdisciplinare puternice.
- Statuarea pe larg a metodelor de învățare activă: problematizării, euristici, proiectului, cercetării didactice ș.a.m.d.
- Asigurarea caracterului preponderent aplicativ al sarcinilor didactice (exerciții, sarcini, proiecte ș.a.m.d.).
- Implementarea abordării „Fă singur” (Do It Yourself): elevii creează, elaborează, construiesc, proiectează de sine stătător/sub îndrumarea cadrului didactic diverse produse școlare.

- Asigurarea utilizării intensive a mijloacelor oferite de tehnologia informației și comunicațiilor.
- Promovarea evaluării comune a produselor elaborate de elevi. La evaluare vor participa profesorii, elevii, reprezentanții comunităților locale.
- Formularea explicită a criteriilor de evaluare a produselor școlare STEAM.
- Folosirea unor verbe operaționale ce indică acțiuni concrete, observabile și măsurabile (de exemplu, analizează, proiectează, experimentează, creează, comunică).

Pașii de urmat pentru integrarea STEAM în curriculum

1. Analizați competențele specifice și unitățile de competență din proiectul curriculumului în curs de elaborare
 - Identificați elementele ce pot fi integrate interdisciplinar.
 - Detectați decalajele și zonele unde lipsesc conexiunile între discipline.

2. Formulați rezultatele învățării specifice abordărilor STEAM
 - Utilizați verbe operaționale concrete (de exemplu: analizează, creează, colaborează, experimentează).
 - Asigurați o progresie logică și coerentă a competențelor pe ani de studiu.

3. Planificați unitățile de învățare integrate
 - Concepeți teme și proiecte care implică cel puțin două discipline STEAM.
 - Includeți activități practice, de cercetare didactică și creativitate.

4. Alegeți și dezvoltați metodele didactice de învățare constructivistă
 - Includeți învățarea prin proiecte (PBL), învățarea colaborativă, laboratoare interactive, utilizarea tehnologiilor digitale.
 - Asigurați stimularea reflecției și a evaluării formative continue.

5. Elaborați instrumentele de evaluare
 - Includeți în sugestiile de evaluare rubrici pentru evaluarea proceselor și a produselor școlare.
 - Integrați autoevaluarea și evaluarea colegială (*peer-review*).
 - Asigurați utilizarea mijloacelor de evaluare autentică și formativă.

6. Promovați strategiile didactice STEAM
 - Proiecte interdisciplinare, de exemplu, „Proiectarea unei grădini inteligente” (biologie, informatică, matematică, artă).
 - Laboratoare și ateliere practice ce pun accent pe experimentare și prototipare.
 - Jocuri educaționale și simulări pentru a înțelege concepte complexe.
 - Utilizarea TIC și a resurselor digitale pentru cercetare, modelare și prezentare.
 - Colaborarea cu comunitatea și experții invitați pentru a aduce relevanță reală în învățare.

Algoritmul de integrare a abordărilor STEAM în curricula disciplinare este prezentat în figura ce urmează.

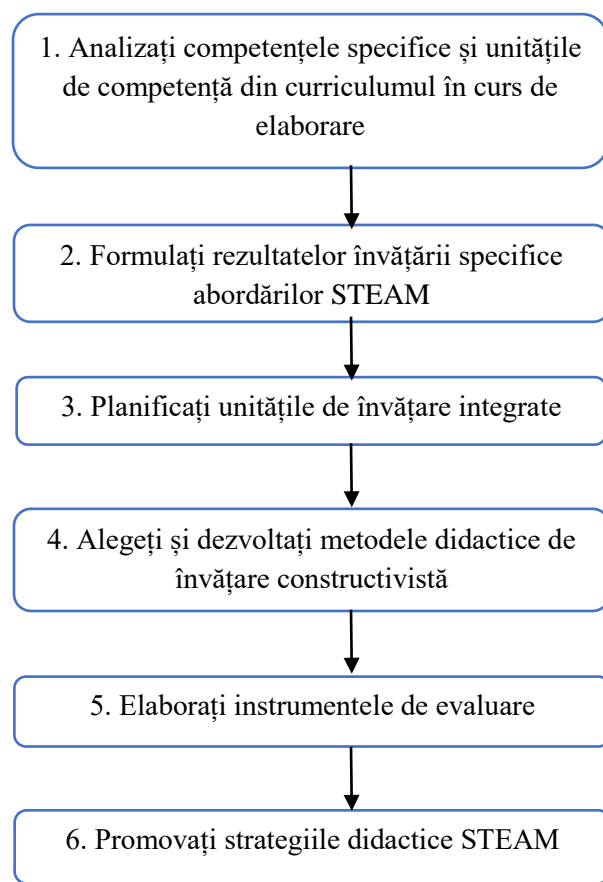

Figura 13. Algoritmul de integrare a abordărilor STEAM în curricula disciplinare

Atenție!

Recomandări mai detaliate privind implementarea abordărilor STEAM și exemple de bune practici sunt prezentate în *Ghidul metodic pentru implementarea metodelor de instruire asistată de calculator* [7] și *Materialele Conferinței științifice internaționale „Abordări inter/transdisciplinare în predarea științelor reale, (concept STEAM)”* [8].

Metodele de învățare, recomandate pentru implementarea abordărilor STEAM, sunt descrise în detaliu în *Ghidul Modalități moderne de învățare. Clasa inversată* [9].

Exemple de finalități/ rezultate ale învățării din perspectiva STEAM

Limba și literatura română, proiect

Unitatea de competență 1. Înțelege și interpretează texte diverse, inclusiv științifice și tehnice, identificând informațiile relevante pentru proiecte interdisciplinare.

Exemplu STEAM: Lecturarea și înțelegerea instrucțiunilor tehnice sau a descrierilor științifice din domenii STEAM.

Unitatea de competență 2. Formulează și exprimă clar, coerent și creativ idei, opinii și soluții în contexte interdisciplinare, utilizând limbaj adecvat și suport digital.

Exemplu STEAM: Redactarea unui raport de proiect sau a unui blog despre o temă științifică, folosind instrumente digitale.

Unitatea de competență 3. Analizează și creează materiale comunicative (texte, postere, prezentări multimedia) care integrează elemente artistice și științifice pentru a transmite mesaje complexe.

Exemplu STEAM: Realizarea unui poster care combină textul argumentativ cu elemente vizuale și date științifice.

Unitatea de competență 4. Colaborează în echipe interdisciplinare pentru elaborarea și prezentarea unor proiecte integrate, folosind comunicarea orală și scrisă eficientă și adaptată scopului.

Exemplu STEAM: Prezentarea orală a unui proiect despre impactul tehnologiei în societate, adaptată audienței.

Unitatea de competență 5. Utilizează instrumente digitale și tehnologii informaționale pentru documentare, redactare, editare și prezentare a produselor de comunicare scrisă și orală.

Exemplu STEAM: Crearea și editarea unui video educațional sau a unei prezentări digitale pe o temă interdisciplinară.

Unitatea de competență 6. Dezvoltă gândirea critică și spiritul reflexiv prin evaluarea surselor informaționale și a argumentelor din texte variate, inclusiv din domeniul STEAM.

Exemplu STEAM: Evaluarea critică a informațiilor din articole științifice sau tehnologice accesate online.

Istoria românilor și universală, proiect

Unitatea de competență 1. Analizează surse istorice variate (texte, hărți, artefacte digitale) utilizând metode critice și tehnologii digitale pentru a interpreta evenimente istorice în contexte interdisciplinare.

Exemplu STEAM: Folosirea aplicațiilor digitale pentru analiza hărților vechi sau a documentelor istorice.

Unitatea de competență 2. Elaborează și prezintă proiecte multimedia care ilustrează fenomene istorice, integrând elemente vizuale, date statistice și explicații științifice.

Exemplu STEAM: Crearea unei prezentări digitale despre Revoluția Industrială, combinând imagini, grafice și text explicativ.

Unitatea de competență 3. Conectează evenimente istorice cu evoluțiile științifice și tehnologice, evidențiind impactul acestora asupra societății și culturii.

Exemplu STEAM: Studiarea influenței inventării tiparului asupra răspândirii informației în Evul Mediu.

Unitatea de competență 4. Utilizează metode interdisciplinare pentru a investiga probleme istorice complexe, colaborând în echipe și aplicând instrumente digitale pentru documentare și comunicare.

Exemplu STEAM: Realizarea unui studiu în echipă despre migrații și impactul lor demografic folosind baze de date și software de analiză.

Unitatea de competență 5. Dezvoltă gândirea critică și capacitatea de evaluare a surselor istorice, diferențiind între fapte, interpretări și perspective multiple.

Exemplu STEAM: Compararea surselor istorice primare și secundare utilizând instrumente digitale pentru validarea informațiilor.

Unitatea de competență 6. Creează materiale vizuale și narative care valorifică elemente artistice pentru a transmite cu impact povestiri și contexte istorice relevante.

Exemplu STEAM: Realizarea unui storyboard sau a unei benzi desenate digitale despre un eveniment istoric.

Matematica, proiect

Unitatea de competență 1. Aplică concepte și metode matematice pentru modelarea și rezolvarea de probleme practice din domeniile științei, tehnologiei și ingineriei.

Exemplu STEAM: Calcularea dimensiunilor și proporțiilor într-un proiect tehnic.

Unitatea de competență 2. Interpretează și utilizează reprezentări grafice, diagrame și date statistice pentru a susține decizii în contexte interdisciplinare.

Exemplu STEAM: Analiza datelor obținute în experimente științifice sau studii geografice.

Unitatea de competență 3. Dezvoltă și validează algoritmi simpli și modele matematice folosind instrumente digitale și software specific.

Exemplu STEAM: Programarea unui calculator pentru rezolvarea unor probleme matematice sau simularea unui fenomen.

Unitatea de competență 4. Colaborează în echipe interdisciplinare pentru planificarea și realizarea proiectelor care implică raționament matematic și tehnologic.

Exemplu STEAM: Elaborarea unui plan de construcție a unui prototip cu calcularea materialelor necesare.

Unitatea de competență 5. Dezvoltă gândirea critică prin evaluarea corectitudinii și eficienței soluțiilor matematice în contexte aplicate.

Exemplu STEAM: Verificarea validității calculului în cadrul unui proiect științific.

Unitatea de competență 6. Comunicarea clară și precisă a rezultatelor matematice, folosind limbajul specific și suport digital adecvat.

Exemplu STEAM: Prezentarea rezultatelor unui studiu statistic în format digital sau poster.

Informatica, proiect

Unitatea de competență 1. Proiectează și implementează algoritmi și soluții informatice pentru rezolvarea unor probleme practice cu aplicabilitate în știință, tehnologie, inginerie, artă sau matematică.

Exemplu STEAM: Programarea unui senzor care monitorizează calitatea apei într-un proiect de fizică/chimie.

Unitatea de competență 2. Utilizează limbaje de programare vizuale și textuale pentru a dezvolta aplicații sau simulări interactive, relevante pentru teme interdisciplinare.

Exemplu STEAM: Crearea unui joc educațional despre reciclare sau energii regenerabile.

Unitatea de competență 3. Aplică instrumente și aplicații digitale pentru colectarea, prelucrarea, reprezentarea și interpretarea datelor în cadrul proiectelor STEAM.

Exemplu STEAM: Folosirea unui tabel Excel sau Google Sheets pentru analiza statistică a datelor meteo într-un proiect de geografie.

Unitatea de competență 4. Modelează procese sau fenomene științifice prin simulări digitale și prototipuri interactive.

Exemplu STEAM: Realizarea unei simulări a unui circuit electric folosind software educațional.

Unitatea de competență 5. Colaborează eficient în echipe interdisciplinare pentru dezvoltarea de produse digitale (site-uri, prezentări, animații) care sprijină comunicarea temelor STEAM.

Exemplu STEAM: Crearea unui website care promovează soluții de purificare a apei.

Unitatea de competență 6. Respectă principiile eticii digitale, securității datelor și proprietății intelectuale în procesul de dezvoltare a produselor digitale.

Exemplu STEAM: Indicarea surselor și acordarea de credit în cadrul unei prezentări digitale.

Unitatea de competență 7. Integrează elemente de design artistic în produsele digitale pentru a transmite mesaje clare, atractive și relevante pentru teme interdisciplinare.

Exemplu STEAM: Elaborarea unei animații interactive care explică un proces chimic, utilizând elemente de artă digitală.

Standarde și indicatori pentru autoverificare

Standardul 1: Curriculumul promovează integrarea autentică a domeniilor STEAM.

Indicatori:

- Curriculumul include teme transdisciplinare sau inter/multidisciplinare.
- Conținuturile sunt alese astfel încât să permită transferul de cunoștințe între discipline (de exemplu, matematică aplicată în fizică).
- Activitățile propuse integrează simultan cel puțin 2-3 domenii STEAM.

Standardul 2: Curriculumul este centrat pe formarea competențelor transversale (gândire critică, colaborare, creativitate, comunicare, competențe digitale).

Indicatori:

- Formularea rezultatelor învățării include verbe de acțiune relevante (de exemplu, proiectează, analizează, evaluează).
- Activitățile de învățare implică soluționarea de probleme reale și simulări.
- Se promovează învățarea activă, prin colaborare și cercetare aplicată.

Standardul 3: Curriculumul susține aplicarea metodelor exploratorii și a învățării bazate pe proiecte.

Indicatori:

- Unitățile de învățare includ sarcini de proiect interdisciplinare (de exemplu, construirea unui model, crearea unui produs).
- Se valorifică resurse digitale și tehnologii educaționale în procesul de învățare.
- Elevii sunt implicați activ în procesul de investigare, prototipare, testare.

Standardul 4: Curriculumul valorifică dimensiunea estetică, expresivă și artistică în cadrul proceselor STEAM.

Indicatori:

- Activitățile includ componente de design, artă vizuală, arta de a povesti (storytelling) sau muzică.
- Elevii sunt încurajați să-și exprime ideile în mod creativ (de exemplu, afișe, animații, machete).
- Evaluarea ia în considerare și originalitatea produsului final.

Standardul 5: Curriculumul conectează învățarea cu realitatea economică, tehnologică și socială.

Indicatori:

- Proiectele propuse reflectă probleme din lumea reală (ex: mediu, energie, sănătate).
- Se încurajează colaborarea cu experți externi, comunități, antreprenori locali.
- Se includ exemple de cariere STEAM și aplicații concrete în profesii viitoare.

Standardul 6: Curriculumul prevede forme variate și autentice de evaluare care susțin dezvoltarea competențelor STEAM.

Indicatori:

- Sarcinile de evaluare includ rubrici, portofolii, autoevaluare și evaluare colegială (*peer-review*).
- Evaluarea este axată pe proces (gândirea elevului/elevei) și produs (rezultatul proiectului).
- Se utilizează instrumente digitale (formulare interactive, aplicații de prototipare etc.).

Standardul 7: Curriculumul valorifică abordările STEAM în contextul dezvoltării durabile și al cetățeniei globale.

Indicatori:

- Activitățile tratează teme precum schimbările climatice, energia verde, egalitatea de gen în știință.
- Elevii sunt provocați să propună soluții pentru comunitățile locale sau globale.
- Se promovează responsabilitatea față de resurse și impactul tehnologiei asupra societății.

BIBLIOGRAFIE

Referințe normative și legislative

- Cadrul de Referință a Curriculumului Național, aprobat prin ordinul ministrului educației și cercetării nr. 1272 din 23 iulie 2025.
https://mec.gov.md/sites/default/files/crcn_aprobat.pdf
- Codul educației al Republicii Moldova nr.152 din 17.07.2014 Publicat : 24-10-2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. 634
- Concepția Dezvoltării Curriculumului Național, aprobat prin ordinul ministrului educației și cercetării nr. 55 din 15 inauarie 2025.
https://mec.gov.md/sites/default/files/last_version_copy_compressed_1_0.pdf
- Curriculum Național pe arii și discipline școlare (ediția 2018-2019)
- Hotărârea Guvernului Nr. 114 din 07-03-2023 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare „Educația 2030” și a Programului de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025 Publicat: 20-04-2023 în Monitorul Oficial Nr. 134-137 art. 289

Lucrări de specialitate relevante (a se completa)

- Educație pentru o societate a cunoașterii: Cadrul de referință al noului Curriculum național. Studii de politici educaționale./ resp. de ed.: Anatol Gremalschi; Inst. de Politici Publice. – Chișinău: S. n., 2015 (Tipogr. «Lexon-Prim»). – 88 p.

Documente internaționale de politici educaționale

- Bianchi, G., Pisiotis, U., Cabrera Giraldez, M. GreenComp – The European sustainability competence framework. Bacigalupo, M., Punie, Y. (editors), EUR 30955 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022; ISBN 978-92-76-46485-3, doi:10.2760/13286, JRC128040.Council of Europe. Disponibil la <https://publications-jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC12804>
- Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C189/01). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C.2018.189.01.0001.01.ENG>
- OECD Learning Compass 2030. Disponibil la <https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/learning-compass-2030/>
- UNESCO International Bureau for Education (2013). Glossary of Curriculum Terminology, 65 p. Disponibil la <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000223059>
- UNESCO International Bureau for Education (2024). AI Competency Framework for Students: Enabling responsible AI co-creation and citizenship in the AI era. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Disponibil la: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391105>
- Vuorikari, Riina; Kluzer, Stefano; Punie, Yves. *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022. DOI: 10.2760/115376
- Raportul de evaluare a curriculumului național (2025) *în curs de publicare*
- Analiza comparativă la discipline în comparație cu alte state (*în curs de publicare*)

Anexa nr.1. Structura-tip a componentei “Concepției disciplinei”**Argument**

Concepția disciplinei este componenta strategică care definește viziunea, finalitățile, principiile, și abordările pedagogice inovative ale disciplinei, asigurând coerența între cadrul de politici educaționale și curriculumul la disciplinele școlare.

Concepția disciplinei servește reper pentru consultarea părților interesate întru validarea direcțiilor de dezvoltare curriculară, în acord cu politicile educaționale naționale și europene, asigurând consensul și viziunea unitară asupra parcursului educațional al elevilor în învățământul general.

Concepția disciplinei se va fundamenta pe prevederile documentelor de politică educațională:

- Codul Educației al Republicii Moldova;
- Strategia Națională „Educația 2030”;
- Concepția de dezvoltare curriculară;
- Cadrul de Referință al Curriculumului Național;
- Raportul de evaluare a curriculumului la disciplina școlară;
- Metodologia de elaborare a curriculumului disciplinar.

Date generale

Denumirea disciplinei conform planului-cadru:	
Clasele:	
Autor(i) / Echipa de elaborare:	
Anul elaborării:	

1. Context și dileme curriculare - 2 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Ce transformări epistemologice, sociale sau tehnologice justifică modernizarea disciplinei?	
2. Ce elemente noi din curriculumul la disciplina școlară sunt determinate/reflectă schimbările actuale din știință, tehnologie și societate?	
3. Ce bune practici curriculare din spațiul internațional le veți prelua în noul curriculum?	
4. Care sunt provocările actuale în predarea – învățarea-evaluarea acestei discipline?	
5. În ce mod va răspunde curriculumul problemelor reale apărute în procesul de predare-învățare și care va fi impactul acestora asupra dezvoltării sale?	
6. Ce dileme conceptuale sau educaționale trebuie clarificate în procesul de dezvoltare a curriculumului?	
7. Ce aspecte trebuie clarificate în noul curriculum pentru ca acesta să fie un document relevant, coerent și eficient în implementare?	

1.1. Dileme conceptuale specifice disciplinei - 2 pagini

Această secțiune va clarifica dilemele conceptuale, pedagogice sau epistemologice specifice disciplinei, care necesită decizie curriculară sau reformulare în procesul de modernizare. Dilemele pot viza: raportul dintre conținuturi și competențe, gradul de abstractizare, echilibrul dintre teorie și aplicabilitate, articularea verticală a învățării, relația dintre tradiție și inovație sau alte aspecte identificate în practica școlară.

Notă: Dilemele conceptuale specifice disciplinei sunt elaborate de Ministerul Educației și Cercetării și sunt puse la dispoziția grupurilor de lucru la etapa de proiectare curriculară.

II. Viziune, misiune și finalitate educațională- 1,5 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. De ce predăm disciplina X în învățământul primar/ gimnazial/ liceal – care este finalitatea majoră/ misiunea disciplinei?	
2. Ce tip de cetățean dorim să formăm prin această disciplină?	
3. Ce misiune socială are disciplina în contextul profilului absolventului stabilit prin Cadrul de referință al Curriculumului Național?	
4. Cum contribuie disciplina la formarea profilului absolventului și la atingerea finalităților educaționale?	

III. Fundamente epistemologice și valorice- 1 pagină

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Ce principii științifice definesc identitatea disciplinei?	
2. Care este sistemul de valori pe care îl promovează disciplina?	
3. Cum se reflectă aceste valori în curriculum (competențe, unități de competență, conținuturi, activități de învățare și evaluare)?	

IV. Corelarea competențelor-cheie, competențelor specifice și unităților de competență- 2 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Cum contribuie disciplina la dezvoltarea competențelor-cheie?	
2. Care sunt competențele-cheie cu cea mai mare relevanță pentru disciplină?	

3. Cum corelează competențele specifice cu aceste competențe-cheie?	
4. Care sunt competențele specifice ale disciplinei și cum se dezvoltă progresiv?	
5. Cum se asigură coerența între competențele specifice și unitățile de competență?	

Instrumente: Matricea de dezvoltare a competențelor specifice prin unități de competență

V. Relevanța socială și economică 0,5-1 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Cum răspunde disciplina nevoilor societății contemporane și pieței muncii?	
2. Cum valorifică exemplele din realitatea Republicii Moldova?	
3. Cum contribuie disciplina la formarea competențelor pentru viață, cetățeniei globale și cetățeniei active?	
4. Cum construim o percepție pozitivă a disciplinei școlare în societate?	

VI. Arhitectura conținuturilor și progresia învățării - 2 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Cum se asigură progresia logică și echilibrul conținuturilor între profunzime și accesibilitate în procesul de învățare?	
2. Cum sunt structurate unitățile de conținut pentru diferite clase și niveluri?	
3. Ce volum optim de conținut garantează calitatea și eficiența învățării?	

Instrumente: Matricea de progresie a conținuturilor și rezultatele învățării pe clase, niveluri și resursele temporale

VII. Integrarea noilor educații și a temelor cross-curriculare- 1-1,5 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Care dintre noile educații sunt integrate în curriculum (<i>în baza viziunilor de inserție elaborate</i>)?	
2. Cum se reflectă acestea în competențele specifice/ unitățile de competență și conținuturile disciplinei?	

Instrumente: Matricea de asociere a unităților de învățare cu noile educații pe clase. Matricea de asociere a unităților de învățare cu temele cross-curriculare pe clase.

VIII. Corelări interdisciplinare- 0,5-1 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Cu ce alte discipline există legături tematice sau conceptuale?	
2. Cum se pot valorifica aceste conexiuni în procesul de învățare?	
3. Ce proiecte inter-/ transdisciplinare sunt propuse (indicați temele/situațiile autentice și disciplinele/ niveluri de studii)?	

IX. Strategii didactice, contexte și resurse de învățare - 0,5-1 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Ce strategii didactice și contexte sprijină învățarea activă, colaborativă și reflexivă?	
2. Cum pot fi integrate tehnologiile digitale și AI în procesul de predare-învățare-evaluare?	
3. Cum sprijinim elevii cu stiluri și ritmuri diferite de învățare?	

X. Evaluarea competențelor și a progresului - 1- 1,5 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Cum se va evalua progresul elevilor în raport cu competențele specifice?	
2. Ce instrumente de evaluare autentică vor fi utilizate?	
3. Cum vor fi evaluate proiectele inter-/ transdisciplinare?	

XI. Perspective de modernizare și inovație 0,5-1 pagini

Întrebări pentru reflecție	Viziunea autorilor
1. Ce inovații curriculare, pedagogice sau digitale vor fi integrate în următoarea versiune a curriculumului disciplinei?	

2. Cum va contribui disciplina la tranziția verde și digitală a educației?

Cerințe tehnice: Format paginii A4, margini 2,5 cm, fontul Times New Roman, mărimea caracterelor 12 pct., spațierea între rânduri 1,15, paginile numerotate. Instrumentele de lucru vor constitui anexe care nu se iau în calcul la numărul total de pagini.

Instrument pentru autoevaluare/ înregistrarea datelor consultării publice a Concepției disciplinei

Criteriau	Da	Parțial	Nu
Viziunea este clar formulată și coerentă cu profilul absolventului	☐	☐	☐
Finalitățile corespund competențelor vizate	☐	☐	☐
Conținuturile sunt relevante și progresive	☐	☐	☐
Strategiile didactice propuse sprijină învățarea activă	☐	☐	☐
Evaluarea este corelată cu competențele specifice	☐	☐	☐

Anexa nr.2. Listă de verificare/ autoverificare pentru autorii de curriculum

Standarde și indicatori de performanță pentru dezvoltarea curriculară

(pentru fiecare componentă/ compartiment/dimensiune transversală)

1. PRELIMINARII

Standard: Componenta Preliminarii prezintă complet datele de identificare, cadrul normativ și profilul de formare.

Indicatori:

- Denumirea disciplinei este consemnată conform nomenclatorului oficial (verificat în planul-cadru).
- Este precizat nivelul și ciclul de învățământ (ex.: primar, gimnazial, liceal).
- Este indicat profilul, aria curriculară și statutul disciplinei din planul-cadru.
- Este menționată baza normativă (minimum 2 acte: CRCN + plan-cadru).
- Este inclusă referința la minimum 2 dintre cele 10 noi educații relevante.

2. CONCEPȚIA DISCIPLINEI

Standard: Concepția disciplinei descrie viziunea, valorile și contribuția la profilul de formare al absolventului /absolventei.

Indicatori:

- Viziunea este clar formulată și coerentă cu profilul absolventului/absolventei, care menționează cel puțin 2 valori fundamentale (ex.: respect, responsabilitate, durabilitate).

- Sunt precizate minimum 3 competențe-cheie la care contribuie competențele specifice ale disciplinei.
- Este explicată contribuția disciplinei la profilul de formare al absolventului/absolventei (min. 3 legături directe).
- Finalitățile corespund competențelor vizate.
- Se respectă principiul progresiei și relevanței conținuturilor.
- Sunt menționate minimum 2 dintre cele 10 noi educații cu relevanță directă cu un impact mai mare.
- Strategiile didactice propuse sprijină învățarea activă.
- Evaluarea este corelată cu competențele specifice.

3. COMPETENȚELE SPECIFICE, UNITĂȚILE DE COMPETENȚĂ, UNITĂȚILE DE CONȚINUT, REZULTATELE ÎNVĂȚĂRII, FINALITĂȚILE ÎNVĂȚĂRII.

Standard 1. Curriculumul disciplinei fundamentează competențele specifice pe competențele-cheie și pe profilul absolventului prevăzut în Cadrul de Referință al Curriculumului Național

Indicatori:

- Fiecare competență specifică indică explicit competența-cheie vizată și contribuția la profilul absolventului.
- Trimiterile la articolele relevante din Codul Educației și din CRCN sunt formulate consecvent în întreg documentul.
- Toate competențele specifice sunt corelate cu cel puțin o competență-cheie.
- Coerența verticală (pe clase și cicluri) este demonstrată printr-o descriere clară a progresului formativ.

Standard 2. Competențele specifice sunt formulate clar, măsurabil și structurat pe dimensiunile cunoștințe, abilități și valori/atitudini.

Indicatori:

- Fiecare competență specifică conține un verb de acțiune observabil și măsurabil.
- Formularea respectă structura completă: cunoștințe – abilități – valori și atitudini.
- Verbele utilizate sunt selectate din nivelurile superioare ale taxonomiilor recomandate (aplicare, analiză, sinteză, evaluare, creație).
- Fiecare competență poate fi evaluată prin produse ale învățării.

Standard 3. Competențele specifice sunt progresive pe clase și cicluri și sunt validate printr-un proces consultativ cu practicieni și experți.

Indicatori:

- Progresul competențelor este vizibil prin trecerea de la formulări simple la formulări complexe și integrate.
- Competențele au fost analizate și validate în cadrul unui proces consultativ cu cadre didactice, formatori și experți curriculari.
- Ajustările rezultate din procesul de validare sunt reflectate în versiunea finală a documentului.
- Fiecare competență este verificată din punct de vedere al fezabilității (timp, resurse, vârstă, nivel de învățământ).

Standard 4. Fiecare competență specifică este descompusă în unități de competență suficiente și distincte ordonate logic după progresul cognitiv.

Indicatori:

- Fiecare competență specifică este structurată în 2–3 unități de competență.
- Setul total de unități de competență acoperă integral competențele specifice formulate.
- Ordinea unităților de competență reflectă progresul cognitiv al elevului: receptare, prelucrare, exprimare, integrare și transfer.

- Pentru fiecare unitate de competență sunt indicate contexte de învățare posibile (școlare, digitale, colaborative, cotidiene).

Standard 5. Unitățile de competență sunt aliniate la taxonomiile educaționale (inclusiv versiunile digitale), integrează dimensiunile cunoștințe–abilități–valori/atitudini și respectă principiile accesibilității pentru toți elevii.

Indicatori:

- Verbele utilizate în formularea unităților de competență corespund nivelurilor taxonomice (cunoaștere, aplicare, integrare, transfer).
- Fiecare unitate de competență include explicit cunoștințe, abilități și valori/atitudini.
- Sunt propuse modalități de valorificare a mediilor digitale pentru învățare activă și colaborativă.
- Unitățile de competență sunt formulate astfel încât să poată fi adaptate la nevoile elevilor cu cerințe educaționale speciale.

Standard 6. Unitățile de conținut sunt relevante științific și social, funcționale și conectate la contexte autentice de viață, la interdisciplinaritate și la noile educații.

Indicatori:

- Unitățile de conținut contribuie direct la formarea competențelor specifice, integrând concepte fundamentale, aplicații și situații autentice de viață.
- Se asigură legături interdisciplinare și teme cross-curriculare (educație pentru mediu, sănătate, cetățenie, digitalizare, valori).
- Conținuturile sunt adaptate vârstei și diversității elevilor, formulate într-un limbaj clar și coerent, cu progresie logică și volum informațional echilibrat.
- Se oferă contexte variate de învățare – cotidiene, digitale, creative și colaborative – care susțin aplicabilitatea și relevanța socială a cunoștințelor.

Standard 7. Rezultatele învățării sunt observabile, măsurabile și calibrate pe niveluri taxonomice, în relație directă cu unitățile de competență.

Indicatori:

- Fiecare rezultat al învățării urmează structura: „Elevul/eleva + verb operațional + obiectul acțiunii + context”.
- Există o corespondență clară între unitățile de competență și rezultatele așteptate (4–5 rezultate per unitate).
- Fiecare rezultat este evaluabil prin produse concrete ale învățării.
- Rezultatele sunt formulate diferențiat pe niveluri de performanță și de complexitate cognitivă.

Standard 8. Finalitățile de învățare pe clase sintetizează rezultatele unităților de competență și explicitează atitudinile și valorile dominante, asigurând coerență verticală și progres educațional.

Indicatori:

- Finalitățile de învățare sunt formulate prin generalizarea rezultatelor unităților de competență și sunt corelate direct cu competențele specifice și competențele-cheie.
- Fiecare finalitate respectă structura recomandată (Elevul/eleva + verb operațional + obiectul acțiunii + context + scop + atitudini dominante) și utilizează verbe din nivelurile superioare ale taxonomiilor educaționale (aplicare, analiză, sinteză, evaluare, creație).
- Numărul finalităților formulate pentru fiecare clasă este proporțional cu timpul alocat disciplinei, conform planului-cadru.
- Finalitățile includ explicit valorile și atitudinile dominante, sunt măsurabile prin activități și produse autentice și reflectă progresul educațional între clase și cicluri.

Standard 9. Racordarea elementelor curriculare la planul-cadru respectă proporționalitatea dintre timpul de instruire și complexitatea componentelor curriculare, asigurând echilibrul între predare, exersare și evaluare.

Indicatori:

- Numărul competențelor specifice, unităților de competență, conținuturilor, rezultatelor și produselor respectă limitele recomandate pentru categoria de ore săptămânale.
- Abaterile față de intervalele recomandate sunt justificate pedagogic și nu depășesc 10%.
- Fiecare disciplină include proiecte interdisciplinare în numărul recomandat (1–4, în funcție de încărcarea orară).
- Raportul dintre predare, exersare și evaluare este precizat și echilibrat în structura unităților de învățare

4. TEMELE CROSS-CURRICULARE

Standard 1. Minimum 20% din unitățile de învățare ale disciplinei includ explicit cel puțin o temă cross-curriculară.

Indicatori:

- Cel puțin 20% din unitățile de învățare ale disciplinei includ explicit o temă cross-curriculară (alfabetizare funcțională și digitală, educație interculturală, STEAM, cetățenie democratică, sănătate și stare de bine, dezvoltare personală și socio-emoțională, orientare în carieră).
- În fiecare unitate de învățare selectată, tema cross-curriculară este prezentă nu doar declarativ, ci prin competențe, conținuturi, activități și evaluări.

Standard 2. Temele cross-curriculare sunt distribuite echilibrat și respectă progresia de învățare pe parcursul ciclurilor educaționale.

Indicatori:

- Temele cross-curriculare sunt distribuite uniform pe parcursul ciclului de învățământ, evitând concentrarea exclusivă într-o singură unitate.
- Integrarea se realizează gradual: inițiere la nivel primar, consolidare la nivel gimnazial, aplicare autonomă la liceu.

Standard 3. Fiecare temă cross-curriculară este corelată cu competențe specifice și are indicatori de performanță observabili și măsurabili.

Indicatori:

- În unitățile de învățare dedicate, cel puțin o temă cross-curriculară este asociată cu cel puțin o competență specifică și are indicatori de performanță observabili și măsurabili. Exemple: capacitatea de a utiliza resurse digitale pentru alfabetizare, de a analiza situații interculturale, de a propune soluții STEAM, de a argumenta o opinie civică sau de a aplica comportamente sănătoase.

Standard 4. Activitățile de învățare cross-curriculare sunt semnificative, contextualizate și promovează competențe transversale.

Indicatori:

- Minimum o activitate semnificativă per unitate de învățare valorifică tema cross-curriculară relevantă.
- Activitățile sunt ancorate în contexte de viață reală și promovează gândirea critică, cooperarea și responsabilitatea socială.
- Se recomandă ca cel puțin 30% din aceste activități să valorifice resurse digitale sau metode interactive.

Standard 5. Evaluarea unităților cross-curriculare este autentică, aplicată și formativă.

Indicatori:

- În unitățile de învățare cross-curriculare, evaluarea prevede sarcini concrete legate de tema vizată (dezbateri, proiect, portofoliu, reflecție).
- Indicatorii de evaluare măsoară achiziții aplicabile: rezolvarea de probleme, participare civică, autoreglare emoțională, planificare a carierei.

5. NOILE EDUCAȚII

Standard 1. Curriculumul disciplinar respectă ponderea minimă a integrării noilor educații în unitățile de învățare și activitățile planificate.

Indicatori:

- Minimum 5–10% dintre unitățile de învățare includ explicit una sau mai multe dintre cele 10 noi educații.
- Minimum 1% dintre activitățile de învățare valorifică cumulativ dimensiuni din aceste educații.
- Fiecare educație este reflectată în cel puțin două arii curriculare la fiecare ciclu de învățământ.

Standard 2. Integrarea noilor educații este realizată coerent și progresiv, pe verticală și pe orizontală.

Indicatori:

- Educațiile sunt distribuite echilibrat pe parcursul disciplinei, fără concentrare într-o singură unitate.
- Integrarea are caracter progresiv: inițiere la nivel primar, consolidare la nivel gimnazial, aplicare autonomă la nivel liceal.
- Corelarea orizontală cu alte discipline este vizibilă prin teme comune și proiecte interdisciplinare.

Standard 3. Educațiile transversale sunt integrate în corelație directă cu competențele-cheie și competențele disciplinei.

Indicatori:

- Cel puțin o educație integrată este asociată explicit cu o competență generală și o competență specifică a disciplinei.
- Indicatorii de performanță sunt formulați clar, observabil și măsurabil (ex. elaborarea unui plan financiar, recunoașterea știrilor false, aplicarea unor soluții sustenabile).

Standard 4. Activitățile de învățare reflectă integrarea autentică a educațiilor transversale.

Indicatori:

- Fiecare unitate de învățare conține minimum o activitate semnificativă dedicată educației integrate.
- Activitățile sunt relevante, ancorate în situații reale de viață și promovează gândirea critică, colaborarea și responsabilitatea civică.
- Cel puțin 30% dintre activitățile integrate utilizează resurse digitale sau metode interactive (proiecte, simulări, service learning).

Standard 5. Evaluarea confirmă achiziția competențelor vizate de educațiile transversale prin metode formative și autentice.

Indicatori:

- Fiecare educație integrată dispune de cel puțin o sarcină de evaluare dedicată (portofoliu, proiect, reflecție, dezbateri).
- Instrumentele de evaluare utilizate sunt formative și autentice: rubrici, jurnale, fișe de autoevaluare, proiecte aplicative.
- Evaluarea măsoară explicit transferul achizițiilor în contexte de viață reală.

Standard 6. Integrarea celor 10 educații este echilibrată, relevantă și adaptată specificului de vârstă și disciplinei.

Indicatori:

- Distribuția celor 10 educații este proporțională și funcțională, evitând suprapunerile sau caracterul formal.
- Conținuturile și activitățile sunt adaptate vârstei elevilor și specificului disciplinei.
- Fiecare educație contribuie vizibil la formarea competențelor de viață: gândire critică, empatie, reziliență, cooperare, responsabilitate civică.

6. INTEGRAREA ABORDĂRILOR STEAM

Standardul 1. Curriculumul promovează integrarea autentică a domeniilor STEAM.

Indicatori:

- Curriculumul include teme transdisciplinare sau inter/multidisciplinare.
- Conținuturile sunt alese astfel încât să permită transferul de cunoștințe între discipline (de exemplu, matematică aplicată în fizică).
- Activitățile propuse integrează simultan cel puțin 2-3 domenii STEAM.

Standardul 2. Curriculumul este centrat pe formarea competențelor transversale (gândire critică, colaborare, creativitate, comunicare, competențe digitale).

Indicatori:

- Formularea rezultatelor învățării include verbe de acțiune relevante (de exemplu, proiectează, analizează, evaluează).
- Activitățile de învățare implică soluționarea de probleme reale și simulări.
- Se promovează învățarea activă, prin colaborare și cercetare aplicată.

Standardul 3. Curriculumul susține aplicarea metodelor exploratorii și a învățării bazate pe proiecte.

Indicatori:

- Unitățile de învățare includ sarcini de proiect interdisciplinare (de exemplu, construirea unui model, crearea unui produs).
- Se valorifică resurse digitale și tehnologii educaționale în procesul de învățare.
- Elevii sunt implicați activ în procesul de investigare, prototipare, testare.

Standardul 4. Curriculumul valorifică dimensiunea estetică, expresivă și artistică în cadrul proceselor STEAM.

Indicatori:

- Activitățile includ componente de design, artă vizuală, arta de a povesti (storytelling) sau muzică.
- Elevii sunt încurajați să-și exprime ideile în mod creativ (de exemplu, afișe, animații, machete).
- Evaluarea ia în considerare și originalitatea produsului final.

Standardul 5. Curriculumul conectează învățarea cu realitatea economică, tehnologică și socială.

Indicatori:

- Proiectele propuse reflectă probleme din lumea reală (ex: mediu, energie, sănătate).
- Se încurajează colaborarea cu experți externi, comunități, antreprenori locali.
- Se includ exemple de cariere STEAM și aplicații concrete în profesii viitoare.

Standardul 6. Curriculumul prevede forme variate și autentice de evaluare care susțin dezvoltarea competențelor STEAM.

Indicatori:

- Sarcinile de evaluare includ rubrici, portofolii, autoevaluare și evaluare colegială (peer-review).
- Evaluarea este axată pe proces (gândirea elevului) și produs (rezultatul proiectului).
- Se utilizează instrumente digitale (formulare interactive, aplicații de prototipare etc.).

Standardul 7. Curriculumul valorifică abordările STEAM în contextul dezvoltării durabile și al cetățeniei globale.

Indicatori:

- Activitățile tratează teme precum schimbările climatice, energia verde, egalitatea de gen în știință.
- Elevii sunt provocați să propună soluții pentru comunitățile locale sau globale.
- Se promovează responsabilitatea față de resurse și impactul tehnologiei asupra societății.